Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології
Кафедра германської філології
Міжуніверситетська науково-дослідна лабораторія сучасних
технологій навчання іноземних мов і культур
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра методики викладання іноземних мов й інформаційно-
комунікаційних технологій
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
Кафедра англійської філології
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Кафедра англійської філології
Чернівецький національний університет
Імені Юрія Федьковича
Кафедра іноземних мов для гуманітарних факультетів

ДІАЛОГ МОВ І КУЛЬТУР У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Матеріали ІІ Всеукраїнської наукової інтернет-конференції
19-20 листопада 2018 року
Суми 2018

Редакційна колегія:

Школяренко Віра Іванівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Коваленко Андрій Миколайович – кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету іноземної та слов'янської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Алексенко Світлана Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Багацька Олена Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Дука Марія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Козлова Вікторія Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Подосиннікова Ганна Ігорівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

У збірнику подано тези доповідей студентів та магістрантів вищих навчальних закладів України на ІІ Всеукраїнській науковій інтернет-конференції «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі». Збірник присвячений актуальним питанням комунікативної лінгвістики, дискурсології, лінгвоконцептології, розвитку та функціонування мовних систем в полікультурному просторі, перекладу та методики навчання іноземних мов.

Відповідальність за достовірність наукових фактів, цитат, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Божок Софія МЕКСИКАНСЬКЕ СВЯТО *DÍA DE MUERTOS* В АВТЕНТИЧНИХ МУЛЬТФІЛЬМАХ *COCO* Й *EL LIBRO DE LA VIDA*……9

Гиря Тетяна МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АВТЕНТИЧНОЇ ПІСНІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 6-ГО КЛАСУ СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ……12

Горобій Юлія МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАЗОК ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 2-ГО КЛАСУ ШКОЛИ З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ……16

Демидюк Валентина, Іващенко Світлана, Швець Лілія АВТЕНТИЧНИЙ МУЛЬТФІЛЬМ «COCO» ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ…..19

Дмитрієва Єлизавета СУЧАСНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ: МУЛЬТФІЛЬМ «MORTADELO Y FILEMÓN CONTRA JIMMY EL CACHONDO»……21

Загородня Тетяна ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ АНГЛОМОВНИХ КОРОТКИХ ОПОВІДАНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ЧИТАННЯ В УЧНІВ 11-ГО КЛАСУ ШКОЛИ З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ ІНОЗЕМНИХ МОВ…….24

Заїка Вікторія СУЧАСНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ: ЮТУБ-КАНАЛ «TÍO SPANISH: APRENDER ESPAÑOL»……..……29

Крикун Анастасія МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ТА ВМІНЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ НАВЧАННЯ……..…33

Кутурженко Богдан АВТЕНТИЧНІ ІНТЕРНЕТ-ПЕРСОНАЖІ ЯК ВІРТУАЛЬНІ ПОМІЧНИКИ ВЧИТЕЛЯ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ……36

Лахманова Катерина ПРОЕКТНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ…….38

Лисак Ірина АВТЕНТИЧНИЙ КОМІКС ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ……..41

Обертун Світлана РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ШКІЛЬНІЙ ПРОГРАМІ……...44

Оліванчук Олена СУТНІСТЬ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ……48

Поддубна Поліна ВПЛИВ КЛІПОВОГО МИСЛЕННЯ НА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ТЕХНІЦІ ПИСЬМА В УЧНІВ 3 КЛАСУ ШКОЛИ З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ ІНОЗЕМНИХ МОВ……50

Холодна Маргарита ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 6-ГО КЛАСУ СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ……54

СЕКЦІЯ 2 СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Бикова Марія ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСКУСІЇ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛІЙСЬКОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ……60

Бохоня Тетяна КЛАСИФІКАЦІЯ СИТУАЦІЙ ІЗ КІНОПЕРСОНАЖАМИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ……..62

Каріма Кассас ІНФОГРАФІКА ЯК ЗАСІБ НАОЧНОСТІ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ……..…65

Костюк Тетяна ПОНЯТТЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СУЧАСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ…….68

Кучеренко Маргарита ЛІНГВІСТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА МАТЕРІАЛІ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ…….71

Маслій Дарія ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ ……75

Мокренко Валерія ЛІНГВОМЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАРИКАТУР У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ……78

Стрілець Валентина ВРАХУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ПИСЬМОВОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ……82

СЕКЦІЯ 3 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА ДИСКУРСОЛОГІЇ

Бондар Світлана КОМПЛІМЕНТАРНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ АНГЛОМОВНОЇ КУЛЬТУРИ…….85

Бондаренко Юлія ПОЛІТИЧНИЙ ГУМОР ЯК ВЕРБАЛЬНА МАНІПУЛЯЦІЯ……87

Бордюгов Євген ХАРАКТЕР ВПЛИВУ НА АДРЕСАТА В РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ……91

Журавська Валерія ХУДОЖНІЙ КІНЕМАТОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС: ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЙ……...94

Зіменко Марина ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НЕОЛОГІЗМИ» ТА АСПЕКТИ ЇХ ВИВЧЕННЯ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.97

Косенко Юрій КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ…….99

Кузьменко Наталія ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОЛОДІЖНОГО ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ……102

Кульомза Катерина ІНТЕРНЕТ-МЕМ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ …….……104

Лихих Мар'яна ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ТИПАЖ» У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ……..……107

Миронова Альона ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ……110

СЕКЦІЯ 4 МОВНІ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Ванярха Олексій ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИЧНОГО СИНТАКСИСУ……...……114

Ємець Анна ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ В НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОМУ РОМАНІ…….117

Кролевецька Юлія ПРИРОДА ГУМОРУ АНГЛО-САКСОНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ…119

Лянной Михайло ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ……122

Марченко Тетяна МОВНА МАНІПУЛЯЦІЯ У СУЧАСНИХ ЗМІ……126

Міхеєнко Олександр МОВНІ ЗАСОБИ ВІДОБРАЖЕННЯ ОБРАЗУ В АНГЛОМОВНИХ ФУТУРИСТИЧНИХ ХУДОЖНІХ ТВОРАХ……..……129

Нагорна Ірина ПРОФЕСІЙНИЙ ЖАРГОН ПРОГРАМІСТІВ ЯК ЛІНГВІСТИЧНЕ ЯВИЩЕ……131

Новик Наталія DEAD OR ALIVE? CONVENTIONALITY OF METAPHORS IN BUSINESS ENGISH……133

Новікова Валерія ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФЕЙКОВИХ НОВИН У СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ…….……136

Петров Роман ВИКОРИСТАННЯ МОВНИХ ЗАСОБІВ ПЕРЕДАЧІ ЕМОЦІЙ ТВАРИН У ТВОРЧОСТІ ДЖЕЙМСА ХЕРІОТА……..139

Цалко Вікторія СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ «СІМ'Я» В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ……141

Яременко Дар'я РІЗНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ СЛЕНГУ……145

СЕКЦІЯ 5 ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОКОНЦЕПТОЛОГІЇ

Леоненко Андрій ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ……149

Паутяк Таїса СИНОНІМІЧНИЙ РЯД КЛЮЧОВОЇ ЛЕКСЕМИ КОНЦЕПТУ ANXIETY……150

Показанець Юлія МІСЦЕ КОНЦЕПТУ «БАТЬКІВЩИНА» В АНГЛОМОВНІЙ ТА УКРАЇНОМОВНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ……153

Пригодій Оксана РОЗБІЖНІСТЬ МОВНОЇ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ КАРТИН СВІТУ В ЛІНГВОКОГНІТИВІСТИЦІ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ……157

СЕКЦІЯ 6 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Беляєв Ігор, Білоконь Юлія PARONYMS IN THE LANGUAGE OF MEDICINE AND HEALTHCARE AS A CHALLENGE FOR TRANSLATION STUDIES…….161

Мукан Оксана СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ЕПІТЕТІВ В УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ СЕРГІЯ ЖАДАНА «ІНТЕРНАТ»)……165

Ткаченко Євген ВІДТВОРЕННЯ ОНОМАСТИЧНОГО ПРОСТОРУ В СЕРІЇ РОМАНІВ ДЖ. РОУЛІНГ «ГАРРІ ПОТТЕР» В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ.167

СЕКЦІЯ 1 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Софія Божок

Науковий керівник – проф. Бігич О. Б.

(Київський національний лінгвістичний університет)

МЕКСИКАНСЬКЕ СВЯТО *DÍA DE MUERTOS* В АВТЕНТИЧНИХ МУЛЬТФІЛЬМАХ *COCO* Й *EL LIBRO DE LA VIDA*

Вивчення іноземної мови передбачає не лише знання лексики й граматики, а й знання історії, культури й традицій країни виучуваної мови. Тому вагомим завданням учителя іноземної мови є ознайомлення школярів з історичним і культурним надбанням народу, мова якого вивчається.

Предметом нашого дослідження є відображення традицій мексиканського свята *Día de Muertos* (День Мертвих) у сучасній мультиплікації, зокрема в повнометражних мультиплікаційних фільмах *Coco* («Коко») й *El libro de la vida* («Книга життя») американських студій Pixar Animation Studios і Walt Disney Pictures та 20th Century Fox.

Día de Muertos все ще залишається відголоском язичництва древніх ацтеків. Це свято безпосередньо пов’язане з мексиканським культом *Santa Muerte* («Свята Смерть»). До приходу конкістадорів *Día de Muertos* святкували влітку протягом місяця, але з початком насадження католицизму на території Америки тривалість його святкування скоротилася до декількох днів. Тому офіційними датами є 1-2 листопада, хоча іноді гуляння починаються ще 31 жовтня. Для мексиканців *Día de Muertos* є святом пам’яті предків, однак не в звичному для нас траурі й сумові, а навпаки – з яскравими карнавалами, музикою, танцями тощо. Головними символами цього свята є Катріна, образ цинкової гравюри *La Calavera de la Catrina* (1913 р.) мексиканського художника Хосе Гвадалупе Посади, й череп, розмальований як мексиканська маска смерті [1]. Однією з головних традицій цього свята є прикрашання вівтарів із встановленими на них світлинами померлих родичів квітами, передусім – чорнобривцями. За повір’ям саме ці квіти вказують померлим шлях додому. Також поряд зі світлиною залишають улюблену їжу покійного та його

особисті речі. Вночі на кладовищах влаштовуються святкування з різноманітними частуваннями й напоями [2]. Саме *Día de Muertos* є своєрідним «фоном» у мультфільмах *Coco* й *El libro de la vida* для перебігу їхніх сюжетів.

На нашу думку, найяскравіше традиції й звичаї цього свята зображено саме в *Coco*. Вже з перших хвилин ми знайомимось з історією родини головного персонажа – 11-тирічного Мігеля, зображену на яскравих витинанках, якими прикрашають вулиці й будинки в переддень святкування *Día de Muertos*. Для родини Рівера це передусім родинне свято, як і для більшості мексиканців. Бабуліта наголошує Мігелю на вагомості *Día de Muertos*, адже лише протягом однієї ночі предки можуть відвідати світ живих за умови, що на вівтарі стоїть їхня світлина. Пізніше мама Мігеля просить дітей рівною доріжкою розсипати пелюстки чорнобривців, щоб покійні родичі не загубились і знайшли дорогу додому. Святкування *Día de Muertos* на кладовищі зображується, коли Мігель потрапляє до Світу Мертвих. Люди прикрашають могили померлих квітами й свічками і всю ніч веселяться, пригощаються їжею й напоями разом зі своїми предками, які приходять у світ живих у невидимій формі. Сам же світ Мертвих зображено як велике яскраве мексиканське місто з елементами казковості, хоча присутні й реалії земного життя, наприклад митниця перед мостом з пелюсток, департамент поліції, нетрі міста, де живуть душі померлих, світлини яких їхні родичі не поставили на вівтар. Такі елементи роблять потойбічний світ наближеним до реального, що змушує глядача серйозніше сприймати зображені події та їхню проблематику. Водночас деякі критики вважають, що мультфільм *Coco* перенасичений традиціями святкування *Día de Muertos*. Однак це не завадило мультфільму отримати нагороди, з-поміж яких дві премії «Оскар», премія «Золотий Глобус» і 11 премій «Енні». Більшість цих нагород була присвоєна за музику, зокрема за пісню *Recuérdame* [3].

На відміну від *Coco*, в мультфільмі *El libro de la vida* традиції *Día de Muertos* зображено не так яскраво: свято є лише фоном і згадується кілька разів. Однак у мультфільмі присутні невід'ємні елементи свята й майже весь сюжет тісно пов'язаний із потойбічним світом мертвих. При цьому саме концепція поділу світу померлих на два різні світи в *El libro de la vida* нам імпонує більше. У мультфільмі

Coco душі померлих після того, як їх остаточно забувають, просто зникають, у мультфільмі *El libro de la vida* існує два потойбіччя: Країна Незабутих і Країна Забутих. Поки померлого пам'ятають, він знаходиться в Країні Незабутих, яка зображена як яскрава місцина з вічною фієстою. Щойно пам'ять про покійника згасає, він переходить у Країну Забутих, зображену похмурою й холодною пустелею. Канонічний образ мексиканської *La Muerte* відображено в образі правительки Країни Незабутих – Катріни, духу, створеного з цукру й солодощів, з обличчям, розфарбованим як класична маска смерті. Катріна вдягнена в довгу червону сукню, прикрашену чорнобривцями, на голові – величезний червоний капелюх зі свічками. В Країні Забутих править її чоловік – Шибальба – дух, створений зі смоли й усього найогиднішого, що є на світі. В міфології майя Шибальба – це царство мертвих (аналогічно Аїду в греків або Хельхейму в скандинавів) [4]. Водночас є дух Рівноваги – Свічар, обов'язок якого – підтримувати гармонію в світі. Він створений з воску, а його борода – з хмари. Щодо традицій *Día de Muertos*, екскурсовод, яка в кінці мультфільму виявилась Катріною, розповідає дітям зі шкільної екскурсії історію трьох головних персонажів: Марії, Маноло й Хоакіна. Її оповідь починається саме з того, як друзі ще дітьми граються на кладовищі на *Día de Muertos*. Катріна в образі екскурсовода розказує, що в цей день люди приносять гостинці й подарунки на могили своїх родичів. Але, на відміну від *Coco*, під час епізоду на кладовищі фігурує традиційний *pan de muerto* («хліб мертвих») – солодкий хліб, випечений спеціально до *Día de Muertos* [5]. Катріна й Шибальба, б'ючись об заклад, прийняли образи старих жінки й чоловіка і просили хліб у Маноло й Хоакіна, аби з'ясувати їхні характери. І хлопці пригощали їх традиційним *pan de muerto*. І хоча мультфільм *El libro de la vida* не так детально описує *Día de Muertos*, як *Coco*, він є чудовим і колоритним з цікавим і повчальним сюжетом.

Не можемо оминути увагою тенденцію популяризації цього свята не лише через мультиплікацію, а й через музику, сучасну літературу, а також через поєднання мексиканських традицій з інокультурними. Так, останнім часом одним із найпопулярніших образів Хелловіну став образ Катріни. Пік популярності іспаномовних пісень спричинив появу сучасних пісень про *Día de Muertos*. Музика є

«червоною ниткою», яка тягнеться через обидва мультфільми. Щодо літератури, то я представляю її сучасний напрям фікрайтерство – написання фанфіків – аматорських творів за мотивами популярних літературних творів, (мульт)фільмів, зокрема аніме, серіалів, коміксів (манги), відеоігор тощо. В одному з моїх фанфіків події розгортаються під час святкування *Día de Muertos*.

Таким чином, мультфільми *Coco* й *El libro de la vida* безсумнівно взаємодоповнюють один одного, зображаючи традиції святкування *Día de Muertos* у Мексиці. Їх використання задля ознайомлення школярів з культурним надбанням Мексики є доцільним, особливо за умови перегляду цих мультфільмів іспанською мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. La Catrina – Wikipedia, la enciclopedia libre: Edición digital. – Modo de acceso https://es.wikipedia.org/wiki/La_Catrina

2. Día de Muertos – Wikipedia, la enciclopedia libre: Edición digital. – Modo de acceso https://es.wikipedia.org/wiki/D%C3%ADa_de_Muertos

3. Coco – Pixar Animation Studios : Edición digital. – Modo de acceso https://www.pixar.com/feature-films/coco/

4. Xibalbá – Wikipedia, la enciclopedia libre: Edición digital. – Modo de acceso https://es.wikipedia.org/wiki/Xibalb%C3%A1

5. Pan de muerto – Wikipedia, la enciclopedia libre: Edición digital. – Modo de acceso https://en.wikipedia.org/wiki/Pan_de_muerto

Гиря Тетяна
Науковий керівник – к. п. н Дука М. В.
(Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АВТЕНТИЧНОЇ ПІСНІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 6-ГО КЛАСУ СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Сучасний освітній процес пропонує нові підходи до навчання іноземних мов і культур із застосуванням автентичних матеріалів. Основною метою використання аудіоматеріалів на заняттях з англійської мови є навчання учнів сприйняття іноземної мови в умовах, наближених до реальності. Автентичні матеріали створюють ілюзію залучення до природного мовного середовища. Зважаючи на жанрову-композиційну різноманітність, автентичні пісні створюють платформу для ознайомлення з фонетичними особливостями іноземної мови. Наявність у відібраних автентичних піснях ритму сприяє швидшому засвоєнню цих матеріалів та правильної інтонації, яка потім допоможе наблизити вимову до рівня носіїв мови. Самі пісні не можуть застосовуватися для формування будь-яких навичок, проте вони слугують інструментом, за допомогою якого можна ці навички активізувати чи покращити. Такі науковці, як В.В. Жарська [5], А.О. Гін [4], О.В. Дмитренко [6] та І.С. Московка [7] досліджували методичний потенціал автентичної дитячої пісні для формування англомовної фонетичної компетентності.

Враховуючи те, що в початковій школі сформувалися певні знання та навички, необхідні для успішного формування в учнів середньої школи англомовної фонетичної компетентності, слід брати до уваги психологічні особливості даної вікової групи для знаходження ґрунтовнішого та ефективнішого шляху засвоєння необхідних знань та умінь. Характерні особливості психіки саме учнів середньої школи досліджували такі вчені, як Н.П. Волкова [3], О.І. Власова [2], М.В. Артюшина [1]. Згадані науковці дійшли висновку, що підлітковий вік характеризується значним розвитком психіки та пізнавальних процесів [3, с. 76], важливим критерієм, з яким співвідносить свою активність підліток, є ідеали, втілені в морально-психологічному образі людей або літературних персонажів, яких він намагається наслідувати. І якщо норми “дійсної товариськості” слугують для підлітка орієнтирами в реальному практичному житті, то ідеал як романтичне втілення його мрій обернений у його майбутнє й стимулює насамперед процес самовиховання [2, с. 240]. Тож, з цього випливає потреба у мотиваційній забезпеченості навчання.

Важливим аспектом є те, що застосування автентичних пісень знаходить відгук у учнів 6-го класу, зважаючи на психологічну особливість цього періоду – підвищену

цікавість до всього нового та здатність концентрувати увагу на значні періоди часу, застосування автентичних пісень на уроках англійської мови є альтернативою традиційним прийомам навчання фонетики.

Отже, автентична пісня слугує ефективним засобом мотивації навчальної діяльності учнів. Тож, беручи до уваги мету використання учителем певної пісні, важливо розуміти, що доцільніше звернути увагу на популярні пісні, розвиваючого характеру. А.О. Гін [17, с. 41] виділяє такі критерії для відбору пісні: пісня повинна мотивувати і приносити задоволення, відповідати рівню підготовленості групи, мати відповідний ритм, не повинна бути довгою, виконавець пісні повинен мати чітку вимову. Правильно підібрана пісня зацікавлює учня і стимулює його пізнавальну діяльність, тим самим мотивуючи його до вивчення іноземної мови.

Також, пісня виховує в учнів уміння слухати, допомагає розвивати навички аудіювання та сприяє покращенню фонетичного слуху. Крім того, В. В. Жарська [22, с. 14] виділяє такі переваги застосування віршованих творів у навчанні іноземної мови:

– розширюють лексичний запас, розвивають в учнів відчуття мови, знання її стилістичних особливостей та допомагають закріпити правильну артикуляцію та вимову звуків;

– стимулюють монологічне та діалогічне мовлення, сприяють розвитку як підготовленого, так і спонтанного мовлення;

– допомагають краще засвоїти й активізувати граматичні конструкції, уживані в іноземній мові;

– пожвавлюють процес викладання, вносять різноманітність, викликають позитивні емоції та створюють високу мотивацію;

– збагачують уяву, знижують психологічне навантаження учнів, підвищуючи їх емоційний тонус (також за рахунок відпочинку від рутинної праці з підручниками та зошитами).

У свою чергу О. В. Дмитренко [6] звертає увагу на те, що розучування і виконання коротких, нескладних пісень допомагають закріпити правильну артикуляцію і вимову звуків, правила фазового наголосу та особливості ритму.

Застосування автентичних пісень сприяє формуванню лінгвосоціокультурної компетентності. Пісенний матеріал багатий лексичними одиницями характерними для справжньої розмовної мови. Фрази, які звучать у певному контексті, дають дітям змогу зрозуміти, коли їх потрібно вживати та який відтінок вони мають. І. С. Московка [7] звертає увагу, що використання автентичних пісень на уроках сприяє ознайомленню з культурою країни, адже музика несе на собі відбиток часу та місця, де її було написано, та характеризує пісню, як культурну капсулу, яка несе в собі значиму частину соціальної інформації. Як наголошує В. В. Жарська [22, с. 14], автентичні пісні сприяють розвитку соціокультурної компетенції, створенню на уроці особливої атмосфери країни, мова якої вивчається, надаючи історичну ретроспективу, різні погляди на стосунки та цінності народів.

Отже, застосування автентичних пісень для формування англомовної фонетичної компетентності учнів 6 – го класу середньої загальноосвітньої школи позитивно впливає на розвиток фонетичної компетентності, сприяє мотивації навчальної діяльності й розширює соціокультурні знання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навч. посіб. / М.В. Артюшина, Л.М. Журавська, Л.А. Колесніченко та ін.; За заг. ред. М.В. Артюшиної. – К.: КНЕУ, 2008. – 336 с.

2. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник – К.: Либідь, 2005. – 400с.

3. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.

4. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки: Вільний вибір. Відкритість. Діяльність. Зворотній зв'язок. Ідеальність: посібник для вчителів. – 2-ге вид. – Луганськ : СПД Рєзников, 2007. – С. 34–56.

5. Жарська В. Let‟s Sing Songs // Англійська мова в початковій школі. – 2006. – № 1. – С. 14

6. Дмитренко О.В. Застосування лінгвокраїнознавчого матеріала на заняттях з німецької мови / О.В. Дмитренко, Н.В. Бечкало // Тези 69-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету (Полтава, 19 квіт. – 19 трав. 2017 р.) – Полтава: ПолтНТУ, 2017. – Т. 1. – С. 61-63.

7. Московка І. С. Пісні на уроках англійської мови // Англійська мова та література. –2006. – № 10.

Юлія Горобій

Науковий керівник- к. п. н. Дука М. В.

(Сумський державний педагогічний

університет імені А. С. Макаренка)

МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАЗОК ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 2-ГО КЛАСУ ШКОЛИ З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Комунікативна спрямованість сучасної іншомовної освіти зумовлює інтерес до активного використання в процесі навчання іноземних мов і культур ситуацій із казковими персонажами, які, в силу своїх специфічних особливостей, можуть виступати як змістовна основа навчання на ранньому етапі [4, с. 126]. Використання казок на уроках англійської мови давно є предметом особливої уваги таких методистів та педагогів-практиків як: Л. М. Гудкова, Л. С. Виготський, Н. Д. Гальскова, Т. Д. Зінкевич- Євстінгєєва, І. Л. Колєснікова, А. С. Любченко, Ю. Я. Пучко, В. Пропп, К. С. Сьома, С. В. Смоліна, В. Бьорнер.

Відомо що, казка - є одним з найефективніших способів розвитку мови та мовлення, у якому віддзеркалюється принцип навчання: вчити граючи. Казки розвивають уяву дітей, слугують сполучною ланкою між фантазією та реальним світом. Учень набуває певний соціальний досвід при роботі з казкою, яка у свою чергу, впливає на їхній емоційний стан: знижує тривогу і негативні прояви, даючи

основу для сприйняття, співпереживання і спілкування з улюбленими героями, створює атмосферу захоплення та радості [5,с.23].

Аналіз останніх наукових досліджень з проблеми дозволяє зробити висновок про властивості методичного потенціалу казок для формування англомовної лексичної компетентності в учнів 2-го класу шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов серед яких, мотиваційний,соціокультурний, виховний. Деталізуємо зазначені властивості детально.

Вивчення робіт педагогів дозволяє стверджувати, що вивчення казок захоплює дітей, підвищує мотивацію навчання іноземної мови. Крім того, використання казок на уроках сприяє індивідуалізації навчання. У процесі використання казок на уроках іноземної мови розвиваються два види мотивації: 1) самомотивація- коли казка цікава сама по собі як розповідь про якісь фантастичні події, і 2) мотивація, яка досягається тим, що учневі буде продемонстровано, що він може зрозуміти мову, яку вивчає. Це приносить задоволення і надає віру в свої сили, а також бажання до подальшого самовдосконалення. Необхідним завданням при цьому постає навчання учнів отримувати задоволення від казки саме через розуміння мови, а не лише завдяки захоплюючому сюжету [3, с. 77].

Окрім того, саме казковий світ може познайомити дитину з реаліями країни, мова якої вивчається, ненав'язливо і цікаво.Отже, можно говорити про високий соціокультурний потенціал казок. Через казкові сюжети і персонажів можна дати дітям уявлення про легендарних історичних персонажів (напр., король Артур, Робін Гуд), про англійську традицію святкувати Різдво вдома з власною родиною і традиційними смаженими індичкою чи гусаком та різдвяним пудингом, про ритуал «полуденного чаю» чи англійський ланч тощо. Так, через спілкування з казковими персонажами дитина зможе дізнатися про особливості привітання чи прощання з друзями та дорослими в іноземній культурі та засвоїти їх, про вживання формул ввічливості для висловлення подяки, прохання, вибачення і відповідей на них тощо. Також, у англомовній казці яскраво виражені самобутність народу, мовою якого вона написана, його культура, звичаї, моральні принципи, особливості національного побуту й укладу. Разом з тим в казках англомовних країн, поряд з їх культурним

різноманіттям, відображені загальнолюдські цінності, які прищеплюються дітям з ранніх років [2, с. 17]. Це все , що входить до складових лінгвосоціокультурної компетентності,яку потрібно формувати в учнів молодших класів відповідно до програми.

Казки розроблені для кращого засвоєння сучасної розмовної мови за допомогою програматичних кліше та вже відомих лексичних одиниць. Перевага використання саме казок полягає в тому, що вони допомагають більш точному засвоєнню й розширенню лексичного запасу, тому що в їх тексти включені нові слова й вирази.

Казка іноземною мовою має величезні виховні можливості — це завжди ненав'язливе виховання. У кращих своїх образах вона відкриває дитині світ, суть людських відносин, людських почуттів — доброти, поваги, співчуття, товариства, справедливості, чуйності, взаєморозуміння, і тим самим несе в собі багатий моральний потенціал. Казка дає дітям яскравий, різноманітний образ світу, розвиваючи кругозір дитини. Через раннє залучення до казки іноземною мовою у дітей розвивається інтерес до життя народів інших країн. Позитивні емоційні дії, що відбуваються в казці, дозволяють запобігти виникненню почуття недовіри, і навіть ворожості, що нерідко з'являється й у дорослих як реакція на все нове, незнайоме, незвичне, вихідне за рамки звичних соціальних відносин [1, с. 13].

Отже, казка є матеріалом для використання її у якості засобу навчання особливо у молодшому віці, оскільки, по-перше, вона сприяє формуванню самомотивації та мотивації до вивчення мови, оскільки у дітей уявлення про іноземну мову як про засіб спілкування.; по-друге, підвищує виховні й освітні можливості іноземної мови; по-третє, надає важливу соціокультурну інформацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордєєва А. Й. Формування англомовної лексичної компетентності молодших школярів з використанням карт пам'яті / А. Й. Гордєєва, С. Й. Кулик - Іноземні мови. – 2013. Вип. 2(74). – С. 13-19.

2. Гудкова Л. М. Стихи и сказки на уроках английского языка в начальной школе / Л. М. Гудкова – М. : 2005. – С. 8-85

3. Колесникова И. Л., Долгина О. А. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков / И. Л. Колесникова, О. А. Долгина. – СПб. : 2001. – С. 77-127.

4. Лингвистический энциклопедический словарь // Ред. В. Н. Ярцева. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 636 с.

5. Любченко А. С. Нестандартные уроки английского языка в школе/ А. С. Любченко. – Ростов-на-Дону: 2007. – С. 23-64.

Валентина Демидюк, Світлана Іващенко, Лілія Швець

Науковий керівник – проф. Бігич О.Б.

(Київський національний лінгвістичний університет)

АВТЕНТИЧНИЙ МУЛЬТФІЛЬМ «СОСО» ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

З-поміж численних видів медіатехнологій, які набули широкого застосування, найпопулярнішими серед дошкільників і молодших школярів, безумовно, є мультфільми. Сучасні мультимедіатехнології уможливлюють поєднання різних видів інформації: тексту, статичної й динамічної графіки, відео- й аудіо записів [2].

На жаль, значна кількість новостворених мультфільмів негативно впливають на формування у дітей соціальних установок і цінностей. Тому актуалізується необхідність соціального контролю ціннісного змісту мультфільмів.

Автентичний мультфільм, як засіб передачі культурних і виховних цінностей, є водночас і їхнім джерелом для глядачів, родом з інших країн. Перегляд іншомовних мультфільмів є виховною стратегією пізнання й цінування інших культур і світобачення. Автентичні мультфільми слугують і виховним, й інформаційним

засобом задля повідомлення дітям з інших культур про особливості й специфічні характеристики культури, мова якої є оригіналом мультфільму [1, с.5].

Ключові аспекти, які передають певні цінності через мультфільми, поділяються на етнологічні (інформативний та історичний характер), виховні (навчання й учіння), психологічні (емоційність й увага), мовні (лексика, стійкі вирази, властиві певній культурі) [1, с.6].

В іспано-американському мультфільмі «Coco», який ми обрали для дослідження, акцентовано етнологічний і психологічний аспекти, які допомагають формувати в молодших школярів ціннісне ставлення до іншомовної культури й розуміння традиційних норм і звичаїв, а також розвивати світобачення дитини.

Події розгортаються в мексиканському селищі в родині шевців, член якої є головним персонажем – 12-річний хлопчик Мігель. Він шалено захоплюється музикою та мріє виступати із власними піснями на великій сцені. Однак на його шляху до здійснення мрії стоїть перешкода: в сімейному колі Мігеля музика вважається табу і будь-які натяки на зв’язок з цим видом мистецтва викликають гостре обурення у всіх членів сім'ї.

У мультфільмі порушуються проблеми сімейних стосунків, через які виражений психологічний аспект, а саме непорозуміння між старшими й молодшими поколіннями. Батьки та бабуся Мігеля не хотіли серйозно сприймати зацікавленість хлопчика музикою та виражали своє категоричне несхвалення. Це спричинює конфлікт між Мігелем і його родиною: обурена й ображена дитина вирішує самотужки досягти своєї мети й втікає з дому.

Лише в кінці фільму не тільки хлопчик, а й дорослі розуміють, що родинні зв’язки набагато важливіші за будь-які непорозуміння й забобони. Такий фінал сприяє вихованню у дітей поваги до дорослих і формуванню ієрархії цінностей, де сім’я знаходиться на першому місці.

Контекстом сюжету в мультфільмі «Coco» є святкування Дня Мертвих – важливого традиційного свята в культурному житті мексиканського народу. День Мертвих виконує функцію етнологічного й культурного тла, на фоні якого розгортаються основні події.

Ці аспекти виховують у дітей розуміння загальнолюдських цінностей і повагу до старших, а також є джерелом пізнавальної інформації про культурні особливості й соціальні норми, характерні для мексиканської нації. Тому цей мультфільм може бути використаний учителем початкової школи в процесі навчання молодших школярів іспанської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Rajadell Puiggròs, Núria; Pujol, Maria Antònia; Violant Holz, Verónica «Los dibujos animados como recurso de transmisión de los valores educativos y culturales» // Comunicar. – Núm. 25. – 2005 Edición digital. – Modo de acceso https://www.revistacomunicar.com/index.php?contenido=detalles&numero=25&articulo=25-2005-190

2. Невмержицька Н. І. Використання навчальних мультфільмів у початковій школі - ефективний засіб / Н. І. Невмержицька: Електронний ресурс. – Режим доступу https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/44311/

Дмитрієва Єлизавета

Науковий керівник – Бігич Оксана Борисівна

(Київський національний лінгвістичний університет)

СУЧАСНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ: МУЛЬТФІЛЬМ «MORTADELO Y FILEMÓN CONTRA JIMMY EL CACHONDO»

Телебачення, що супроводжує нас у житті, відіграє вагому роль у формуванні знань і світогляду телеглядачів. Проте телеінформація не завжди є корисною, інколи вона «паразитує» мислення, особливо дітей як найуразливіших щодо її негативного впливу. Тому на дорослих покладається відповідальність за фільтрування інформації, яку отримуватимуть діти.

Найбільше дітей цікавлять мультфільми, які з’явились на початку 20-го століття. З огляду на свою яскравість вони фокусують увагу дитини, розважають її, інформують і навіть навчають, відображаючи сутність дитини і її світ (як навколишній, так і внутрішній)[1].

Однією із функцій мультфільму є стимулювання розумової діяльності, стимулювання учіння. Тому мультфільм можна і навіть потрібно використовувати в освітній діяльності. Мультфільми дивляться як дошкільники, так і школярі початкової й основної школи. Залежно від віку школярів насиченість уроків мультперсонажами різниться. В початкових класах вчитель може використовувати їх щоуроку, залучаючи молодших школярів до спільної діяльності, обговорення, то в середніх класах доцільно залучати фрагменти мультфільмів, які є дотичними до теми уроку. Водночас показ мультфільму в 1-4-их класах може дезорганізувати учня, відволікти, переналаштувати його на розвагу, а не на навчання. Для школярів підліткового віку мультфільм слугує своєрідним різноманітним креативним засобом учіння. Їхня увага зосереджується, сюжет зацікавлює й непомітно навчає, тобто не переривається освітній процес.

Отже, мультфільми доцільно залучати на будь-якому ступені навчання з урахуванням вікових особливостей учнів, а також їхніх потреб й інтересів.

Іспанський мультфільм “Mortadelo y Filemón contra el Jimmy Cachondo” (2014 р.), знятий за мотивами коміксу «Mort & Phill», був номінований у 2015 р. на кінопремію Гойя в таких категоріях: «найкраща адаптація», «найкращий анімаційний фільм», «найкращий художній керівник», «найкраще виробництво», «найкращий звук», «найкращий оригінальний трек». Перемогу мультфільм отримав за найкращу адаптацію й найкращий анімаційний фільм [2]. Друга частина мультфільму отримала дві нагороди Premios Feroz.

Цей мультфільм є цікавим для школярів будь-якої вікової категорії, оскільки легкий для сприймання, проте водночас він містить повчальні моменти, наприклад, осуд злочинності, пропаганду добра, законослухняність. Наочним прикладом слугують два детективи – Мортадело й Філімон, які рятують своє місто, свій штаб від невиправної помилки, яку можуть скоїти злочинці. Своїм розумом, хитрістю й жартами головні персонажі одразу закохують в себе глядачів[3].

Мультфільм “Mortadelo y Filemón contra el Jimmy Cachondo” насичено іспаномовними жартами, фразеологізмами й крилатими фразами. Переглядаючи мультфільм, учень збагачує свій лексичний аспект національними виразами, які є показником гарного рівня знання іспанської мови. Водночас, не зважаючи на фантастичність й ілюзорність, мультфільм демонструє глядачеві іспанську культуру саме такою, якою вона є, що виявляється в колоритності, експресивності персонажів (як головних, так і другорядних), в їхній манері поводитись, одягатись тощо[3].

Учні можуть дивитись й аналізувати мультфільм удома самостійно за умови підготовки їх учителем до перегляду. Також для перегляду на уроці вчитель може пропонувати уривки мультфільму, дотичні до виучуваної теми, навчального лексичного чи фонетичного матеріалу. Так, інтонація персонажів є дуже різноманітною: їхнє жваве (або навпаки – вповільнене) мовлення ілюструє інтонацію іспанської мови в різних типах речень (питальних, окличних, спонукальних, реченнях з подвійним наголосом тощо)[1].

Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в розробленні методики опрацювання учнями мультфільму «Mortadelo y Filemón contra el Jimmy Cachondo» як на уроці, так і під час самостійної роботи з іспанської мови.

Таким чином, автентичний мультфільм є сучасним засобом навчання школярів іспанської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Невмержицька Н. І.* Використання навчальних мультфільмів у початковій школі – ефективний засіб / Наталія Іванівна Невмержицька, 30.11.2014 : Електронний ресурс. – Режим доступу https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/44311/

2. del Caz A. Lista de nominados a los Premios Goya 2015 / Angela del Caz, 07 enero 2015: Edición digital. – Modo de acceso https://www.ecartelera.com/noticias/20933/lista-nominados-premios-goya-2015/

3. Holland J. Mortadelo and Filemon: Mission Implausible (Mortadelo y Filemón contra Jimmy el Cachondo): Film Rewiew / Jonathan Holland, 12.09.2014: Edicion digital. – Access mode https://www.hollywoodreporter.com/review/mortadelo-filemon-mission-implausible-mortadelo-755420

4. Mortadelo y Filemón contra Jimmy el Cachondo (2014): Edición digital. – Modo de acceso https://www.imdb.com/title/tt2857458/

5. Mortadelo y Filemón en el cine / 13 julio 2018: Edición digital. – Modo de acceso http://mortadeloyfilemon3d.com/mortadelo-y-filemon-en-el-cine

Тетяна Загородня

Науковий керівник – к. п. н. Дука М. В.

(Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ АНГЛОМОВНИХ КОРОТКИХ ОПОВІДАНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ЧИТАННЯ В УЧНІВ 11-ГО КЛАСУ ШКОЛИ З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Відбір текстового матеріалу є надзвичайно важливим питанням у процесі навчання іноземної мови, зокрема для формування соціокультурної компетентності у процесі читання. Рішення даної проблеми полягає у визначенні (уточненні) принципів відбору навчального текстового матеріалу.

Питанням розробки принципів відбору матеріалів для читання займалося багато науковців, серед яких: О. В. Бирюк [2], Г. Е. Борецька [3], Долматова М. П. [5], М. В. Дука [6], Б. А. Лапідус [7], О. П. Смєлякова [8], Н. М. Топтигіна [9], В. В. Черниш [10] та багато інших.

Перш за все визначимо поняття «принципи відбору». Відповідно до словнику методичних термінів, «принципами відбору» є взаємопов'язані вихідні положення, що визначають вимоги до освітнього процесу, будують його стратегію і тактику [1, с. 220]. Б. А. Лапідус [7, с. 31] розуміє під поняттям «принципи» вимоги до якості одиниць відбору, що співвідносяться з певними вихідними положеннями процедури відбору.

Відомо, що інколи помилково, поняття «принцип» співвідносять з терміном «критерій відбору». Проте між ними існують суттєві відмінності.

Н. Ф. Бориско [4, с. 104] дає визначення «критеріям відбору» як основним ознакам, на базі яких здійснюється якісна та кількісна оцінки одиниць, які відбираються, з метою їх включення/ не включення до відповідних мінімумів.

Отже, під принципами відбору текстів, розглядаємо створені на основі вихідних положень відбору вимоги до якісного складу текстового матеріалу, необхідного для формування соціокультурної компетентності, як одну з частин лінгвосоціокультурної компетентності.

Наше дослідження передбачає використання концепції відбору текстового матеріалу, розробленої Л. П. Смеляковою [8], тому що вона вважається досить ґрунтовною, адже має за основу комплекс мотиваційних, змістових, мовностилістичних ознак літературного твору. ЇЇ використовували багато науковців, як основу власних досліджень, зокрема, О. В. Бирюк, М. В. Дука та ін.

О. В. Бирюк [2, с. 65], займаючись формуванням соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англомовних публіцистичних текстів, дійшла

висновку, що під час розроблення принципів відбору текстів слід враховувати такі фактори, як: 1) мета навчання; 2) вимоги чинної Програми; 3) наявні умови навчання; 4) особистісні інтереси суб'єктів навчання та форми роботи; 5) мовленнєвий та соціокультурний досвід суб'єктів навчання наявний на даний момент.

М. В. Дука [6, с. 88-89], працюючи над своїм дослідженням, що присвячене формуванню лінгвосоціокультурної компетентності у процесі читання англомовних творів, виділяє дві головні групи принципів відбору текстового матеріалу: 1) загальні принципи пов'язані з урахуванням особливостей та потенцій художнього твору та 2) специфічні принципи – уточнювальні, що є підпорядкованими принципу соціокультурної цінності.

Ці групи принципів зазначаються у певній системі:

1) принцип автентичності текстового матеріалу;
2) принцип доступності навчального текстового матеріалу;
3) принцип естетичного впливу на читача;
4) принцип соціокультурної цінності:

4.1) принцип концентрованої презентації невербального засобу комунікації у фрагментах англомовного художнього тексту;

4.2) принцип вживаності та поширеності невербальних засобів комунікації у представників інших лінгвокультур;

4.3) принцип відбору невербальних засобів комунікації за характером їх презентації в тексті;

4.4) принцип відбору невербальних засобів комунікації за смисловим навантаженням, яке вони несуть у творі;

5) ситуативно-тематичний принцип;
6) принцип новизни та сучасності.

Долматова М. П. [5, с. 91] пропонує власні принципи відбору художніх текстів:

1) за ступенем естетичного впливу на читача;
2) за соціокультурним потенціалом;
3) за поступовим збільшенням текстового матеріалу.

Проаналізувавши роботи зазначених науковців, слід підкреслити, що всі зазначені системи принципів орієнтуються на соціокультурну цінність художнього тексту, що забезпечує занурення в іншомовну культуру.

Г. Е. Борецька [3, с. 23], переконана, що до текстів, які використовуються на уроках іноземної мови мають висуватися певні вимоги:

– пізнавальна цінність текстів, їх наукова цінність (тексти мають включати фактичний матеріал про країну, мова якої вивчається, її народ, науково-популярний характер);

– відповідність змісту текстів психофізіологічним особливостям учнів та їх інтересам (повинен враховуватися інтелектуальний рівень розвитку учнів, тексти мають бути значущими та цікавими учням, задовольняти їх емоційні та пізнавальні запити);

– виховний та розвиваючий потенціал (тексти мають сприяти формуванню морально-етичних якостей учнів);

– наявність різних форм мовлення (тексти мають включати як діалогічне, так і монологічне мовлення, відображати ситуації реального спілкування).

Відповідно, до вивченої методичної літератури, нами було визначено та систематизовано принципи відбору коротких англомовних оповідань для формування соціокультурної компетентності у процесі читання в учнів 11-х класів:

1) принцип автентичності;
2) принцип соціокультурної цінності;
3) принцип актуальності та новизни;
4) принцип посильності та доступності текстового матеріалу;
5) принцип естетичного впливу на читача;
6) принцип відбору текстів відповідно до програми (з врахуванням тематики);

Отже, відібрані оповідання мають нести соціокультурну цінність, бути актуальними та цікавими, відповідно до інтересів та потреб учнів 11-го класу школи з поглибленим вивченням іноземних мов. Рівень викладу тексту має бути досить

посильним та доступним, незважаючи на те, що тексти повинні бути автентичними, адже саме цей принцип є найсуттєвішим для ефективного навчання іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов, Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Изд-во ИКАР, 2009. – 448 с.

2. Бирюк, О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англомовних публіцистичних текстів: дис.… канд. пед. наук : 13.00.02 / Бирюк Ольга Василівна – К., 2005. – 196 с.

3. Борецька, Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у читанні. / Г. Е. Борецька // Іноземні мови. – № 3 (71). – 2012. – С. 18 – 27.

4. Бориско, Н. Ф. Концепция учебно-методического комплекса для практической языковой подготовки учителей немецкого языка (на материале интенсивного обучения): Монография / Наталья Федоровна Бориско. – К. : Изд. центр КГЛУ, 1999. – 268 с.

5. Долматова, М. П., Долматова, К. Г. Принципи відбору текстового матеріалу для навчання читання іноземною мовою у вищих навчальних закладах/ М. П. Долматова, К. Г. Долматова / Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2. – С. 90-92.

6. Дука, М. В. Методика формування у майбутніх філологів лінгвосоціокультурної компетентності у процесі читання англомовних художніх творів [Текст]: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 «Теорія та методика навчання (германські мови)» / Марія Володимирівна Дука. – К., 2015. – 218с.

7. Лапидус, Б. А. Проблемы содержания обучения языку в языковом вузе : учебное пособие / Б. А. Лапидус. – М. : Высшая школа, 1986. – 144 с.

8. Смелякова, Л. П. Теоретические основы отбора художественного текстового материала для языкового вуза (на материале английского языка) [Текст]: автореф дис. на соискание ученой степени доктора пед. наук: спец. 13.00.02

«Методика преподавания иностранных языков» / Лідія Петровна Смелякова. – СПб., 1993. – 32 с.

9. Топтигіна, Н. М. Зміст навчання студентів мовних факультетів дискусії на матеріалі художніх текстів // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. Серія "Педагогіка та психологія". – К. : Центр КНЛУ, 2002. – Вип. 5. – С. 103-111.

10. Черниш, В. В. Навчання англомовного читання та аудіювання із застосуванням аудіокнижок художніх творів : дис. … канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання: германські мови» / Черниш Валентина Василівна. – К., 2001. – 308 с.

Заїка Вікторія

Науковий керівник – Бігич Оксана Борисівна

(Київський національний лінгвістичний університет)

СУЧАСНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ: ЮТУБ-КАНАЛ «TÍO SPANISH: APRENDER ESPAÑOL»

З-поміж складників системи навчання іспанської мови в закладі середньої освіти чільне місце посідають засоби навчання, які осучаснюються з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Окрім друкованого підручника іспанської мови, школярі можуть користуватися ним у форматі PDF. Також учні можуть звернутися до мережі інтернет і знайти додаткову інформацію як навчального, так і пізнавального характеру. Її презентують віртуальні персонажі, які у веселій ігровій формі пояснюють новий навчальний матеріал, допомагають запам'ятати нові лексичні одиниці тощо.

Tío Spanish є головним персонажем ютуб-каналу «Tío Spanish: aprender español online», який навчає користувачів каналу іспанської мови й водночас уможливлює краще розуміння ними культурних традицій Іспанії [1, с. 276].

Навчання організовано в форматі відео-уроків. Tío Spanish має помічників, які

допомагають йому коментувати вербальні й ілюстровані зображення, що з'являються на екрані. В такий спосіб школяр увесь час, протягом уроку, чує іспанську мову [2, с. 93].

Відео-уроки Tío Spanish призначено для учнів основної й старшої школи. Учні початкової школи можуть навчатись за цими уроками лише під керівництвом учителя, який буде допомагати їм, наприклад, перекладати невідомі слова рідною мовою [1, с. 278]. Tío Spanish увесь час говорить іспанською мовою (вітається, пояснює матеріал, прощається), субтитри не використовуються, тому деяким учням буде складно сформувати повну картину того, що відбувається у відео-уроці. Наприклад, у відео-уроці «Las partes del cuerpo en español» використовується ілюстрація людського тіла як спосіб семантизації нових лексичних одиниць. Коли Tío Spanish озвучує «la cara», на малюнку червоним кольором зафарбовується обличчя хлопчика, «el pelo» – червоним стає його волосся. При цьому віртуальний учитель відразу називає функцію того чи іншого органу: «la nariz para oler», «la boca para comer y hablar», що потребує знання учнем початкової школи цих дієслів. Чи, наприклад, означення «las articulaciones de los brazos», куди входять лексичні одиниці «la muñeca» і «el codo».

Загалом, увесь відео-урок побудовано за алгоритмом: пояснення – вправляння – перевірка. Так, після пояснення учневі пропонується відкрити другу частину відео-уроку «Un ejercicio para practicar el vocabulario de las partes del cuerpo», в якому Tío Spanish пропонує учневі самостійно записати назву тієї чи іншої частини тіла. Після виконання вправи віртуальний учитель диктує правильні відповіді. Корисною є третя частина відео-уроку «¿Masculino o femenino?», в якій учневі потрібно дібрати артиклі чоловічого (el, los) і жіночого (la, las) родів до кожної частини тіла. Вправа є потрібною, адже певні слова іспанської мови залежно від артикля змінюють своє значення, наприклад, la frente – лоб, el frente – фронт.

Отже, відео-урок «Las partes del cuerpo en español» може бути використаний учителем на етапі ознайомлення учнів з новими тематичними лексичними одиницями. Їх презентація кумедним пальчиком з вусами й у капелюшку завжди

сприймається учнями позитивно.

З відео-уроками Tío Spanish можна вивчати й граматику іспанської мови. Так, урок «Conjugación verbo vivir» пояснює, як відмінювати слово «жити» у таких часах: Presente, Préterito Imperfecto de Indicativo, Preterito Perfecto Simple, Futuro, Condicional. Слово відмінюється в усіх особах. Складні часи (зокрема Subjuntivo) не пропонуються.

Також Tío Spanish вміло занурює глядачів у світ культури Іспанії, її традиції, розповідаючи в доступній формі про життя іспанців. Складається враження, що сам користувач подорожує цією сонячною країною. З відео-уроку «Los platos típicos de España» можна дізнатися про популярні іспанські страви – надається інформація не лише про саму страву, про її інгредієнти, але й в якій частині Іспанії вона є найпопулярнішою та з якими напоями її подають. Коли Tío Spanish розповідає про регіони її найбільшого вживання, у верхньому правому куточку екрана висвічується карта, на якій зображено згадувану комунідад. У такий спосіб учень запам'ятовує ще й географічні дані Іспанії.

Відео-урок «Las fiestas más populares en España» вирізняється з-поміж інших, оскільки спирається лише на ілюстрації. Tío Spanish та його подружка Lola нічого не коментують, а лише танцюють під бадьору музику. На екрані з'являються назва свята, день і місце його святкування й основні символи. Наприклад, символом la Tomatina є el tomate, адже це свято, коли люди кидають один в одного помідори.

З відео-уроків Tío Spanish легко можна набути головних відомостей про окремі комунідади Іспанії. Так, відео-урок «¿Qué ver en Valencia?» наповнено не лише світлинами, а й відео-сюжетами про найцікавіші місця, архітектурні пам'ятки, атракціони міста. Складається враження, що Tío Spanish і Lola дійсно зняли фільм про свою відпустку у Валенсії. Відео-уроки про культурну спадщину Іспанії можна рекомендувати для учнів основної школи, оскільки їх лексичне наповнення є складним молодших школярів. Якщо у випадку з відео-уроком «Las partes del cuerpo en español» учень може здогадатися про що йдеться, адже дотична частина тіла зафарбовується червоним кольором, то в цих відео-уроках акцентується не стільки збагачення лексичного запасу учня, скільки розширення його лінгвокраїнознавчих

знань. Таким чином, відео-уроки Tío Spanish є допоміжними засобами навчання, цікавими сучасному школяреві, які вчитель іспанської мови використовує на різних етапах уроку з поясненнями й лінгвосоціокультурними коментарями [3, с. 12].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О. Б. Автентичні іспаномовні персонажі – віртуальні помічники вчителя іспанської мови / О. Б. Бігич // Наукові записки. Серія Філологічні науки (мовознавство). – Вип. 144. – Кіровоград: Видавець Лисенко В. Ф., 2016. – С. 276-280.

2. Бігич О. Б. Персонаж відеохостингу Tío Spanish / О. Б. Бігич // Методична скарбничка вчителя / викладача іспанської мови: формування лінгвосоціокультурної компетентності: Монографія. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2017. – С. 92-97.

3. Бігич О. Б. Tío Spanish – віртуальний учитель / викладач іспанської мови / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2016. – № 2. – С. 10-13.

4. Conjugación verbo vivir // Tio Spanish: aprender español online: Edición digital. – Modo de acceso: https://www.youtube.com/watch?v=8Ch_muG8eZ8&index=38&t=0s&list=LLyqfGTu-9hL3OBkiCKogJuA (дата звернення 20.10.2018)

5. Las fiestas más populares en España // Tio Spanish: aprender español online: Edición digital. – Modo de acceso https://www.youtube.com/watch?v=TdOiRBhksrU&index=37&t=0s&list=LLyqfGTu-9hL3OBkiCKogJuA (дата звернення 20.10.2018)

6. Las partes del cuerpo en español // Tio Spanish: aprender español online: Edición digital. – Modo de acceso: https://www.youtube.com/watch?v=rgqRx0C38V8&list=PLYmkYcRpIeHPUcEYcKgoNUOZ780i1IKnv&index=2&t=0s (дата звернення 20.10.2018)

7. Los platos típicos de España // Tio Spanish: aprender español online: Edición digital. – Modo de acceso https://www.youtube.com/watch?v=61HGYCWn_X8&index=3&t=0s&list=LLyqfGTu-9hL3ObkiCKogJuA (дата звернення 20.10.2018)

8. ¿Qué ver en Valencia? // Tio Spanish: aprender español online: Edición digital. –

Modo de acceso https://www.youtube.com/watch?v=uJvHAYRQggo&index=41&t=0s&list=LLyqfGTu-9hL3ObkiCKogJuA (дата звернення 20.10.2018)

Крикун Анастасія

Науковий керівник – Авксентьєва Т. А., доцент, канд. пед. наук

(Вінницький державний педагогічний університет імені М.Коцюбинського)

МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ТА ВМІНЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ НАВЧАННЯ

Сучасний стан розвитку українського суспільства та інтеграція у Європейський освітній простір вимагають від загальноосвітньої школи концептуально нових підходів до навчання іноземних мов. У новій програмі з іноземних мов (2018 р.) наголошується на необхідності розвитку комунікативних умінь паралельно із життєвими, що є важливим для самореалізації в сучасному світі.

Розвиток критичного мислення як одного із важливих життєвих умінь, є ключовим завданням сучасного вчителя і можливий за наявності та дотримання відповідних умов: застосування інформативних навчальних матеріалів, сучасних прийомів обробки та практичного використання інформації; залучення традиційних та альтернативних технологій розвитку критичного мислення та різних засобів навчання.

Серед вищеперерахованих чинників, саме пісенний матеріал має чи не найпотужніший мотивуючий вплив на навчальну діяльність підлітків та здатен стимулювати їх критичне мислення. Пісня – це прекрасний засіб підвищення інтересу як до країни досліджуваної мови, так і до самої мови [2, с.29].

З метою доцільного використання пісенного матеріалу необхідно дотримуватись певних критеріїв його відбору. У межах даного дослідження ми

опиралися на критерії відбору іншомовних пісень розроблених З. Н. Нікітенко та О. М. Осіяновою, а саме:

1) критерій актуальності тематичного змісту пісенного матеріалу;

2) критерій мовної цінності (лексичної, граматичної чи фонетичної);

3) критерій врахування інтересів учнів відповідної вікової групи;

4) критерій інформативності пісенного тексту [1].

Практичною метою наукової роботи була розробка комплексу вправ на основі автентичних пісень для розвитку в учнів основної школи критичного мислення.

У якості автентичного матеріалу, який було покладено в основу комплексу вправ для розвитку критичного мислення було обрано пісню Б.Марлі “Redemption Song”. Обговорення змісту даної пісні дозволить, на нашу думку, сприяти розвитку в учнів уміння висловлювати та відстоювати власну громадянську позицію та погляди на різні соціальні проблеми, переконувати засобами іноземної мови у важливості дотримання прав людини та демократичних цінностей.

Для реалізації навчальної мети ми також дотримувались певних принципів відбору пісенного матеріалу. Перший принцип − принцип методично-доцільного відбору. Так, зміст пісні відповідав методичним цілям уроку та рівню сформованості в учнів мовленнєвих умінь та навичок.

Пісенний матеріал був яскравим, ритмічним та містив елемент новизни, що на нашу думку, відповідає наступному принципу − принципу врахування вікових особливостей та інтересів учнів.

“Redemption Song” – інформативна та змістовна пісня, що містить низку сучасних соціальних проблем для критичного осмислення. У цьому відношенні, вона відповідає принципу актуальності змістової сторони пісенного матеріалу.

Наступним кроком була розробка комплексу вправ, які були покликані сприяти поступовому розвитку в учнів критичного мислення, від базових (знання, розуміння, застосування) до вищих рівнів (аналіз, оцінювання, створення), згідно оновленої таксономії Блума .

Комплекс включав наступні вправи: “Кошик ідей” (“Brainstorming”), “Gap filling ”, “A jumbled song”, “Word Bingo”, “Matching” “Spinner”, “Crocodile”, “Questions and Comments” та “Fishbone”.

Отже, використання пісенного матеріалу відіграє вагому роль у навчальному процесі і допомагає розвивати навички критичного мислення.

З метою методично-доцільного використання пісень під час навчання необхідно дотримуватись певних критеріїв та принципів його відбору, а саме: принципу методично – доцільного відбору пісенного матеріалу, принципу врахування вікових особливостей та інтересів учнів, принципу змістовності, інформативності та автентичності.

Запропонований пісенний матеріал та розроблений на його основі комплекс вправ, виступають ефективною умовою та сприятливим підґрунтям для розвитку критичного мислення учнів, позитивно впливають на їх мотиваційну сферу, стимулюють інтерес до іноземної мови, сприяють критичному розумінню необхідності вивчення іноземної мови як важливої умови успішної самореалізації у сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева О. Н. Использование аутентичных текстов как средство повышения эффективности обучения французскому языку – [Електронний ресурс] / Ольга Николаевна Алексеева. – Режим доступу до ресурсу: http://vio.uchim.info/Vio_118/cd_site/articles/art_3_8.htm.

2. Орехова И. А. Формирование лингвокультурной компетенции в процессе обучения иностранному языку / И. А. Орехова. // Иностранные языки в школе. – 2005. – С. 28-30.

Кутурженко Богдан

Науковий керівник – проф. Бігич Оксана Борисівна

(Київський національний лінгвістичний університет)

АВТЕНТИЧНІ ІНТЕРНЕТ-ПЕРСОНАЖІ ЯК ВІРТУАЛЬНІ ПОМІЧНИКИ ВЧИТЕЛЯ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Використання в освітньому процесі з іноземних мов в закладах загальної середньої освіти автентичних інтернет-персонажів є одним з актуальних питань методики навчання іноземної мови.

Метою дослідження є методичний аналіз автентичних інтернет-персонажів el Oso Traposo, Tío Spanish і Tricolín як віртуальних помічників учителя іспанської мови початкової школи [1].

El Oso Traposo – персонаж сайту www.guiainfantil.com. Це зшитий з клаптиків тканини ведмедик, звідси й пішла його назва. Серед пропонованих матеріалів багато скоромовок і пісень, які доцільно використовувати на етапі фонетичної зарядки; загадки, жарти, казки й колядки – на етапі мовленнєвої зарядки чи основному етапі уроку як навчальний матеріал для формування іспаномовної компетентності в аудіюванні. Цікавим завдання від el Oso Traposo є рецепт десерту як приклад прагматичного тексту для читання. Також пропонується низка кольорових запрошень на день народження, які можна роздрукувати. Такі бланки є природною опорою для формування іспаномовної компетентності в письмі.

Навчальні матеріали el Oso Traposo найкраще використовувати під час уроків іспанської мови в початковій школі, в позакласній і самостійній роботі молодших школярів [3].

Tío Spanish – це іспаномовний персонаж каналу «Tío Spanish: aprender español on line» відеохостингу YouTube. Tío Spanish – це палець, який навчає користувачів іспанської мови й культури, для цього він подорожує містами Іспанії й відвідує різноманітні національні свята.

Навчальні матеріали Tío Spanish є безкоштовними для використання; їх презентовано в форматі відео-уроків, що покращує сприйняття; Tío Spanish коментує все, що демонструється на екрані, тому користувач постійно чує іспанську мову;

навчальний матеріал рубриковано; новий мовленнєвий зразок / лексичну одиницю представлено в ситуації, яка ілюструється відповідними зображеннями, після чого нові одиниці знову повторюються; велику увагу приділено культурі Іспанії; виокремлено рівні навчання; наявні англомовні субтитри [4].

Tricolín – це персонаж костариканських коміксів, які публікувались у журналі «Tricolor». Його створив у 1960 р. Carlos Enrique Figueroa. Популярність Tricolín була такою великою, що на його честь створено фестиваль і клуб друзів Tricolín – «Club Amigos de Tricolín (CADET)»; Tricolín з'являвся на радіо й телебаченні; його зображено на поштових марках. У 2001 році Tricolín з'явився в Інтернеті. На сайті www.tricolin.com наявні ігри, флеш-анімації, нові персонажі й освітні розваги для дітей нового цифрового покоління [2; 5; 6].

Таким чином, навчальні матеріали, пропоновані автентичними інтернет-персонажами el Oso Traposo, Tío Spanish і Tricolín, є допоміжними для вчителя іспанської мови в формуванні у молодших школярів різних видів іспаномовної комунікативної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О. Б. Іспаномовні персонажі – віртуальні помічники вчителя / викладача іспанської мови / О. Б. Бігич // Методична скарбничка вчителя / викладача іспанської мови: формування лінгвосоціокультурної компетентності: Монографія. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2017. – С. 83-97.

2. Бігич О. Б. Тематичний ранок «Tricolín: ayer, hoy, mañana»: Електронний ресурс. – Режим доступу http://bigich.knlu.edu.ua/Tricolin

3. Бігич О. Б. El oso Traposo – віртуальний помічник учителя іспанської мови початкової школи / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2016. – № 1. – С. 15-17.

4. Бігич О. Б. Tío Spanish – віртуальний учитель / викладач іспанської мови / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2016. – № 2. – С. 10-13.

5. Бігич О. Б. Tricolín: ayer, hoy, mañana / О. Б. Бігич // Методична скарбничка вчителя / викладача іспанської мови: формування лінгвосоціокультурної компетентності: Монографія. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2017. – С. 24-29.

6. Бігич О. Б. «Tricolín: ayer, hoy, mañana»: сценарій позакласного заходу з

іспанської мови для молодших школярів / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2014. – № 4. – С. 53-56.

Лахманова Катерина

Науковий Керівник – канд. пед. наук, доц. Ігнатова О. М

(Вінницький державний педагогічний університет імені М. М. Коцюбинського)

ПРОЕКТНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Запровадження компетентністного підходу у діяльність загальноосвітнього закладу передбачає організацію навчально-виховного процесу, який сприяє формуванню життєво компетентної особистості, готової і здатної до активної та успішної діяльності. Однією із найбільш продуктивних педагогічних технологій, яка суттєво збагачує навчально-виховний процес та змінює традиційний підхід до навчання та виховання учнів є проектна діяльність. В її основі лежить креативність, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі та самостійно конструювати свої знання.

Саме у процесі проектної діяльності учні набувають певного досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя. У навчанні проектування слід розглядати як основний вид творчо-пізнавальної діяльності учнів [2, с. 61].

Технологія проектування активно та успішно впроваджувався у зарубіжній школі. Зокрема, у США, Великій Британії, Бельгії, Фінляндії, Німеччині, Італії та інших країнах технологія проектів здобула велику популярність завдяки раціональному поєднанню теоретичного знання та її практичного застосування для розв'язання конкретних проблем [2, с. 63].

Під навчальним проектом Є.С. Полат розуміє - об'єднану навчально-пізнавальну творчу діяльність учнів-партнерів, організовану на основі комп'ютерних телекомунікацій, які мають спільну проблему, мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення загального результату сумісної діяльності. Він наводить таку типологію проектних робіт за домінуючим видом діяльності:

дослідження, творчі, рольово-ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані проекти; за предметно-змістовою галуззю: монопроекти та межпредметні проекти; за характером координації проекту: з відкритою, явною, прихованою координацією; за характером контактів: внутрішні, регіональні, міжнародні; за кількістю учасників проекту: особистісні, парні, групові; за довготривалістю: короткострокові та довгострокові [4, с. 4].

Сьогодні метод проектів – це спосіб організації самостійної діяльності учнів, який інтегрує проблемний підхід, групові методи, рефлексивні, дослідницькі, пошукові та інші методики. Метод проектів розвиває креативність, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі та самостійно конструювати свої знання [1, с. 39].

Технологія проектів передбачає постановку певної проблеми і наступне її розкриття, розв'язання, з обов'язковою наявністю ідеї та гіпотези розв'язування проблеми, чітким плануванням дій, розподілом ролей, тобто наявністю завдань для кожного учасника за умов тісної взаємодії, відповідальності учасників проекту за свою частину роботи, регулярного обговорення проміжних кроків та результатів.

При виконанні проекту приділяється велика увага дослідній і творчій самостійній діяльності учня, структурованості змістовної частини роботи. Застосування проектної методики є найрезультативнішим у освіті, оскільки сутність цієї методики відповідає основним психолого-педагогічним особливостям старшокласника, його мотивам та потребам і дозволяє найповніше розкрити його особистість [3, с. 210].

Також проектна діяльність також пов'язана з навчально-дослідницькою діяльністю школярів, але за низкою ознак вона відрізняється тим, що:

- по-перше, проектна технологія має на меті всебічне тематичне дослідження проблеми і розробку конкретного кінцевого результату;
- по-друге, головним результатом навчально-дослідницької роботи є дослідження істини, тоді як робота над проектом передбачає, перш за все, отримання практичного результату [3, с. 208].

Отже, працюючи над проектом, школярі вчаться працювати в «команді», відповідально ставитися до виконання своєї частки роботи, оцінювати результати своєї праці та праці своїх ровесників. При використанні методу проектів змінюється і роль учителя: вона відрізняється на різних етапах проектування. Педагог виступає у ролі консультанта, помічника, спостерігача, джерела інформації, координатора. Головним завданням учителя, на наш погляд, є передача способів роботи, а не конкретних знань, тобто акцент робиться не на викладанні, а на учінні. Іншими словами, проектна діяльність передбачає виконання вчителем лише функцій управління та корекції діяльності учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Душеина Т.В. Проектная методика на уроках иностранного языка / Т.В. Душеина // Иностранные языки в школе. - 2003. - № 5. - С. 38-42.
2. Жуковський І. Проект — гарант совместных действий / І. Жуковський // Шлях освіти. – 2003. – № 3. – С.60-64.
3. Ісаєва Г.М. Метод проектів – ефективна технологія навчання учнів сучасної школи/. - К.: Департамент, - 2003. - С. 207-211.
4. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного язика // Иностранные языки в школе. – 2000. – №3. – С. 3-9.

Лисак Ірина

Науковий керівник – Бігич Оксана Борисівна

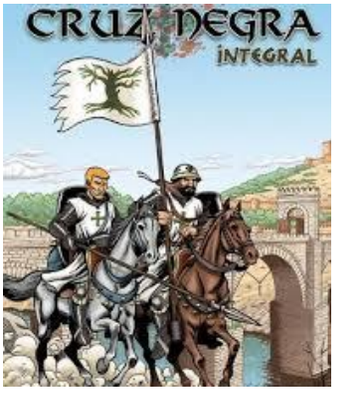
(Київський національний лінгвістичний університет)

АВТЕНТИЧНИЙ КОМІКС ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Сучасний етап розвитку системи формування іншомовної комунікативної компетентності в закладах середньої освіти потребує оновлення такого її (системи) складника як засоби навчання школярів іноземної, зокрема іспанської, мови.

Складником іншомовної комунікативної компетентності є лінгвосоціокультурна компетентність, яка передбачає як вивчення учнями мови й культури країни, так і формування здатності до розуміння культури іншого народу, позитивного до неї ставлення, осмислення її реалій, моралі, цінностей тощо крізь призму власної культури, вмінь ефективно функціонувати в умовах іншомовного соціокультурного середовища.Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, рівень сформованості медіакультури вчителя іноземної мови, його вільний доступ до автентичних відео-/аудіоматеріалів, онлайн-курсів, мобільних додатків тощо уможливлює їх активне залучення до процесу навчання іноземної мови як на уроці, так і в позакласній роботі.З-поміж засобів навчання іспанської мови ми виокремлюємо автентичний комікс, який є цікавим як для учнів усіх ступенів навчання: від початкової до старшої школи. Коміксом називається серія графічних зображень з короткими текстами, які описують якусь подію чи історію. Тексти коміксів (репліки персонажу чи помітка автора) оформлені у вигляді «мовної хмарки» (el globo / el bocadillo). На початку створення комікс мав карикатурний характер і був лише розважальним засобом. Однак на сьогодні автентичний комікс є сучасним засобом навчання іноземної мови, жанрова різноманітність якого уможливлює його використання для навчання як на уроці, так і в позакласній роботі. Комікс як засіб формування у майбутніх учителів англомовної комунікативної компетентності був досліджений М. Б. Щербиною на рівні магістерської роботи [1], виконаної під керівництвом д. пед. н., проф. О. Б. Бігич, результати якої були опубліковані [2]. Однак як засіб формування у школярів лінгвосоціокультурної

компетентності на уроках і в позакласній роботі з іспанської мови комікс ще не був досліджений. Одним із сучасних іспанських коміксів є «La cruz negra» (“Чорний хрест”), створений сценаристом Мігелем Гомесом Андреа й художником Педро Камельйо, які визначали жанр цього коміксу як «середньовічний вестерн

Мігель Андреа жалкує, що в Іспанії немає подібних коміксів: «Жителі нашої країни елементарно не знають своєї історії. Можливо навіть, що ми єдина культура в усьому світі, яка прийняла як факт версію своєї історії, придуману історичними ворогами», маючи на увазі французів й англійців.

Для учнів, які вивчають іспанську мову та історію й культуру Іспанії, комікс «La cruz negra» стане в нагоді, адже описані в ньому події відбуваються в період Реконкісти – в 1230 році XIII століття.

Саме в цьому історичному контексті автори представляють персонажів коміксу Фрея Хуана й Алонсо, лицарів ордену Алькантара, які протистоять ісламській загрозі на кордоні з Королівством Леон (нині Екстремадура). [4]Однак це не просто романтична історія про лицарів, які рятують мешканців і землі Іспанії від ворогів; це драматичне відображення середньовічної дійсності Іспанії, життя простих людей, які піддавались набігам, знищенням і приниженням у період ісламського панування.

Одним з позитивних аспектів коміксу “La cruz negra” є те, що всі персонажі представлені з дуже правдоподібними відтінками їхніх особистостей, а не просто як манекени з релігійними переконаннями чи політичними або соціальними позиціями. Ще однією перевагою коміксу є його інформаційне навантаження, оскільки в ньому представлено історичні факти про минуле Іспанії й період Реконкісти, які формують в учнів знання про іспанську історію й мову. [3]

Отже, автентичний комікс «La cruz negra» є сучасним засобом навчання іспанської мови, цікавим і новим для учнів, який сприяє ефективному формуванню в них лінгвосоціокультурної компетентності, оскільки відображає реальні історичні події, цінні для пізнання іспанської культури.

Водночас на сучасному етапі розвитку культури індустрія коміксу з

величезною різноманітністю жанрів, сюжетів, персонажів стала елементом масової іспанської культури.

Таким чином, автентичний комікс «La cruz negra» є сучасним засобом формування у школярів лінгвосоціокультурної компетентності, зокрема таких її складників як знання історії, культури й цінностей іспанського народу, оскільки поєднує в собі всі ці аспекти.

Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в розробленні методики опрацювання учнями коміксу «La cruz negra» як на уроці, так і під час самостійної роботи з іспанської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Щербина М. Б. Формування англомовної комунікативної компетентності у майбутніх учителів засобами коміксів / М. Б. Щербина: Дипломна робота. – Режим доступу www.bigich.knlu.edu.ua/Madina2015.docx

2. Щербина М. Б. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами коміксів / М. Б. Щербина // Іноземні мови. – 2016. – № 1. – С. 31-36.

3. CÓMIC PARA TODOS ‘Cruz Negra. Integral’, de Gol y Pedro Camello [Електронний ресурс]: [Веб-сайт] – Режим доступу: https://comicparatodos.wordpress.com/2017/06/19/cruz-negra-integral-de-gol-y-pedro-camello/

4. Emilio De La Fuente Lucena CRUZ NEGRA: UN AC CON DENOMINACIÓN DE ORIGEN / Emilio De La Fuente Lucena // Dynamic culture. – 2017. Режим доступу: https://www.dynamicculture.es/cruz-negra-breve-resena/

Світлана Обертун

Наук. керівник – к. пед. н., доц. О. М. Ігнатова

(Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського)

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ШКІЛЬНІЙ ПРОГРАМІ

Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання цих завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Саме ці пріоритети лежать в основі реформування сучасної загальноосвітньої школи, головне завдання якої — підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а в майбутньому і професійних ситуаціях. **Тому актуальним завданням сучасної школи є реалізація компетентнісного підходу в навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетенцій особистості.** Результатом такого процесу має бути сформованість загальної компетентності людини, яка включає сукупність ключових компетенцій і є інтегрованою характеристикою особистості.

Компетентнісний підхід як напрям модернізації освіти обґрунтував В. Сєріков. На думку якого саме в компетентнісному підході відображено зміст освіти, що не зводиться до знаннєво-орієнтованого компонента, а передбачає набуття цілісного досвіду вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, вияв компетенцій. Компетентнісний підхід зумовлює не інформованість учня, а розвиток умінь вирішувати проблеми, які виникають у життєвих ситуаціях. [2, с. 72]

Перспективність компетентнісного підходу полягає в тому, що він передбачає високу готовність випускника школи до успішної діяльності в різних сферах, у тому числі і в володінні іноземними мовами. Про компетентнісний підхід до формування змісту освіти зазначено в Державних стандартах освіти, його реалізовано в «Критеріях оцінювання навчальних досягнень учнів». Під поняттям «компетентнісний підхід» у навчанні іноземної мови розуміють насамперед спрямованість освітнього процесу на формування в учнів іншомовної комунікативної компетенції з одночасним формуванням ключових (базових, основних, надпредметних) компетенцій, до складу яких зазвичай відносять соціальноособистісні, загальнонаукові й інструментальні компетенції.

Нові акценти в діяльності вчителя пов’язані з перерозподілом пріоритетів його функцій - від інформаційної до організаторської, консультативної, управлінської. Учитель має бути організатором спрямованої на розв’язання навчальних завдань діяльності учнів. Закономірною є зміна акцентів і в учнівській діяльності - вона має бути активною, передбачати самостійну й самоосвітню роботу.[4; с. 28]

Із численного арсеналу методів навчання адекватними завданнями компетентнісного підходу дослідники називають метод проектів, портфоліо, освітні технології «Дебати» та «Розвиток критичного мислення через читання та письмо», частково-пошукові та дослідницькі методи навчання, які передбачають самостійну активну діяльність учнів, задіяння та розвиток їх творчого потенціалу, уміння самостійного опрацювання додаткових джерел, комунікативні (особливо за умови роботи у групі) та організаційні вміння. Саме групова робота найбільш узгоджена з реаліями професійної діяльності дорослих. Таким чином, визначаючи форми організації навчальної діяльності учнів у контексті компетентнісного підходу, бачимо пріоритетність групової та індивідуальної форм організації навчальної діяльності.

Компетентнісний підхід у навчанні іноземних мов досить новий, але, у разі його успішної реалізації, може стати засобом забезпечення учнів корисними знаннями, необхідними для успішного досягнення цілей у реальних життєвих

умовах. Включення автентичних матеріалів до навчально-пізнавального процесу дозволяє створити умови для формування в учнів уявлень про сучасний полікультурний і багатомовний світ, про загальнолюдські й національні цінності, культурну спадщину рідної країни і країн, мову яких вивчають учні. На нашу думку, як один із засобів для реалізації зазначених вище задач доречно використовувати іншомовні приказки та прислів'я, які додають необхідний позитивний емоційний компонент і залучають школярів до автентичних джерел іноземної культури.

Введення приказок та прислів'ї у навчально-пізнавальний процес сприяє індивідуалізації останнього та підвищенню мотивації мовленнєвої діяльності учнів, вони мають великий виховний потенціал, зручні у використанні в обмежених рамках уроку. Прислів'я і приказки, як єдине ціле, охоплюють велику частину людського досвіду. Завдяки узагальненому характеру їх можна використовувати на всіх етапах навчання іноземної мови, навчаючи дітей мистецтву висловлювання, вмінню ілюструвати свою думку, узагальнювати її, а отже вони можуть бути одним із засобів реалізації компетентнісного підходу на уроках іноземної мови в школі.

У навчанні учнів старших класів перевага надається використанню рольової гри, яка має забезпечити професійно орієнтований розвиток особистості, допомагаючи формувати такі важливі якості, як комунікативність, уміння працювати парами й групах, проявити мовленнєву самостійність, організаторські та лідерські навички. Виконуючи різноманітні ролі, учні мають розв'язати певну проблемну ситуацію. Добір проблемних завдань спонукає до використання англійської мови для повсякденного й професійно орієнтованого спілкування.

Ефективним інтерактивним методом у навчанні учнів старших класів вважається різновид рольової гри – ділова гра. Ділова гра – форма відтворення предметного й соціального змісту професійної діяльності фахівця, моделювання відносин, характерних для цієї діяльності як цілого. Вона дає змогу створювати нові моделі практики, що відповідає цілям актуалізації майбутнього професіоналізму в сучасних умовах. [3, с. 69].

Для організації самостійної роботи учнів вважають одним із інструктивних методів – кейсметод. Поєднання теорії й практики за допомогою цього методу дає

можливість учням ідентифікувати й аналізувати факти, краще зрозуміти поставлену проблему, уміння її розв'язувати та робити раціональні висновки, розвивати уяву, мислення, комунікаційні навички, навички працювати самостійно й у групі. Застосування цього методу в аудиторному режимі навчання дає можливість викладачеві не тільки активізувати увагу учня, а й формувати або розвивати навички вироблення управлінських рішень, сприяє засвоєнню сучасних управлінських технологій, розширює комунікативну компетентність учня, підвищує мотивації до навчання [1, с. 74].

На підставі вище викладеного, доходимо висновку, що з позицій компетентнісного підходу рівень освіти визначається здатністю фахівця розв'язувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду. Реалізація компетентнісного підходу має сприятливий вплив на саме освітнє середовище, оскільки посилюється мотивація учнів до навчання, підвищується зацікавленість у його результатах, стимулюється ставлення до знань як до особистісно значущих. Головне завдання освіти сьогодні – навчити учнів творчо і плідно взаємодіяти із суспільством і в такий спосіб досягати статусу повноправних та компетентних громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баєва О. В. Фізіологічні засади інтерактивних методів навчання менеджменту / О. В. Баєва // Персонал. – 2006. – № 7. – С. 72–75

2. Болотов В. Компетентностная модель : от идеи к образовательной парадигме / В. Болотов, В. Сериков. // Педагогика. – 2003. – №10. – С. 7–13.

3. Завалевська О. В. Інтерактивні методи формування професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців вищих навчальних закладів / Завалевська О. В. // Наука і освіта. – 2009. – №7. – С. 68–71.

4. Родигіна І. Формування основних груп компетентностей учнів: продуктивне навчання. / Родигіна І.. // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – №1. – С. 27 – 32.

Оліванчук Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Глазунова Т.В.

(Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського)

СУТНІСТЬ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Реалізація концептуальних засад мовної освіти потребують розробки нових підходів до визначення завдань, змісту і технології навчання іноземної мови в закладах освіти.

Широке застосування у комунікативному вступному коректівному курсі при формуванні англомовної фонетичної компетенції сьогодні отримав підхід, побудований на грамотному поєднанні артикуляторного та акустичного підходів, який називається диференційований [1, с.131].

Основні теоретичні положення артикуляторного підходу були розроблені радянськими ученими-лінгвістами, І.А.Грузинською та К.М.Колосовим. Згідно їх теорії, виділяють три основні типологічні групи фонем: співпадаючі в обох мовах, неспівпадаючі, частково співпадаючі.

Основні положення артикуляторного підходу: починати навчання іноземної мови слід з постановки звуків, для цього потрібний вступний фонетичний курс; кожен звук має бути відпрацьований окремо; для забезпечення чистоти вимови необхідно вивчити роботу органів артикуляції при вимові кожного звуку; формування вимовних і слухових навичок йде окремо.

Звідси були визначені і основні етапи роботи зі звуком:

1. Орієнтування. Майбутні вчителі уважно знайомляться з положенням органів мови при вимові звуку.

2. Планування. Зрозумівши суть інструкції, повинні поставити свої органи мови в потрібне положення.

3. Артикулювання або власне вимова звуку.

4. Фіксація. Вимовивши звук, потрібно на деякий час зберегти органи мови в потрібному положенні, щоб краще запам'ятати і зафіксувати це положення.

5. Відпрацювання звуку в системі фонетичних вправ, побудованих з урахуванням як міжмовної, так і внутрішньомовної інтерференції. Звук, що вивчається, вимовляється в різних комбінаціях з іншими звуками, в словах і словосполученнях (при цьому вважається зовсім необов'язковим знати значення вимовних слів) [2, с. 4].

Безумовною заслугою цього підходу можна вважати створення системи фонетичних вправ з урахуванням можливої інтерференції, а також те, що формуванню фонетичних навичок уперше стали приділяти заслужену увагу.

Проте, у цього підходу є і значні недоліки, які справедливо відзначаються сучасними методистами. Наприклад, вступні фонетичні курси займають невиправдано багато часу у початківців, а чистоти навичок при цьому не отримується. При переході від одного звуку до іншого настає деавтоматизація навички, що особливо очевидно при навчанні експресивної мови. Навчання вимові у відриві від слухових/аудитивних навичок також не занадто ефективне сьогодні, коли метою навчання є формування різних складових комунікативної компетенції.

Проте, можна зазначити, шо цей підхід не втратив своєї актуальності і сьогодні при підготовці майбутніх учителів, філологів, лінгвістів. Щодо акустичного підходу, то в даному випадку акцентується увага не на свідоме засвоєння особливостей артикуляції, а на слухове сприйняття мови і її імітацію. Засвоєння звуків йде не ізольовано, а в мовному потоці, в мовних структурах і моделях. В основі вправ лежить повторення або імітація. Чистоті фонетичної навички не надається великого значення. В умовах короткострокових курсів навчання іноземній мові цей підхід повністю виправдовує себе. За досить невеликий час слухач подібних курсів повинен освоїти розмовну мову, щоб орієнтуватися в країні мови, що вивчається. Інтенсивний метод віддає перевагу формуванню аудитивних навичок, саме тому такий високий відсоток аудіювання на цих курсах.

Диференційований підхід припускає використання різних аналізаторів для формування усіх сторін фонетичних навичок. Тут, як і в акустичному підході,

велика увага приділяється аудіюванню, але не лише автентичній мові, але і спеціально адаптованій, дидактичній мові дикторів, фонозаписів. Не унеможливлюється і пояснення способів артикуляції звуків, проте на відміну від артикуляторного підходу це необов'язково відбувається за допомогою спеціальних термінів. Перевага в даному випадку віддається доступнішим і зрозумілішим поясненням. У цьому підході пропонується використати не лише акустичні, але і графічні образи. Формуванню графемно-фонемних відповідностей в межах цього підходу приділяється велика увага, також як і використанню транскрипції [3, с. 31].

ЛІТЕРАТУРА

1. Суворова, С.Л. Теоретико-методологічні основи формування коммунікативно - дискурсивної культури майбутніх учителів : моногр. / С.Л. Суворова. - Челябінськ: Юж.-Урал. кн. вид-во, 2004. - 131 с.

2. Перлова В.В. Прийоми роботи з транскрипцією на уроках англійської мови // Іноземні мови. - 2006. - № 4. – с. 3-5.

3. Павлова С. В. Обучение иноязычному произношению на коммуникативной основе // Иностранные языки в школе. - 1990. - № 1. - с. 29-32.

Поліна Поддубна

Науковий керівник – к. п. н., Дука М. В.

(Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

ВПЛИВ КЛІПОВОГО МИСЛЕННЯ НА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ТЕХНІЦІ ПИСЬМА В УЧНІВ 3 КЛАСУ ШКОЛИ З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тривалий час навчанню письма надавали другорядного значення. Письмо виступало лише засобом навчання інших видів мовленнєвої діяльності, який дозволяє краще засвоювати навчальний матеріал, а також засобом контролю сформованості певних навичок та вмінь учнів. Сьогодні відношення до письма і

вмінь учнів виражати свої думки в письмовій формі значно змінилось. Науковці М. В. Ляховицький, [3; с. 120] С. Ю. Ніколаєва, [5; с. 210] Н. К. Скляренко [6; с. 13] визначають письмо не тільки як важливий засіб оволодіння іноземною мовою, а й як мету. Тому, формування англомовної компетентності у письмі, а зокрема й компетентності у техніці письма, є невід'ємним компонентом при оволодінні іноземною мовою.

Надамо визначення поняттю «компетентність у техніці письма».

За Н. К. Скляренко, [6; с. 13] **компетентність у техніці письма** (КТП) – це здатність людини до конкретного каліграфічного та орфографічного оформлення писемного висловлювання, яка базується на складній та динамічній взаємодії відповідних навичок (графічних, каліграфічних, орфографічних), знань та мовної усвідомленості.

Оскільки КТП передбачає формування навичок графіки/каліграфії та орфографії зазначимо, що **графічні/каліграфічні навички письма** – це навички правильного накреслення букв і з'єднання їх у слові. У чвою чергу, **орфографічні навички** ("orthos" від гр. означає «прямий, правильний», а "grapho" – «пишу») – це навички написання слів у відповідності до правил використання письмових знаків у кожному конкретному слові. [6; с. 13]

Зауважимо, що формування КТП відбувається на молодшому етапі навчання. Так, в учнів 3 класу, передбачається перехід від формування навичок графіки/каліграфії до формування орфографічних навичок.

Ефективність формування навичок КТП залежить від вчителя, який враховує психолого-вікові особливості учнів 3 класу та інформаційний та технологічний розвиток суспільства, що є передумовою використання новітніх технологій у навчальному процесі. Вагомий влив комп'ютеризації призвів до виникнення поняття «кліпове мислення».

Проаналізуємо вплив «кліпового мислення» на формування КТП в учнів 3 класу та розглянемо поняття.

Е. Тоффлер [7; с. 119-120] вперше запропонував поняття «кліпова культура» («blip culture»). Він визначив кліпову культуру як феномен, в якості складної загальної інформаційної культурної ситуації, яка склалася у кінці XX ст.

Ф. І. Гіренок [1; с. 11] використовує більш вузьке поняття «кліпове мислення» та стверджує, що у сучасному світі понятійне мислення перестало відігравати важливу роль. Дослідник зазначає, що сьогодні, зокрема у філософії, лінійне мислення замінюється нелінійним.

Дослідниця Т. А. Удовицька [4, с. 407] запропонувала наступне визначення поняття **«кліпове мислення»** - це процес відбиття безлічі різноманітних властивостей об'єктів, без урахування зв'язків між ними, що характеризуються фрагментарністю інформаційного потоку, аналогічністю, повною різнорідністю інформації, відсутністю цілісної картини сприйняття навколишнього світу.

Д. Горлач [2, с. 45] вважає, що феномен кліпового мислення сучасних учнів набуває з кожним роком все більшого поширення. Неуважність, поверхове та фрагментарне сприймання інформація, синдром дефіциту уваги та концентрації, погіршення навичок до аналізу та логічного мислення під час вивчення навчального матеріалу є звичним спектром проблем сучасних учнів, з якими зіштовхується сьогодні кожен учитель. Проте, разом з тим, такий тип мислення дозволяє учневі засвоювати великі об'єми інформації в режимі багатозадачності, щоправда, без глибокого аналізу і розуміння змісту інформації.

Так, кліпове мислення безпосередньо впливає на формування КТП в учнів 3 класу. Зазначимо, що існують як позитивні, так і негативні сторони кліпового мислення, отже розкриємо їх.

Серед негативних впливів зауважимо, що учні 3 класу, користуючись смарт-фонами та комп'ютерами, не сприймають інформацію цілісно, на уроках вони проявляють непосидючість та мінімальну концентрацію уваги. При формуванні КТП, навички письма формуються фрагментарно, учні погано запам'ятовують орфографічні правила, і тому вони не засвоюють матеріал належним чином. У даній ситуації, кліпове мислення має негативний сенс. Перед вчителем постає завдання,

яке полягає у правильній організації навчального процесу задля досягнення поставленої ним мети.

Проте, кліпове мислення має позитивні сторони. Наприклад, кліповість мотивує до інформаційного пошуку та швидкого засвоєння інформації. Також, кліпове мислення визначається швидкістю реакції, оперативністю в різко мінливих умовах, та продуктивністю в умовах багатозадачності. Крім цього, кліпове мислення спонукає до інтелектуального росту, поглинання різного виду інформації, бажання пізнавати світ. Внаслідок цього психічній діяльності учнів 3 класу притаманна візуальність, емоційність та асоціативність.

Таким чином, у процесі формування КТП вчителю необхідно пам’ятати, що, в епоху комп’ютеризації, в учнів 3 класу, окрім притаманним їм формам мислення, розвивається кліпове. Педагог повинен враховувати як негативні, так і позитивні його сторони. Вчителю необхідно спрямовувати свої зусилля не тільки на боротьбу із кліповим мисленням, а й на доцільну та ефективну організацію навчання відповідно до освітньо-емоційних потреб учнів та їх вікових особливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гіренок Ф. І. Кліпова свідомість / Ф. І. Гіренок «Проспект», IBSN 978-5-39-217954.
2. Д. Горлач Феномен «кліпового мислення» в контексті радикалізації перетворень інформаційного середовища, Вісник Книжкової палати, 2016. – №5, С. 45-46.
3. Ляховицький М. В. Методика преподавания иностранных языков. – М.: Высш. школа. 1981. – 159 с.
4. Семеновских Т. В. «Клиповое мышление» – феномен современности // Оптимальные коммуникации (ОК): эпистемический ресурс Академии медиаиндустрии и кафедры теории и практики общественной связанности РГГУ. Режим доступа: http://jarki.ru/wpress/2013/02/18/3208/

5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.

6. Скляренко Н. К. Методика формування іншомовної компетентності у техніці письма / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – 2012. - №2. – С. 13-17.

7. Тоффлэр Э. Третья волна / Э. Тофлэр. – М.: АСТ, 1999. – Глава 13 – с. 119-120.

8. Удовицька Т. А. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву в процесі навчання (до постановки проблеми) / Удовицька Т. А. // Вища освіта України: теорет. та наук.-метод. часопис. Дод. 1. Вип. 31. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського простору / Ін-т вищої освіти НАПН України. – Київ. 2013. – Том VIII (50). – С. 407-416.

Холодна Маргарита

Науковий керівник – к. п. н. Дука М.В.

(Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 6-ГО КЛАСУ СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Входження України до Європейської спільноти, розвиток та пожвавлення міжнародних зв’язків з країнами близького і далекого зарубіжжя викликає нагальну потребу в спеціалістах, які практично володіють іноземною мовою, зокрема англійською як мовою міжкультурного спілкування. Саме тому учнів 6- го класу середніх загальноосвітніх шкіл вже потрібно починати навчати взаємодіяти з представниками інших лінгвокультур у певних життєвих ситуаціях, а саме ситуаціях відповідно до таких тем, що запропоновано у Програмі, як «Travelling», «Great Britain».

Соціальна компетентність(СК) – один із трьох тісно взаємопов’язаних компонентів лінгвосоціокультурної компетентності.

Варто, однак, зауважити, що проблема формування саме окремо соціальної компетентності, розглянута ще не була достатньо. Вона була проаналізована лише, як складова частина лінгвосоціокультурної компетентності у працях таких філологів, методистів та педагогів, як Н. Ф. Бориско [1] , С. Ю. Ніколаєва [2], Л. С. Панова[3]. Тож, надамо спочатку характеристику лігвосоціокультурної компетентності:

Лінгвосоціокультурна компетентність (ЛСКК) – визначають як здатність і готовність особистості до здійснення іншомовного міжкультурного спілкування, тобто такої форми спілкування, під час якої два учасники акту спілкування відносяться до різних культур. Дослідження в цій галузі стосуються в основному трьох проблем: виховання, мови, невербальних процесів. Окрім уже зазначеної СК, складниками ЛСКК є також соціокультурна та соціолінгвістична компетентності.

Науковці Київської методичної школи вважають, що **соціальна компетентність** як складова ЛСКК визначається як здібність особистості вступати в комунікативні стосунки з представниками інших країн у певних ситуаціях (орієнтуватися в цих ситуаціях, керування ними, вирішуючи можливі непорозуміння).

За Л. С. Пановою [3, с. 328] соціальна компетентність трактується як компетентність, що включає знання про соціальні звичаї, умови життя, особливості міжособистісних стосунків та цінності певної суспільної групи.

За словником методичних термінів [4, с. 286] вона означає здатність вступати в спілкування з іншими людьми. Бажання вступати в комунікацію обумовлене наявністю потреби у спілкуванні, мотивів та певного відношення до партнера по спілкуванню та самооцінкою. Вміння вступати в комунікативні відносини вимагає від партнера здатності орієнтуватися в соціальній ситуації та управляти нею.

У роботі ми визначаємо соціальну компетентність, як здатність орієнтуватися в комунікативній ситуації, керувати нею та починати в розмову з іншими людьми. При цьому вміло використовувати знання соціальних умовностей (манера та правила поведінки), паравербальних і невербальних засобів поведінки; та навички подолання бар’єру непорозуміння зі співрозмовником.

Розглянемо далі детальніше зміст та структуру соціальної компетентності.

Тож, соціальна компетентність базується на ***знанні*** певних правил, і норм спілкування, ритуалів і моделей комунікативної поведінки, ***уміннях*** адекватно їх розуміти і правильно інтерпретувати, а в деяких випадках і користуватися ними, а також на ***готовності*** і бажанні взаємодіяти з іншими і на здатності до емпатії, толерантності та неупередженості.

До знань і вмінь цієї компетентності входять:

- **Знання культурно-специфічних правил і норм спілкування та уміння ними користуватися** у різних ситуаціях: привітання, прощання, вибачення, запиту інформації, висловлення прохання, скарг, пропозицій вдячності, компліментів тощо.
- **Знання ритуалів і стандартизованих моделей комунікативної поведінки та уміння ними користуватися.** Йдеться зазвичай не про загальнокультурні ритуали (при зустрічі знайомі вітають один одного, а при розставанні прощаються), а про моделі поведінки, притаманні конкретній культурі, які відрізняють її від інших.
- **Знання паравербальних і невербальних засобів спілкування**, які є також культурно обумовленими. Вони, на думку спеціалістів, можуть передавати від 60 до 90% інформації про предмет, ситуацію, спілкування і про самих комунікантів та їхні наміри.

Цікавим є питання розуміння невербальних засобів спілкування, яким займалися такі науковці, як М. В. Дука [5], Г. В. Колшанський [6], Г. Ю. Крейдлін [7], Дж. Наварро [8], Л. В. Солощук [9] та інші.

Так у роботі Дуки М. В. визначено, що у широкому розумінні під ***невербальними засобами комунікації*** розуміють значущі рухи людини, до яких належать жести, міміка, пантоміміка, зміни особистого простору, дистанції, голосові варіації, а також ситуативні деталі статичного характеру такі, як одяг, стиль зачіски, аксесуари, прикраси, татуювання тощо.

Г. В. Колшанський [6] називає всі значущі прояви немовної активності особистості паралінгвістичними засобами комунікації. З іншого боку, у праці Г. Ю. Крейдліна [7] паралінгвістичні засоби є лише складовою частиною невербальної

поведінки, яка включає звукові коди. Дж. Навarро [8] розуміє під НЗК такі немовленнєві компоненти, як вираз обличчя, жести, торкання, рухи тіла, пози, тон, тембр, голосність голосу (але не значення слів) та декоративні деталі (одяг, прикраси, зачіска, татуювання).У праці Л. В. Солощук [9] використано термін «невербальні компоненти комунікації» на позначення засобів немовного характеру, які створює людина в результаті власної жестово-рухової та/або голосової діяльності під час комунікації.

Отже, можемо зробити висновок, що манера нашої розмови іноді важливіша самого змісту повідомлення.

Звернемося також до Програми [10] з англійської мови учнів 6-го класу середньої загальноосвітньої школи. Проаналізувавши її, ми можемо виокремити завдання, що стосуються суто соціальної компетентності. Тож, завданнями формування соціальної компетентності в учнів середньої школи (5-9 класів), які вивчають англійську мову, як першу іноземну, є такі:

1) учень виконує і реагує на основні мовленнєві функції, такі як запит, надання та обмін інформацією, а також вираження простими засобами своїх поглядів і ставлень;

2) спілкується просто, але ефективно, використовуючи загальновживані вирази та дотримуючись загальноприйнятих норм комунікативної поведінки;

3) усвідомлює і звертає увагу на найважливіші відмінності між звичаями, звичками, правилами поводження, цінностями та ідеалами, характерними для власної спільноти та країни виучуваної іноземної мови (у нашому випадку англійської);

4) оволодіває типовими формулами мовленнєвого етикету, національно специфічними правилами і нормами спілкування та моделями поведінки, релевантної для їх вікової та соціальної групи.

Аналіз програми з англійської мови, яка стосується формування соціальної компетентності та сучасних досліджень надає змогу уточнити компоненти соціальної компетентності в учнів 6-го класу середньої загальноосвітньої школи, яка включає :

- ***знання*** культурно-специфічних правил і норм спілкування, ритуалів і стандартизованих моделей комунікативної поведінки, паравербальних і невербальних засобів спілкування;
- ***уміння*** користуватися вищезазначеними знаннями;
- ***готовність*** і бажання взаємодіяти з носіями мови.

Отже, соціальну компетентність ми визначаємо як однин із важливих показників готовності особистості до міжкультурної комунікації. Вона є обов'язковою складовою процесу навчання іноземній мові. Без оволодіння цією компетентністю, спілкування з носіями мови вважається «неповноцінним».

Таким чином, формування соціальної компетентності створює педагогічні умови для підготовки учнів середньої школи до виконання ролі суб’єкта діалог культур і культурного посередника в міжкультурному спілкуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бориско Н. Ф. Формирование профессионально ориентированной коммуникативной компетенции на практических занятиях по иностранному языку или СКОЛЬКО МЕТОДИКИ НУЖНО БУДУЩЕМУ УЧИТЕЛЮ? / Н. Ф. Бориско // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 3–11.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. лінгв. ун-тів і фак. ін. мов вищ. навч. закладів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ під загальн. ред. С.Ю.Ніколаєвої. – К.:Ленвіт, 2013. – 590 с.
3. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – К.: ВЦ "Академія", 2010. – 328 с.
4. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика преподавания языков) / [сост. Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин]. – М.: Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
5. Дука М. В. Типологія невербальних засобів комунікації для формування лінгвосоціокультурної компетентності у процесі навчання англомовного читання [Текст] / М. Дука // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології :

науковий журнал / МОН України, Сумський держ. Пед. Ун-т ім. А. С. Макаренка, 2016. - №4(58). – С. 243-254.

6. Колшанский Г. В. Паралингвистика / Г. В. Колшанский. – М. : КомКнига, 2005. – 96 с.

7. Крейдлин Г. Е. Невербальная семиотика : Язык тела и естественный язык / Г. Е. Крейдлин. – М. : Новое литературное обозрение, 2002. – 592 с.

8. Навarро Д. Я вижу, о чём вы думаете / Д. Навarро, М. Карлинс. – Минск : Попурри, 2012. – 336 с.

9. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англомовному дискурсі / Л. В. Солощук. – Харків : Константа, 2006. – 300 с.

10. Програма /рівень стандарту/ для учнів 6 – го класу середніх загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2017. – 30 с.

СЕКЦІЯ 2 СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Бикова М.М.

Науковий керівник – кандидат пед. наук, доцент Подосиннікова А.І.

(Сумський державний педагогічний

університет ім. А.С. Макаренка)

ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСКУСІЇ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛІЙСЬКОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ

Іноземні мови, окрім освітнього та виховного завдання, мають додаткове - комунікативне. Придбані в процесі навчання навички і вміння є засобом для досягнення інших цілей: отримання нових знань через читання і усне спілкування. Майбутні вчителі покликані опанувати основи володіння різними видами мовленнєвої діяльності: монологічне та діалогічне усне мовлення, розуміння мови на слух і при читанні, застосування методу дискусії.

У концепції нової української школи визначено ключові компетентності, які потрібні для успішної самореалізації особистості у суспільстві. Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Серед 10 ключових компетентностей зазначена і компетентність «спілкування іноземними мовами». Сутність полягає в уміннях належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів. Додатково зазначені уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування.

Ми вважаємо, що для продуктивного формування компетентності в англійському діалогічному мовленні доцільно використовувати метод дискусії.

Дискусія — форма колективного обговорення, мета якої — виявити істину через зіставлення різних поглядів, правильне розв´язання проблеми. Під час такого обговорення виявляються різні позиції, а емоційно-інтелектуальний поштовх пробуджує бажання активно мислити [1].

Виділяють наступні види дискусії:
– «побіжна» (виникає стихійно під час розгляду та обговорення складних питань, які цікавлять більшість учнів);
– дискусія, спрямована на формування переконань;
– справжня навчальна дискусія (спеціально організовується для розгляду важливої дидактичної проблеми);

- спостережну дискусію (участь у ній бере визначена частина учнів, а інші – тільки спостерігачі);
- багаторазову дискусію (учні спочатку вивчають і розглядають проблему в малих групах, а потім дискутують всім класом);
- лімітовану дискусію (в групах із 5-7 осіб протягом 5-10 хвилин обговорюються певні дидактичні проблеми);
- конференційну дискусію (вимагає всебічної підготовленості кожного учасника і тому відбувається, як правило, тільки в навчальних колективах з відповідною розумовою підготовкою, наприклад в інститутах, де навчальні проблеми обговорюються в секціях, а тільки потім на пленарному засіданні) [2, с.188].

Деякі види дискусії стали самостійними методами навчання. Це, наприклад, круглий стіл, «мозкова атака» тощо.

Методика проведення дискусії складається з трьох етапів: на першому – відбувається зацікавлення учнів проблемою дискусії, на другому – дискусія власне дидактичних проблем, на третьому – підсумовування і формулювання висновків.

Для ефективного досягнення дидактично-виховної мети дискусії доцільно дотримуватися всіма її учасниками наступних правил: точне визначення навчальної проблеми, що підлягає обговоренню; докладне уявлення про методи, прийоми і способи її розв'язання; чітке визначення змісту понять, термінів і

категорій, які використовуватимуть учасники дискусії; обов'язкове обгрунтування власної позиції; можливість відкритого висловлювання своїх думок і шанобливе ставлення до опонентів та їхніх поглядів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко, Т.Б. *Етика ділового спілкування*. Режим доступу: http://textbooks.net.ua/content/category/42/58/48/
2. Ягупов, В.В. Педагогіка: Навч. посібник/ В.В. Ягупов – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Тетяна Бохоня

Науковий керівник – к.п.н, доцент Подосиннікова Г. І.

(Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

КЛАСИФІКАЦІЯ СИТУАЦІЙ ІЗ КІНОПЕРСОНАЖАМИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасній методичній парадигмі моделювання комунікативних ситуацій (ситуацій спілкування) на практичних заняттях з іноземної мови є невід’ємним компонентом процесу формування іншомовної лексичної компетентності майбутніх учителів англійської мови (АМ). Крім того, практика показує, що студентів значно краще стимулює можливість працювати на заняттях з автентичними матеріалами, вони проявляють надзвичайну активність в обговоренні ситуацій та героїв сучасних фільмів, адже у них відображене повсякденне життя носіїв мови, актуальні питання та проблеми країни, мова якої вивчається.

Комунікативна ситуація (КС) - сукупність мовленнєвих та немовленнєвих умов, які створені для того, щоб ті, хто перебуває у ній правильно здійснювали мовленнєві дії по відношенню до створеного комунікативного завдання [5].

Для створення методики формування іншомовної лексичної компетентності (ІЛК) майбутніх учителів англійської мови з використанням ситуацій із

кіноперсонажами необхідно розглянути уснуючі класифікації КС, та на цій основі запропонувати власну методичну класифікацію ситуацій із кіноперсонажами для формування ІЛК майбутніх учителів АМ.

Багато дослідників займалися класифікацією комунікативних ситуацій, серед яких: Є. М. Верещагін, В. Г. Костомаров (1980), А. Й. Гордєєва (2004), Є. І. Пассов (1985) та ін. [2;4;6].

Наприклад, Є. І. Пассов поділяє ситуації на: “соціальний контакт” та “мовленнєву ситуацію”, де остання містить проблему на відміну від “соціального контакту” [6].

Такі дослідники, як Є. М. Верещагін та В. Г. Костомаров поділяють КС на стандартні (стабільні) і нестандартні (варіабельні). Вчені наголошують на тому, що у стандартних КС мовленнєва поведінка людей, які спілкуються чітко визначена і регламентована. До варіабельних ситуацій дослідники відносять такі, в яких форма мовлення суттєво змінюється в залежності від обставин [2].

У своєму дослідженні А. Й. Гордєєва розділила ситуації на проблемно-комунікативні, тобто нестандартні ситуації з певним рівнем проблемності та комунікативні [4, с. 57].

Дмітренко Н. Є. виліляє ситуації залежно від теми та особливостей змісту матеріалу, наприклад: ситуація-ілюстрація, ситуація-оцінка і ситуація-вправа [8, с. 28].

Е. Г. Азімов та А. М. Щукін виділяють стандартні (стабільні) та варіабельні (змінні), навчальні та реальні ситуації та наголошують на тому, що в навчальному процесі ситуації виділяються на основі тем і сфер спілкування [1, с. 277].

У свою чергу, В. Л. Скалкін розділяє ситуації на природні та штучні (навчальні) [7]. Під навчально-мовленнєвою ситуацією розуміють сукупність умов, що спонукають до вираження думок і використання при цьому певного мовного матеріалу [3].

Отже, проаналізувавши вище наведені класифікації, вважаємо, що саме остання класифікація (В. Л. Скалкіна) [7] найбільш повно відповідає предмету дослідження – особливостям формування лексичної компетентності майбутніх

учителів англійської мови з використанням ситуацій із кіноперсонажами. Тож у межах нашого дослідження вважаємо доцільним розглядати ситуації двох типів: 1) **природні**; 2) **штучні**, які у свою чергу розділимо на *штучні некеровані* та *штучні керовані*. Під природніми матимемо на увазі ті ситуації, які вилучені з автентичних фільмів у вигляді відеофрагментів. Наведемо приклад відповідного завдання:

Watch the extract from the film 'Sherlock' (2010), season 1, episode 1 that shows Detective Inspector Lestrade giving an interview to reporters about the incidents that happened to Sir Jeffrey Patterson, James Phillimore and Beth Davenport. Retell the episode using the key words:

- *Suicide; to have got the best people investigating; poison; it's unusual situation; murders.*

Під штучними ситуаціями матимемо на увазі спеціально створені на базі кінофільмів, із залученням сюжету, персонажів, реалій та ін. з навчальною метою ситуації, наприклад:

Imagine that you are Sherlock Holmes. Today an unusual case has happened: Someone stole the notebook of Queen Elizabeth II. Question the Royal family about the crime to identify a possible culprit.

Отже, формування іншомовної лексичної компетентності майбутніх учителів англійської мови, на нашу думку, має відбуватися не лише з залученням природніх, а й штучних ситуацій, адже останні - побудовані на автентичних аудіо- та відео-фонограмі, містять актуальні теми та проблеми, моделюють та імітують реальне іншомовне спілкування, є ефективною основою організації мовленнєвого матеріалу, засобом контролю засвоєння лексичних одиниць, підвалиною для формування індивідуального стилю спілкування у студентів та опануванню знаннями про культуру та традиції народу, мова якого вивчається.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М.: ИКАР, 2009. – 448 с.

2. Верещагин Е. М. Лингвострановедческая теория слова / Верещагин Е. М, В. Г. Костомаров. – М.: Русский язык, 1980. – 320 с.

3. Гальскова Н.Д. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика: учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин яз. выс. пед. учеб. завед. / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. - С.190-215.

4. Гордєєва А. Й. Навчання старшокласників загальноосвітньої школи обговорення проблем англійською мовою у процесі міжкультурного спілкування : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Гордєєва Анжела Йосипівна. — К., 2004. — 254 с.

5. Леонтьев А. А. Психология общения: учеб. пособие для студентов-психологов / А. А. Леонтьев. – Тарту: Тартуский государственный университет, 1974. – 220 с.

6. Пассов Е. И. Коммуникативное мышление как феномен и его структура / Е. И. Пассов, З. Г. Шаридова // Коммуникативный метод обучения иноязычной речевой деятельности : [сб. науч. тр.]. — Воронеж: ВГПИ, 1982. — С. 12-23.

7. Скалкін В. Л. Вправи з розвитку усного комунікативного мовлення / В. Л. Скалкін.– К.: Рад. школа, 1978. – 129 с.

8. Problem-based learning in teaching English as a foreign language: theoretical and practical issues : монографія / [за заг. ред. Н.Є. Дмітренко]. – Вінниця: ВДПУ, 2017.— 164 с.

Каріма Кассас

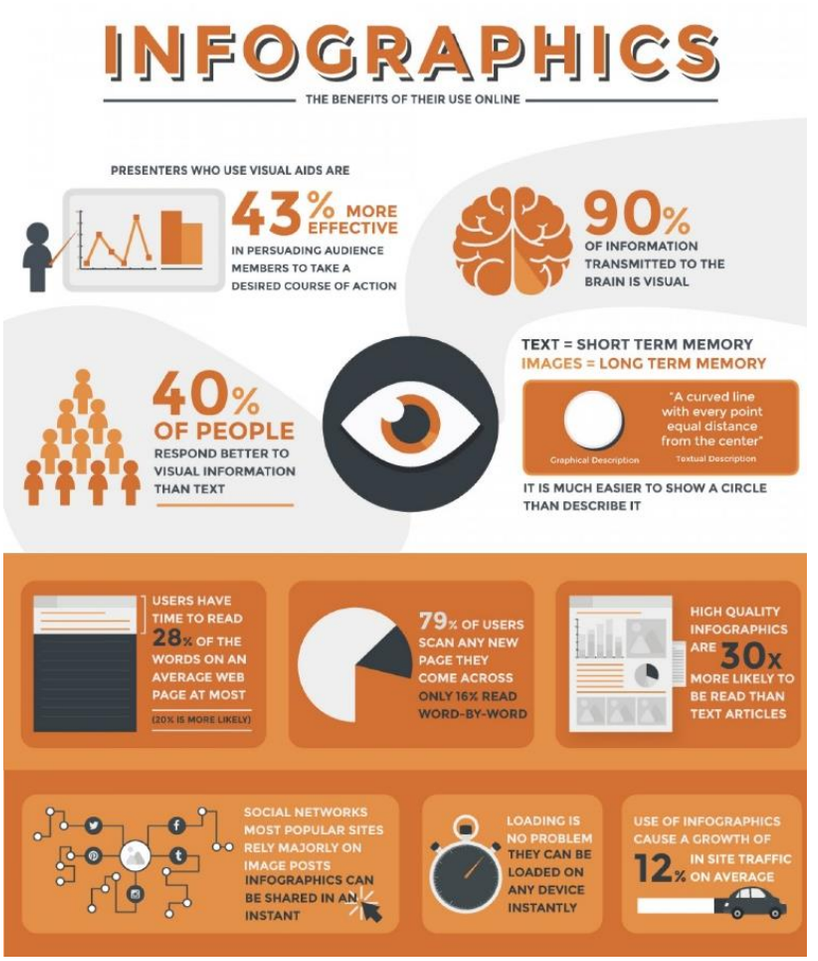
Науковий керівник – канд.пед.наук, доц. Глазунова Т.В.

(Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського)

ІНФОГРАФІКА ЯК ЗАСІБ НАОЧНОСТІ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах передбачає поєднання різноманітних підходів. Саме тому зростає інтерес до сучасних технологій як засобів

викладання іноземних мов, однією з яких є інфографіка. Інфографіка – це графічний спосіб подачі складної інформації, який може здійснюватися за допомогою діаграм, схем, таблиць, карт, картинок і т. ін [1, с.22]. Наведемо яскравий приклад інфографіки, взятий з інтернет-ресурсу Visually, інформація якого може бути використана для навчання усного мовлення на тему «Інформаційні технології»:

https://visual.ly/community/infographic/technology/infographics-benefits-their-use-online

Як відомо, метою навчання є «навчити вчитися», оптимально сприймати та організовувати інформацію, правильно її структурувати. Саме цю ціль допомагає втілити інфографіка.

Безперечно, існує безліч причин, чому наразі потрібно застосовувати інфографіку у вивченні іноземних мов. По-перше, графічні елементи містять велику

кількість інформації, при цьому застосування мови є мінімальним. Такий варіант є ідеальним для студентів з невисоким рівнем знання предмету. Інші ж види інфографіки, в свою чергу, відзначаються багатим лексичним складом, що робить слушним їх використання на більш просунутих рівнях володіння мовою. По-друге, застосування саме таких засобів навчання є корисним для розвитку візуальної грамотності студентів. Слід також визнати, що графічна інформація сприймається легше та простіше, аніж текстова. Декілька сторінок тексту запам'ятати непросто, але якщо цей текст візуалізувати, представити у вигляді картинок, то це буде сприяти швидшому запам'ятовуванню та більш глибокому розумінню інформації. По-третє, математично-статистичний аспект інфографіки надає змогу передавати певні поняття та значення, які є більш доступними для сприйняття саме в такому вигляді. Інтерес до візуалізації пояснюється також «розвитком людської діяльності, наростанням потоків інформації, для засвоєння якої стають непридатними традиційні методи і засоби передачі інформації. Для подальшого накопичення, засвоєння, зберігання, переробки і передачі інформації необхідні нові, компактні, мобільні засоби відображення об'єктивного світу в свідомості суб'єкта, і інфографіка є одним із цих засобів» [3, с.138].

Розглянемо переваги застосування інфографіки у навчальних цілях. На думку дослідників М.Я. Кирєєва та О.Д. Пилипчук, застосування саме такої технології навчання іноземних мов має наступні переваги:

- підтримання творчості та стимулювання в учнів аналітичних здібностей;
- надання системного погляду на матеріал, який вивчається, та процесного характеру безпосередньо навчанню;
- допомога студентам самостійно приймати рішення в процесі навчання [2].

Таким чином, використання інфографіки в навчальних цілях, яке нестримно набуває популярності в останні роки, сприяє розвитку інтересу у студентів, а сама інфографіка є зручною в користуванні і відповідає сучасним вимогам до навчальних матеріалів. Її доступність, систематизованість, компактність, а також можливість

чіткого планування та структуризації є невід'ємною складовою успішного процесу навчання. Інфографіка є запорукою оптимізації роботи на заняттях і, як наслідок, мотивованого та якісного оволодіння іноземною мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Басырова А. Е. Инфографический текст как новое средство наглядности на уроках РКИ // Проблемы преподавания филологических дисциплин иностранным учащимся. – Воронеж, 2016. – Т. 4. – С. 22 –26.

2. Киреева М.Я. Инфографика в обучении иностранному языку студентов вуза неязыковых специальностей / М.Я. Киреева, О.Д. Пилипчук. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://euroasia-science.ru

3. Рапуто А. Г. Визуализация как неотъемлемая составляющая процесса обучения преподавателей // Международный журнал экспериментального образования. – 2010. – №.5. – С. 138 –141.

Тетяна Костюк

Науковий керівник – доц. Т.В. Глазунова

(Вінницький державний педагогічний університет імені М. М. Коцюбинського)

ПОНЯТТЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СУЧАСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

У сучасних умовах глобалізації освітнього середовища та інтеграції України до європейського та світового освітнього простору, особлива увага приділяється проблемі підготовки висококваліфікованих компетентних фахівців, які будуть відповідати міжнародним вимогам та стандартам якості.

Володіння іншомовною компетентністю надає можливісь майбутньому викладачу ефективно здійснювати міжмовну й міжособистісну комунікацію.

Варто зазначити, що вільне володіння іноземною мовою дає змогу встановити ділові, професійні і культурні контакти, залучає студентів до світової культури, мова якої вивчається, а також сприяє підвищенню загального культурно-професійного рівня розвитку особистості.

В умовах інтеграції України до європейського освітнього простору зростає і значення компетентності майбутнього фахівця. На сьогоднішній день важливо бути не лише кваліфікованим, а й компетентним фахівцем.

В сучасній теорії і практиці виховання важливе місце посідає проблема формування компетентності як складової соціально зрілої особистості.

В сучасній науці поняття «компетенція» й «компетентність» пояснюються різними авторами по-різному в різних варіаціях. В тлумачному словнику іноземних слів зазначається, що «компетентний» – це той, хто володіє достатніми знаннями в конкретній галузі, добре обізнаний, кваліфікований, тобто відповідає вимогам, придатним до певної діяльності. «Компетенції – відчужена від суб’єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки учня або студента, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат. Результатом набуття компетенцій є компетентність, яка на відміну від компетенції передбачає особистісну характеристику, ставлення до предмета діяльності» [2, с. 409].

Як зазначає В.В.Краєвський у своїй праці «компетенція — це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), які є заданими до відповідного кола предметів і процесів та необхідними для якісної продуктивної дії по відношенню до них» [3, с.6].

Отже, розглянувши вищенаведені дослідження можна дійти висновку, що під терміном компетентність слід розуміти володіння певними знаннями, навичками та життєвим досвідом. Вона виступає як загальне поняття, яке не відображає конкретні пізнавально-практичні якості особистості, сформувані в процесі навчання. Це пов’язане з тим, що компетентність розкриватиметься у різних сферах професійної

діяльності за допомогою пізнавально-практичних понять, таких як: знання, вміння, навички, творче мислення, здатність приймати рішення у нестандартних ситуаціях. Проте, на думку Л.В. Драгієвої компетенція одночасно є і більш вузьким поняттям, сутність якого полягає в обмеженнях певної предметної сфери, в якій особистість реалізовує власний потенціал та виконує ту чи іншу професійно зорієнтовану діяльність. Звідси професійна компетентність являється готовністю до професійної діяльності [1, с.58].

А. Маркова трактує компетентність як «індивідуальну характеристику ступеня відповідності вимогам професії», як «володіння людиною здатністю й умінням виконувати певні трудові функції» [4, с.31].

Зрозуміло, що тут більше акцентується професійна складова компетентності.

Англійський психолог Джон Равен пропонує підібне трактування терміну: «Компетентність — це специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії у певній галузі, яка включає вузькоспеціальні знання, уміння, способи мислення, а також відповідальність за свої дії»[5, с.154].

Міжнародна комісія Ради Європи визначає поняття компетентності як загальні, ключові, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, опори або опорні знання.

Європейські експерти визначають поняття «компетентність» як здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання.

Кожна компетентність побудована на комбінації взаємовідповідних пізнавальних ставлень та практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь, всього того, що можна мобілізувати для активної дії.

Таким чином, терміни компетентність та компетенція розрізняють у сучасному педагогічному дискурсі.

Визначаємо компетентність як сукупність компетенцій, взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), інтегральну рису характеру, володіння певними знаннями, навичками та життєвим досвідом, уміння мобілізувати в конкретній ситуації отримані знання та досвід, що дозволяє індивіду

вільно орієнтуватися в соціальному просторі а також здатність та готовність виконувати особисту професійну діяльність, розв'язувати проблеми, що забезпечується не лише володінням готовою інформацією, а й інтенсивною участю розуму, досвіду, творчих здібностей особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Драгієва Л. В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій як педагогічна проблема/ Л. В. Драгієва // Вісник післядипломної освіти. – 2010. – № 1.- С. 55-64

2. Енциклопедія освіти / Акад.. пед. Наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Хрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

3. Краевский В.В. Предметное и общепредметное в образовательных стандартах / В.В. Краевский, А.В. Хуторской // Педагогика. – 2003. – №9. – С.3-10.

4. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М., 1996. – 308 с.

5. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – М. : «Когито-Центр», 2002. – 396 с.

Маргарита Кучеренко

Науковий керівник – доц. Подосиннікова А. І.

(Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

ЛІНГВІСТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА МАТЕРІАЛІ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ

Процес формування англомовної лексичної компетентності не обмежується лише засвоєнням мовних одиниць та формальних правил їх поєднання в мовленні, оскільки є нерозривно пов’язаним з феноменом ідіоматичності мовлення, який, слідом за Г. І. Подосинніковою, розуміємо як психолінгвістичний феномен своєрідності світосприймання і вербального менталітету нації, що виражається в

закріпленні в мовленнєвому узусі певної мови синкретичних мовленнєвих одиниць різного ступеня стійкості, які є специфічними для певної мовленнєвої спільноти в плані структури, семантики й особливостей вживання та викликають труднощі при доборі повних еквівалентів з інших мов [4]. Одним із таких компонентів є фразові дієслова, які займають важливе місце в лексичній системі англійської мови.

Вивченню фразових дієслів присвячені лінгвістичні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених (D. Bolinger, R. Hiltunen, K. Sroka, J. Povey, Ю. А. Жлуктенко, А. І. Смирницький, Є. А. Долгіна), які зазначають необхідність володіння вказаною підсистемою англійської лексики для ефективного спілкування, оскільки основною функцією фразових дієслів є концептуальна категоризація дійсності, тобто, здатність більш точно і яскраво описувати дії або стан, вказуючи на їх просторові, тимчасові та інші характеристики.

За Джейн Поуві фразове дієслово – це поєднання "простого" дієслова (що складається з одного слова, наприклад: come, put, go) і адвербіальної або прийменникової частини (наприклад: in, off, up), що представляє єдину семантичну та синтаксичну одиницю [5]. За І. Є. Анічковим **фразові дієслова** – це стійкі лексичні сполуки дієслова з прислівником, дієслова з прийменником і дієслова з прислівником і прийменником, що набувають порівняно з самим дієсловом нові значення чи відтінки значень і становлять єдине семантичне та синтаксичне ціле [1]. Прислівники та прийменники у складі фразового дієслова називаються ***постпозитивними додатками***, а їх з'єднання з дієсловом являє собою єдину, хоча й окремо оформлену лексему, а не словосполучення, яке є однією семантичною одиницею і виступає одним членом речення [3].

Перш за все варто зазначити, що при структурному (графічному) розділеному оформленні фразові дієслова представляють собою семантичну цілісність, однак їх значення не складається зі значень його компонентів, наприклад: *bring up – educate; give up – stop doing, using, etc; go off – explode; come by – obtain.* Можливість замінити «простим» дієсловом фразове дієслово характеризує останнє як семантичну єдність: *to come by – to obtain, to put off – to postpone, to put up with –to tolerate* [5].

Головною перевагою, що визначає місце фразових дієслів у формуванні лексичної компетентності є саме невідповідність між планом змісту та планом форми цих одиниць, що сприяє досягненню *ідіоматичності мовлення*, яка в свою чергу є одним із показників сформованої на високому рівні лексичної компетентності майбутніх вчителів англійської мови.

На етапі формування рецептивних лексичних навичок доцільно ознайомитися з ознаками фразових дієслів, які є необхідними для *розпізнавання* їх у тексті та *диференціювання* від вільних сполучень дієслова з прийменником чи прислівником.

Однією з таких ознак є багатозначність. Наприклад, для *take in* у словниках пропонуються такі значення: *надавати притулок, приймати на роботу, виписувати та регулярно отримувати періодичні видання, містити, запасатися, дурити, зрозуміти, повірити неправді, згорнути вітрила* тощо.

Наступною особливістю є зміна значення дієслова в залежності від прийменника, з яким воно поєднується: *get away – втекти; get along – жити, справлятися, бути в злагоді; get together – зустрітися, зібратися; get up – вставати, підніматися* тощо.

У дієслова – організуючого центру мовної комунікації – більше ніж у будь-якої іншої частини мови спостерігається різноманітність зв’язків з усіма класами слів і, таким чином, різноманітність типів та структур словосполучень залежно від значення дієслова [2]. Варто зазначити, що фразовими дієсловами називають переважно такі сполучення, у яких постпозитив належить до дієслова, а не до додатка, і становить з дієсловом єдине ціле, наприклад: *give up (smoking).* Якщо *give* вжити без *up*, воно означатиме давати, а не кидати. Як правило, до фразових дієслів не відносять сполучення на зразок *depend on (the weather)*, у яких постпозитив належить до додатка, а не до дієслова, утворюючи при цьому прийменниковий додаток.

На етапі формування репродуктивних лексичних навичок основною метою є засвоєння *значення* та *функції* фразових дієслів, оскільки кількість фразових дієслів надзвичайно велика і їх типологія різноманітна. Крім того, фразові дієслова різняться як за своєю зв'язністю, так і за додатковими значеннями, які вони мають або

набувають у тексті. Семантичні відношення між складовими частинами англійських фразових дієслів є досить умовними та різноманітними і розділяються на декілька груп.

Таким чином, значний методичний потенціал фразових дієслів як матеріалу для формування англомовної лексичної компетентності майбутніх вчителів англійської мови зумовлений можливістю отримати теоретичні *знання* про вказану підсистему англійської лексики, тобто формування *рецептивних лексичних навичок* шляхом засвоєння формальної структури мовленнєвих одиниць; розширити словниковий запас та сформувати *репродуктивні лексичні навички*, які реалізуються у *вмінні* використовувати фразові дієслова як мовленнєві зразки відповідно до норм англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аничков И. Е. Английские адвербиальные послелоги : дисс. … докт. филол. наук. / И. Е. Аничков. – М., 1947. – 536 с.

2. Бохач Н. А. Английские фразове глаголы как средство развития иноязычной коммуникативной компетенции студентов 1 курса язикового ВУЗа [Електронний ресурс] / Н. А. Бохач // Вестник Бурятского государственного университета. – 2009. – №15. – С. 129–132. – Режим доступу до журн. : http://cyberleninka.ru/article/n/angliyskie-frazovye-glagoly-kak-sredstvo-razvitiya-inoyazychnoy-kommunikativnoy-kompetentsii-studentov-1-kursa-yazykovogo-vuza

3. Жлуктенко Ю. А. О так называемых «сложных глаголах» типа stand up в современном английском языке / Ю.А. Жлуктенко // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 1954. – №5. – С. 105-113.

4. Подосиннікова Г. І. Навчання студентів-філологів ідіоматичних предикативних конструкцій англійського розмовного мовлення на матеріалі автентичних художніх текстів : автореф. дис. … канд. пед. наук / Г. І. Подосиннікова. – К., 2002. – 24 с.

5. Povey J. Phrasal Verbs and How to Use Them. Учеб. Пособие / J. Povey. – М. : Высшая школа, 1990. – 176 с.

Маслій Дарія
Науковий керівник – к.п.н. Дука М. В.
(Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ

Лінгвосоціокультурна компетентність є складовою частиною іншомовної комунікативної компетентності, тому її формування відбувається паралельно із формуванням усіх мовних та мовленнєвих компетентностей [2, с. 434]. У процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності у процесі читання важливим є дотримання певних етапів навчання, серед яких [2, с. 383]: 1) передтекстовий етап (або етап зняття мовних і смислових труднощів тексту та набуття соціокультурних знань); 2) текстовий етап (або етап удосконалення умінь читати текст із соціокультурною інформацією) та 3) післятекстовий етап (або етап удосконалення вмінь детального читання та інтерпретації отриманих соціокультурних знань та контролю розуміння тексту з соціокультурної спрямованості).

Передтекстовий етап або **етап набуття соціокультурних знань** передбачає введення учнів у іншомовне середовище, ознайомленням їх із ситуацією спілкування та спрямуванням їх уваги на читання та розуміння тексту. Цей етап також є необхідним для створення мотивації діяльності учнів та формування або активізації їх фонових знань з різних галузей [1, с. 24].

На першому етапі відбувається аналіз мовних, мовленнєвих та соціокультурних труднощів тексту. Вчитель репрезентує нові лексичні одиниці, неправильне розуміння яких може негативно вплинути на адекватне розуміння тексту загалом. Важливим в цей момент є також порівняння культурних феноменів іншої країни з рідною та здійснення спроби віднайти шляхи розв’язання ймовірних проблем, які можуть виникнути у зв’язку з міжкультурними розбіжностями [2, с. 437].

Підготовча робота до читання тексту включає рецептивно-продуктивні, рецептивно-репродуктивні та продуктивні вправи. Вчитель переважно використовує

такі режими роботи, як: індивідуальний, парний, груповий або фронтальний. Прикладами вправ передтекстового етапу можуть бути [3, с. 161]: 1) опрацювання вимови географічних назв, власних імен, інтернаціональних, похідних, складних, конвертованих слів та запис їх до словника із транскрипцією; 2) робота із заголовком (учні можуть визначити тематику тексту, проблеми, що порушуються, ключі слова та вислови); 3) використання асоціацій, пов'язаних з іменем автора; 4) формулювання теми тексту за ілюстраціями, ознайомлення із новою лексикою тексту і визначення теми чи проблематики тексту на основі мовної здогадки; 5) ознайомлення із першим абзацом тексту та передбачення його змісту.

Отже, процес набуття соціокультурних та лінгвокраїнознавчих знань починається на передтекстовому етапі роботи з текстом, коли учні готуються до безпосереднього сприйняття соціокультурної інформації у процесі читання.

Наступним етапом формування лінгвосоціокультурної компетентності у читанні є **етап удосконалення вмінь читати текст із соціокультурною інформацією**, що передбачає виконання таких завдань, як: 1) ознайомлення із запитаннями/завданнями до тексту та 2) читання тексту про себе з метою розуміння основного змісту [1, с. 26].

Безпосередньо перед читанням тексту вчитель знайомить учнів із завданнями, які вони мають виконати після прочитання тексту задля усвідомлення мети самого читання. Це є важливим для орієнтування учнів на цілеспрямоване й свідоме розуміння інформації. Таке завдання організовує увагу й мислення учня, стимулює процес запам'ятовування [5, с. 91].

Третім **післятекстовим етапом** є **етап удосконалення вмінь детального читання та інтерпретації змісту прочитаного.** На цьому етапі також відбувається **перевірка** ступеня засвоєння учнями соціокультурних знань, мовних навичок та розвитку мовленнєвих умінь, які вони згодом використовують у писемному чи усному мовленні шляхом виконання післятекстових вправ.

Необхідним на цьому етапі є обговорення та аналіз вилученої соціокультурної інформації, адже накопичення країнознавчих знань не веде автоматично до адекватного розуміння іншої культури і до успішного порозуміння [2, с. 438].

Вправи цього етапу спрямовані на пошук необхідної мовної, змістової та соціокультурної інформації, переважна більшість яких носить комунікативний, творчий характер, а саме: виокремлення проблеми і пошук шляхів її розв'язання, висловлення власної думки, пошук спільного та відмінного, знаходження переваг чи недоліків певного аспекту, створення постерів, коміксів тощо [4, с. 126].

Даний етап роботи із текстом включає рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні та комунікативні вправи, які виконуються переважно в індивідуальному, парному чи груповому режимах. Прикладами вправ післятекстового етапу можуть бути такі, як [3, с. 162]: 1) відповіді на запитання вчителя стосовно інформації тексту, що пов'язана з важливими деталями; 2) підтвердження правильності/неправильності положень із тексту; 3) знаходження заголовку до кожного з абзаців; 4) заповнення таблиці певною інформацією із тексту; 5) знаходження важливих фактів (перевірка вміння орієнтуватися у тексті, знаходити одиниці смислової інформації); 6) виконання тестів множинного чи альтернативного вибору; 7) підготовка до переказу тексту (вибір з тексту слів, словосполучень, фраз для використання у власних висловлюваннях); 8) складання плану до тексту; 9) вираження власного ставлення до проблеми, персонажів, їх дій.

Таким чином, формування лінгвосоціокультурної компетентності у читанні має відбуватись у трьох взаємопов'язаних етапах, а саме: 1) передтекстовий етап (етап зняття мовних і смислових труднощів тексту; етап набуття та/або удосконалення соціокультурних знань); 2) текстовий етап (власне читання тексту; етап удосконалення умінь читати текст із соціокультурною інформацією) та 3) післятекстовий етап (переробка смислової інформації та контроль розуміння тексту; етап удосконалення умінь детального читання та інтерпретації змісту прочитаного; етап застосування отриманих соціокультурних знань, умінь та навичок у писемному чи усному мовленні).

ЛІТЕРАТУРА

1. Борецька, Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у читанні. / Г. Е. Борецька // Іноземні мови. – № 3 (71). – 2012. – С. 18 – 27

2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / [Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.]; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
3. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: базовый курс лекций: пособие для студентов пед. вузов и учителей / Е. Н. Соловова. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 2005. – 239 с.
4. Тарнопольский О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти / О. Б. Тарнопольский. – К.: Фірма „ІНКОС”, 2006. – 248 с.
5. Черниш В. В. Навчання англомовного читання та аудіювання із застосуванням аудіокнижок художніх творів: дис. … канд. пед. наук : 13.00.02 / Черниш Валентина Василівна. – К., 2001. – 308 с.

Валерія Мокренко

Науковий керівник – к. пед. наук , доц. Подосиннікова Г.І.

(Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

ЛІНГВОМЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КАРИКАТУР У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У зв’язку з модернізацією системи освіти України існує потреба пошуку інноваційних засобів та прийомів для поліпшення навчання англійської мови. Активне використання автентичних матеріалів сприяє ефективному формуванню іншомовної комунікативної компетентності (ІКК). Зокрема, саме автентичні опори широко застосовуються у навчанні майбутніх вчителів англійської мови. Набуває актуальності проблема залучення карикатур як одного із ефективних засобів

формування англомовної компетентності в монологічному мовленні у майбутніх вчителів англійської мови.

Проблемою розробки опор у навчанні іноземних мов (ІМ) займалися такі дослідники, як Н. Д. Гез, О. А. Громова, І. Л. Бім. О. І. Кирилова досліджувала особливості використання арт-технологій (фотографій, картин, карикатур, діаграм, слайдів) як засобів наочності на уроці ІМ. Слід зазначити, що саме лінгвометодичний потенціал карикатур у процесі формування англомовної компетентності у монологічному мовленні є недостатньо дослідженим, чим зумовлюється актуальність нашого дослідження.

Карикатура (від італ. – перебільшувати) – це сатиричний або гумористичний малюнок критично-викривального характеру. Художня енциклопедія визначає карикатуру як засіб художньої типізації, використання засобів шаржу та гротеску для критично цілеспрямованого перебільшення і підкреслення негативних сторін життєвих явищ або осіб [3, с. 311-312]. Отже, під карикатурою ми розуміємо візуальний продукт, який зазвичай поєднує у собі зображальні та вербальні елементи, що навмисне висміюють когось- або що-небудь. Таким чином, завдяки своїй культурній збагаченості та соціальній насиченості, карикатура може мати широкий лінгвометодичний потенціал та стимулювати ефективне комплексне формування ІКК у майбутніх вчителів англійської мови.

По-перше, карикатура слугує мовленнєвим стимулом у формуванні англомовної компетентності у монологічному мовленні. Зображуючи актуальні соціальні проблеми, карикатура підіймає проблемні питання, що призводить до активного їх обговорення студентами. Використовуючи карикатуру як опору, вчитель підштовхує студентів до дискусій певних соціальних проблем. Проілюструємо можливість використання карикатур у обговорення актуальності вищої освіти в США у рамках теми “Higher Education”. Відомо, що висока вартість навчання є проблемою для студентів Сполучених Штатів. Для стимулювання висловлення студентами власної думки, наведемо інструкцію до вправи:

As you know, higher education is extremely expensive in the USA and most people cannot afford it. What do you think about this problem? Is higher education worth it? Look

at this caricature. What can you see here? Does this caricature exemplify the problem of higher education?

Рис. 1 Приклад використання карикатур у формуванні англомовної компетентності в монологічному мовленні.

По-друге, важливим є лінгвістичний потенціал карикатур. Тексти карикатур містять лексичні одиниці, які притаманні тільки для ситуацій, зображених на карикатурі та які також є національно-культурним компонентом. Наприклад, ці тексти багаті на ідіоми та фразові дієслова, семантизація яких здійснюється за допомогою малюнків карикатур. Крім того, використання ідіом у їх прямому значенні надає карикатурам комічності та підкреслює висміювання зображуваного суспільного явища. Таким чином, використання карикатур допомагає студентам краще зрозуміти значення ідіом або фонової лексики, що згодом спонукає майбутніх вчителів англійської мови на подальше обговорення значення наданих лексичних одиниць .

Зокрема, карикатура може бути використана як зразок сучасного автентичного мовлення у процесі формування англомовної компетентності в монологічному мовленні. Застосовуючи карикатури, учитель демонструє студентам ідіоматичність мовлення носіїв. Термін «ідіоматичність мовлення» використовується для позначення психолінгвістичного феномену своєрідності світосприйняття і вербального менталітету нації, що виражається в закріпленні в мовленнєвому узусі певної мови синкретичних мовленнєвих одиниць різного ступеня стійкості, які є

специфічними для певної мовленнєвої спільноти в плані структури, семантики й особливостей вживання та викликають труднощі при доборі повних еквівалентів з інших мов [2]. Тож під час роботи з карикатурою студенти засвоюють мовленнєві одиниці, характерні для повсякденного мовлення та навчаються відтворювати їх у спілкуванні. Таким чином, тексти карикатур можуть бути прикладом живого спілкування та спонукати учнів до імітації розмовної мови.

По-третє, карикатура є джерелом відображення політичних, соціальних та побутових явищ, притаманних певній культурі та епосі. У зв'язку з цим, вона має лінгвокультурологічні елементи, які допомагають учням зрозуміти культуру мови, якої вони вивчають. Карикатура черпає сюжети з актуальних проблем суспільства, фольклору, політичного життя країни, тому вона влучно представляє поведінку, мову та культуру народу. Вона виступає соціокультурним феноменом завдяки вираженню суспільних настроїв, відношення та оцінки певних об'єктів дійсності, презентуючи специфіку лінгвокультури, мови якої вивчають студенти [1, с. 45]. Саме для майбутніх вчителів англійської мови є доцільним використання карикатур на заняттях, так як студенти зможуть засвоїти тонкощі англомовної культури, специфіку суспільних цінностей та мовних особливостей.

Отже, ми розглянули лінгвометодичний потенціал карикатур у формуванні англомовної компетентності у монологічному мовленні. Можна зробити висновок, що карикатура створює яскравий образ, стисло зображує певні явища та підштовхує учнів активно реагувати на зображене. Як жанр карикатура покликана доносити певну інформацію, а точніше – інтерпретацію того чи іншого явища. Тому яскраво виражені культурні, суспільні або політичні явища у карикатурах слугують мовним стимулом під час вираження студентами власних думок. А саме автентичність карикатури сприяє розвитку лінгвістичних та соціолінгвістичних умінь студентів, її експліцитність або імпліцитність розвиває дискурсивні здібності учнів, що призводить до ефективного формування англомовної компетентності в монологічному мовленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коломієць Д. В. Організація роботи з креолізованими текстами на уроках іноземної мови (на прикладі використання коміксів та карикатур) : Наукова думка інформаційного століття: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., м. Дніпро, 19 черв. 2017 р. Одеса, 2017. Т.6. С. 42-48
2. Подосиннікова Г. І. Навчання студентів-філологів ідіоматичних предикативних конструкцій англійського розмовного мовлення на матеріалі автентичних художніх текстів : автореф. дис. … канд.пед. наук / Г. І. Подосиннікова. – К., 2002. – 24 с.
3. Популярная художественная энциклопедия : в 2 т. / под. ред. В. М. Плевого и др. – М. : Советская энциклопедия, 1986. – 476 с.

Валентина Стрілець
Науковий консультант – проф. Бігіч О. Б.
(Київський національний лінгвістичний університет)

ВРАХУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ПИСЬМОВОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Процес навчання письмового науково-технічного перекладу передбачає врахування мотиваційної сфери кожного студента та створення умов для розвитку необхідних для успішної навчальної діяльності мотивів.

Навчальна мотивація є особливим видом мотивації, яка характеризується складною структурою, однією із форм якої є внутрішня (орієнтована на процес і результат) і зовнішня (орієнтована на винагороду, уникнення покарання) мотивації [1 с. 232]. Навчальна діяльність спонукається перш за все внутрішнім мотивом, коли пізнавальна потреба «зустрічається» з предметом діяльності, водночас, вона стимулюється різноманітними зовнішніми мотивами, наприклад, самоствердження, престижності, обов’язку, необхідності, досягнення [1, с. 227].

У процесі навчання письмового перекладу науково-технічних текстів пізнавальна потреба реалізується через поглиблення перекладацької ерудиції (набуття фонових і предметних знань), а також засвоєння термінологічних одиниць

певної галузі. Згідно з дослідженням М. Козми і Д. Деджіка-Картса [4, с. 896] студенти-лінгвісти пояснюють виникнення тривожності тим, що вони сумніваються у відповідності змісту навчання майбутній професійній діяльності, де вони можуть зіткнутися з новою галуззю і, відповідно, незнайомою термінологією. Тому до змісту навчання мають бути включені тексти тих галузей, які є актуальними для конкретного регіону (наприклад, машинобудування, будівництво, нафтогазовий комплекс).

Найбільший вплив на академічні успіхи має пізнавальна потреба у поєднанні з високою потребою в досягненнях [2, с. 75]. Для майбутнього перекладача академічне досягнення безпосередньо пов'язане із професійним досягненням, особливо в ситуації залучення до виконання реальних перекладацьких проектів, як в освітній (переклад інформаційних листів, матеріалів конференцій, буклетів про діяльність університету/факультету, матеріалів для міжнародних виставок, ярмарок тощо), так і виробничій (надання письмових перекладацьких послуг підприємствам різних галузей) сфері.

І. О. Зимня стверджує, що рівень стійкості навчальної мотивації підвищується за умов домінування процесуального компоненту в мотиваційній структурі студента [1, с. 230]. Процесуальна мотивація пов'язана із засвоєнням способів, прийомів і стратегій перекладу, а також застосуванням засобів інформаційно-комунікаційних технологій професійного призначення (електронних словників, баз даних, систем автоматизованого перекладу типу Trados і SmartCAT, систем машинного перекладу).

Виконуючи письмовий переклад, студент повинен отримувати естетичне задоволення від процесу роботи. Д. Робінсон порівнює письмового перекладача (навіть галузевих текстів) із письменником, який переживає миті насолоди творчості і прагне повторити ці відчуття знову [5, с. 35].

Ю. В. Троїцька [3, с. 71] наголошує на значущості для майбутнього перекладача прагматичної мотивації, а саме зацікавленості в перспективах, які дає філологічна, зокрема перекладацька освіта.

Отже, навчальна мотивація майбутніх перекладачів науково-технічних текстів включає пізнавальний, процесуальний, естетичний і прагматичний компоненти,

підкріплені мотивом професійного досягнення, які мають підтримуватися на високому рівні для забезпечення академічної успішності студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зимняя И. А. Педагогическая психология: Учебник для вузов. Изд. второе, доп., испр. и перераб. / И. А. Зимняя. – М.: Логос. – 384 с.

2. Орлов Ю. М. Стимулирование побуждения к учению / Ю. М. Орлов, Н. Д. Творогова, В. И. Шкуркин. – М., 1988. – 120 с.

3. Троицкая Ю. В. Формирование профессиональной мобильности переводчиков мультимедийными средствами: дисс. … кан. пед. наук / Ю. В. Троицкая. – Самара, 2017. – 212 с.

4. Cozma M. Psychological approach to professional translator education / M. Cozma, D. Dejica-Carts // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2013. – Vol. 84. – P. 895 – 899.

5. Robinson D. Becoming a translator / D. Robinson. – New York: Routledge, 2007. – 344 p.

СЕКЦІЯ 3 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА ДИСКУРСОЛОГІЇ

Світлана Бондар

Науковий керівник – доц. Козлова В.В.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка)

КОМПЛІМЕНТАРНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ АНГЛОМОВНОЇ КУЛЬТУРИ

Комплімент, як лінгво-специфічне і культуро-специфічне висловлювання є важливим елементом у спілкуванні представників англомовної культури. Позитивна оцінка мовця, його позитивна реакція на певний предмет чи особу, а також прагнення мовця принести задоволення адресату і тим самим виявити своє прихильне ставлення до нього є тими факторами, що впливають на стосунки між комунікантами, а, отже, впливають і на результат спілкування в цілому.

Науковці стверджують, що в комунікативній культурі слов'янських народів домінують компліменти зовнішньому вигляду людини, а в комунікативній культурі Англії превалюють компліменти моральним якостям людини. Вважається, що основними факторами, що впливають на такі національно-культурні відмінності у використанні компліментів, є різні системи цінностей і норми англійського етикету та етикету в інших країнах світу [2].

Основу європейського етикету становлять правила гарного тону, які зводяться до чотирьох якостей особистості людини: інстинктивної порядності, моральної цілісності, самоповаги і лояльності. Порядність позначає не тільки правильність мови і поведінки, але чесність і надійність в зобов'язаннях. Моральна цілісність поряд з чесністю включає витонченість мотивів і справедливість в оцінці мотивів інших людей. Самоповага проявляється у відмові від зобов'язань, які не будуть виконані. Лояльність виражається у вірності не тільки друзям, а й принципам [4, с. 99].

В. Леонтьєв, досліджуючи комунікативно-мовленнєву ситуацію, зазначає, що для англійської мовної особистості комплімент – це, перш за все, дотримання етикетних норм і вираження ввічливого ставлення до співрозмовника [5, с. 22]. Таким чином, мовленнєвий акт компліменту у В. Леонтьєва пов'язаний не тільки з мовленнєвим етикетом, а й з категорією ввічливості.

Практика спілкування англійською мовою свідчить про те, що комплімент є невід'ємним компонентом мовленнєвої взаємодії комунікантів, який сприяє встановленню дружніх взаємин між ними. Характеризуючи комплімент, до уваги потрібно також приймати домінантні особливості спілкування народу. Ці особливості спілкування проявляються у представників певного народу в усіх або в більшості комунікативних ситуацій. При розгляді зазначених особливостей необхідно враховувати специфіку національного характеру, оскільки саме особливості спілкування виступають в комунікації як прояв національного характеру [1, с. 72].

Особливості в рисах національного характеру також обумовлюють національну специфіку компліменту. Національно-специфічними можуть бути: частота вживання мовленнєвого акту; цілі компліменту; основні адресати; об'єкти компліментів; ступінь розгорнення і експресивності тощо [3, с. 12].

Основними домінантними рисами спілкування англійців, які накладають відбиток на комплімент і реакцію у відповідь на нього в англомовній мовленнєвій картині світу є вихованість, гарні манери, працьовитість. Англійці частіше ніж представники інших народів надають один одному знаки уваги при спілкуванні. Їх основне значення полягає в тому, щоб надати емоційну підтримку співрозмовнику, завірити його у своїй прихильності, доброзичливості, вдячності, симпатії, продемонструвати схвалення його дій і намірів, показати зацікавленість у ньому. Дуже часто позитивна оцінка посилюється, гіперболізується. Але слід зазначити, що компліменти англійців не завжди щирі. Англійці роблять компліменти досить часто, але в більшості своїй це відбувається від природної ввічливості. Також добре відома у світі англійська «манірність», яка досить часто не дозволяє зробити дійсно щирий і теплий комплімент. Єдине, що по-справжньому заслуговує на увагу англійців та їх

найщиріших компліментів, то це освіченість людини. Вони високо цінують набуті знання, які часто є приводом для компліменту [6, с. 17].

Таким чином, можна зробити висновок, що комунікативна поведінка багато в чому визначається національним характером і проявляється у повсякденних нормах і правилах спілкування. Комплімент як мовленнєвий акт має яскраву національно-культурну специфіку. Комплімент в англійській лінгвокультурі відрізняється частотою, але в першу чергу служить для вираження доброзичливості, симпатії. Найчастіше англійські компліменти спрямовані на оцінку освіченості, набутих знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобенко А.В. Комплимент как объект лингвистического исследования / Методы лингвистических исследований: Межвузовский сб. науч. тр. Хабаровск. Изд-во ХГПУ, 1997. 350 с.
2. Варфоломеева И.В., Кулемина К.В. Речевые акты похвалы/комплимента с позиции теории речевых актов в английской и русской коммуникативных культурах / Альманах современной науки и образования. № 1 (68). Тамбов: Грамота, 2013. С. 30-32.
3. Иорданский В.Б. Этнос и нация / Мировая экономика и международные отношения. Вып. 3, 1992. С. 87-90.
4. Карасик В. И. Язык социального статуса. М.: «Гнозис», 2002. 333 с.
5. Леонтьев В.В. «Похвала», «Лесть», «Комплимент» в структуре английской языковой личности: дис. канд. филол. наук. Волгоград, 1999. 206 с.
6. Мадариага С. Англичане, французы, испанцы. М.: Наука, 2003. 248 с.

Юлія Анатоліївна Бондаренко

Науковий керівник – проф. Школяренко В.І.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

ПОЛІТИЧНИЙ ГУМОР ЯК ВЕРБАЛЬНА МАНІПУЛЯЦІЯ

Для зображення негативного мовленнєвого портрета опонента та критики, заперечення, дорікання, насмішки політики використовують іронічні або навіть саркастичні звертання, привітання, компліменти, слова подяки, співчуття, пропозиції про допомогу. Найважливішою функцією, яка характерна для будь-якого контекстуального фрагменту політичного дискурсу, що містить іронію чи сарказм, є регулятивна функція, яка полягає в тому, що мовець, свідомо або підсвідомо, намагається вплинути на адресата з метою досягнення поставленої мети, наприклад: *«We got rid of one rule from 40 years ago that could have forced some dairy farmers to spend $10,000 a year proving that they could contain a spill – because milk was* ***somehow classified*** *as an oil.* ***With a rule like that****, I guess it was* ***worth crying over spilled milk****. I'm confident a farmer can contain a milk spill without a federal agency looking over his shoulder»* [1].

У своєму щорічному посланні про становище в країні президент Б. Обама веде мову про те, що його уряд скасував закон, прийнятий понад 40 років назад, за яким усі види масел, враховуючи нафту і харчові олії (тваринні жири і рослинні жири) були класифіковані як масла. Дія цього закону поширювалася і на фермерську діяльність виробників молочної продукції. Як зазначає Б. Обама, фермерам доводилося витрачати понад $10,000 на рік для належних умов перевезення молока, щоб уникнути його розлиття (як у випадку з нафтою), а також на відшкодування ймовірних витрат в разі його розлиття у великих обсягах.

Президент іронізує з цього приводу, не розуміючи, як можна було молоко прирівнювати до нафти і приймати такий закон. Для надання своїй іронії образності він вдало використовує фразеологічну одиницю *to cry over spilled milk → сльозами горя не здолаєш.* Оскільки мова йде про молоко й одним із складових компонентів ідіоматичного виразу є саме молоко, то спостерігаємо ще й гру слів. Поряд із цим розглядаємо функцію маскування (евфемістичну), використання якої полягає у приховуванні, маскуванні або ж виправданні справжнього стану речей: *«There are some Republicans in Congress who like to talk about being the* ***friends of America's job creators****. Well, you know what, if you* ***actually care about*** *America's job creators, then you should actually help America's job creators with a tax cut by passing this bill»* [2].

Під час зустрічі з учнями та персоналом школи ім. А. Лінкольна у Денвері Б. Обама говорить про потребу прийняття Когресом напрацьованого ним, президентом, законопроекту *«American Jobs Act»*, який має на меті суттєво змінити проблему працевлаштування й подолати безробіття в країні. І тут він вдається до іронії, кажучи, що деякі представники Республіканської партії тільки на словах переймаються цією проблемою, а насправді їхні вчинки є свідченням протилежного. З метою маскування інформації та дискредитації М. Ромні також вдається до іронії у своїх виступах: *«…on the other hand, that leaves us with the belief that America should become a lesser power. It flows from the conviction that if we are weak, tyrants will choose to be weak as well; that if we could just talk more, engage more, pass more U.N. resolutions, that peace will break out. That may be what they think* ***in that Harvard faculty lounge****, but it's not what they know on the battlefield!»* [4].

Оскільки Б. Обама є випускником школи права Гарвардського університету, то, не називаючи жодних імен, М. Ромні дає чітко зрозуміти, кого має на увазі, коли говорить про Гарвардський університет, іронізуючи над тим, кого і як там навчають, акцентує увагу на некомпетентності випускників цього навчального закладу, а саме, одного з них. Наступна функція – підсилення критицизму, де іронічне або саркастичне висловлювання спрямоване на різку критику: *«You mentioned the navy, for example, and that we have fewer ships than we did in 1916. Well, governor, we also* ***have fewer horses and bayonets because the nature of our military's changed,*** *" he said to laughter from the audience. "We have these* ***things called aircraft carriers where planes land on them****. We have these* ***ships that go underwater, nuclear submarines****. So the question is* ***not a game of Battleship where we're counting ships****. It's, what are our capabilities»* [3].

У других президентських дебатах з Міттом Ромні Барак Обама відкрито поглузував над коментарями пана Ромні стосовно його думки про рівень озброєння американської армії та морського флоту, виставивши свого опонента в очах потенційного виборця як такого, хто не оперує жодними статистичними даними та не відає про реальний стан речей з питань озброєння та захисту держави. Натомість М. Ромні в одному з виступів поглузував зі свого опонента, наголошуючи, що президент прагне зміцнити економіку, а своїми діями демонструє протилежне. Для підсилення

критицизму вдається до порівняння дій Б. Обами із ситуацією, коли людина любить омлет, але одночасно не любить яйця: *«You know, out-of-touch liberals like Barack Obama say they want a strong economy, but in everything they do, they show they don't like business very much. But the economy, of course, is simply the product of all the businesses of the nation added together. So it's a bit like saying* ***you like an omelet, but you don't like eggs»*** [5].

Ще однією функцією іронії є емоційно-оцінна функція, завданням якої є оцінка мовцем поведінки адресата, на якого спрямоване іронічне висловлювання: *«I also took a trip out to California last week, where I held some productive bilateral talks with* ***your leader,*** *Lady Gaga. She was wearing 16-inch heels. She was eight feet tall. It was a little intimidating»* [5].

Функція висміювання, яка полягає у вираженні глузування стосовно адресата, його дій, вчинків або попередніх слів: *«I know you haven't been in a position to actually execute foreign policy, but* ***every time you've offered an opinion, you've been wrong****,» President Obama told his opponent, a former Massachusetts governor* [3].

Перший приклад демонструє, як Б. Обама іронізує, заявляючи, що всі думки, які висловлював його опонент з приводу зовнішньої політики держави, жодного разу не були правильними, такими, до яких слід прислухатися. У другому прикладі спостерігаємо, як М. Ромні зневажливо відгукується про виступ Б. Обами, називаючи його виступ дуже довгим, таким, у якому президент пообіцяв ще чотири довгі роки бездіяльності уряду.

Сарказм та іронія виконують регулятивну функцію, функцію підсилення критицизму, прагнення до самоствердження, маскувальну функцію тощо. Усі ці функції зумовлені комунікативними потребами мовців у взаєморозумінні, в емоційно-оцінному впливові на адресата, вираженні ставлення промовця до проблеми, що обговорюється, в економії мовних засобів. Сама іронія не містить дискредитуючого характеру, однак вона є тим стилістичним засобом, для якого характерна значна експресивність.

ЛІТЕРАТУРА

1. President Obama's State of the Union Speech 2012, An America Built to Last, as prepared for delivery on Jan. 24 [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.ibtimes.com/state-union-2012-obamas-speech-full-text-400180.
2. Remarks by the President on the American Jobs Act in Denver, Colorado [Electronic resource]. – Mode of access : https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/09/27/remarks-president-american-jobs-act-denver-colorado.
3. Barack Obama, Mitt Romney. Battle Over Foreign Policy in Final US Presidential-debate [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.ndtv.com/article/world/barack-obama-mitt-romney-battle-over-foreign- policy-in-final-us-presidential-debate-283184.
4. Romney M. Remarks at the 112th Veterans of Foreign Wars National Convention in San Antonio, Texas (August 30, 2011) / Online by Gerhard Peters and John T. Woolley // The American Presidency Project [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=97899.
5. Romney M. Remarks in Milwaukee, Wisconsin Following the Wisconsin, Maryland, and District of Columbia Primaries (April 3, 2012) / Online by Gerhard Peters and John T. Woolley // The American Presidency Project [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=100577.

Євген Бордюгов
Науковий керівник – доц. Вишивана Н.В.
(Вінницький державний педагогічний університет
ім. М. Коцюбинського)

ХАРАКТЕР ВПЛИВУ НА АДРЕСАТА В РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

Зміст рекламного звернення визначається безліччю факторів, серед яких головну роль грають цілі і характер впливу на адресата.

Вплив реклами на адресата покликаний створювати у нього соціально-психологічну установку (атитюд). «Установка - це внутрішня психологічна готовність людини до будь-яких дій». В цілому можна стверджувати, що реклама -

це не тільки інформація, це також психологічне програмування людей. З цієї ж точки зору можна виділити такі основні рівні психологічного впливу реклами [1, с. 48]:

- когнітивний (передача інформації, повідомлення);
- афективний (емоційний аспект, формування відносин);
- сугестивний (навіювання);
- конотативний (визначення поведінки).

Сутність когнітивного впливу полягає в передачі певного обсягу інформації, сукупності даних про товар; факторів, що характеризують його якість і т.п.Коли ми говоримо про когнітивний рівень психологічного впливу (про передачу інформації), необхідне введення визначення поняття маніпуляції.

Маніпуляція - спосіб панування шляхом духовного впливу на людей через програмування їхньої поведінки. Цей вплив направлено на психічні структури людини, здійснюється приховано і ставить своїм завданням зміну думок, спонукань і цілей людей в потрібному напрямку. Як зауважує Г. Шіллер, «для досягнення успіху маніпуляція повинна залишатися непомітною. Успіх маніпуляції гарантований, коли маніпульований вірить, що все, що відбувається природно і неминуче. Коротше кажучи, для маніпуляції потрібно фальшива дійсність, в якій її присутність не буде відчуватися [4].

Найважливішими мішенями, на які необхідно чинити вплив при маніпуляції свідомістю, є пам'ять і увага. Завдання маніпулятора - у чомусь переконати людей. Для цього треба, перш за все, привернути увагу людей до його повідомлення, у чому б воно не виражалося. Потім треба, щоб людина запам'ятала це повідомлення, бо багато разів перевірений закон говорить: переконливо те, що залишається в пам'яті.

Метою афективного впливу є перетворення масиву переданої інформації в систему установок, мотивів і принципів одержувача звернення. Інструментами формування ставлення є часте повторення одних і тих же аргументів, приведення логічних доказів сказаного, формування сприятливих асоціацій тощо.

Детально вивчено вплив емоційних елементів повідомлення на його запам'ятовуваність. У всьому балансі різних видів пам'яті (образної, словесної,

звукової і т.д.) головною для маніпуляції свідомістю є саме емоційна пам'ять. Запам'ятовується і діє, насамперед, те, що викликало враження. Будь-яка інформація, якщо вона не підкріплена «пам'яттю почуттів», швидко стирається, витісняється.

Дуже важливий зв'язок емоційної пам'яті і впізнавання. У маніпуляції свідомістю впізнавання відіграє ключову роль, бо породжує хибне відчуття знайомства. Це стає передумовою згоди аудиторії з комунікатором (відправником повідомлення) - він сприймається аудиторією як «свій». Для "захоплення" аудиторії впізнавання є набагато важливішим свідомої згоди з його твердженнями.

Навіювання припускає використання як усвідомлюваних психологічних елементів, так і елементів несвідомлюваних. Результатом навіювання може бути переконаність, що отримується без логічних доказів. Необхідно відзначити, що навіювання можливо, по-перше, в тому випадку, якщо воно відповідає потребам і інтересам адресата, і, по-друге, якщо в якості джерела інформації може бути використана людина, що володіє високим авторитетом і користується безумовною довірою. Навіювання буде ефективнішим при багаторазовій повторюваності рекламного звернення.

Повторення надає твердженням вагу додаткового переконання і перетворює їх на нав'язливі ідеї. Чуючи їх знову і знову, в різних версіях і з с різних приводів, врешті-решт, починаєш перейматися ними. Будучи нав'язливою ідеєю, повторення стає бар'єром проти власних думок. Таким чином, воно зводить до мінімуму міркування і швидко перетворює думку в дію.

Конотативний вплив звернення реалізується в «підштовхуванні» одержувача до дії, в підказуванні, що він повинен зробити. Такий вплив здійснюється через метакомунікативні стратегії. Вони розглядаються як центральна ланка мовної комунікації, за допомогою якої мовець реалізує свої наміри в дискурсі. Деякі дослідники зводять стратегію до процесу вибору мовних засобів, а так само тих чи інших мовних дій. З когнітивної точки зору стратегія розглядається як глобальне уявлення про засоби досягнення мети [2, с. 53]. Оптимальне досягнення мети є одним з типових проявів «хорошої» стратегії. [3, с. 11]. Слідом за Р.І. Мокшанцевим під комунікативною стратегією ми будемо розуміти проекцію, прогноз досягнення

глобальних і локальних цілей з набором конститутивних дій необхідних для цього. [5,с.6-8]

Комунікативні стратегії висловлюють взаємодію між учасниками дискурсу, підтримують інтерес читача, сприяють тематичному просуванню. У дискурсі виявляються репліки, які мають питальну форму, проте, їх ілокутивна сила має інше призначення. Ці висловлювання керують тематичним розвитком і, крім того, є важливими для встановлення контакту і підтримки уваги. Тому ілокутивна функція питань у рекламному дискурсі спрямована не на запит про інформацію з боку мовця з приводу будь-якого факту дійсності і не на з'ясування його думки. [3,с.13]

ЛІТЕРАТУРА

1. Борботько В. Г. Общая теория дискурса (принципы формирования и смыслопорождения) /В.Г. Борботько – Краснодар, 1998.

2. Водак А. Язык. Дискурс. Политика / А. Водак – Волгоград, 1997 – С. 53.

3. Доценко Е. Л. Психология манипуляции. Феномены, механизмы, защита / Е. Л. Доценко – Москва, 1996 – С. 11,33.

4. Маніпулятивні технології в системі масових комунікацій. – www.5ballov.ru

5. Мокшанцев Р.И. Психология рекламы / Р.И. Макшанцев – Москва, 2002 – С. 6-8.

Валерія Журавська

Науковий керівник – доц. Алексенко С.Ф.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

ХУДОЖНІЙ КІНЕМАТОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС: ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЙ

Вивчення кінематографічного дискурсу передбачає з’ясування такого поняття, як «кінотекст». Лотман Ю.М. розглядає текст як сукупність знаків [3, с. 414]. У зв’язку з цим він виділяє такі складові кінотексту як кадр і кінофраза. Кадр – це мінімальна одиниця значення і основна одиниця композиції оповіді. Науковець наголошує на такій важливій особливості кінотексту як безперервність. Таким

чином, досліджується здатність фільму доносити основну думку до глядача текстом у цілому.

Ю.Г. Цив'ян також досліджує поняття кінотексту [2, с. 202]. Він наголошує на тому, що кожен кінотекст є взаємопов'язаною послідовністю безперервних уривків тексту. О.Б. Іванова підтримує ідею про те, що кожен фільм є текстом або семіотичним зв'язним простором [1, с. 2]. Фільми фіксуються на матеріальних носіях як послідовність кадрів, що представлена у візуальних образах, яка супроводжується звуками. Дослідниця ототожнює поняття кінофільму та кінотексту.

Дослідниця Сара Козлофф розрізнює поняття «кінотекст» та «кінодіалог» [8, с. 157]. Кінодіалогом дослідниця називає усе, що промовляється у фільмі. Кінодіалог не є первинним під час перегляду фільмів, оскільки кінематограф є візуальним мистецтвом [5, с. 237]. Але кінодіалог є незамінним з огляду на те, що він завжди є спрямованим одночасно на співрозмовника у фільмі та на глядача, який завдяки цьому орієнтується у подіях, що відбуваються на екрані.

Дослідниця Марта Динел оперує поняттям «дискурс кінофільма» [7, с. 42]. До нього вона відносить спілкування вигаданих персонажів, яке записується, щоб бути представленим у вигляді фільму чи серіалу. Це спілкування підкріпляється різноманітними невербальними засобами комунікації з урахуванням широкого контексту ситуації, і тому фільм сприймається як цілісне утворення з його мовними та аудіовізуальними особливостями.

Враховуючи велику кількість реалізацій існування кінематографічного дискурсу, існує декілька варіантів його класифікацій. Девід Бордвел пропонує класифікувати їх за такими характеристиками, як країна та час виходу кінострічки у прокат, студія, режисер, актор у головній ролі, сценарист, тематика тощо [6, с. 43].

Для досліджень у сфері лінгвістики зручною може бути класифікація Г.Г. Слишкіна та М.А. Єфремової [4, с. 37]. Вони розділили фільми на художні та нехудожні. До художніх вони віднесли кінотексти, у яких розмовна мова є стилізованою та містить знаки-образи, притаманні окремому жанру. До нехудожніх були віднесені кінотексти з наявністю наукового або публіцистичного мовлення.

Г.Г. Слишкін та М.А. Єфремова використали такі критерії для класифікації: за адресатом (масове та елітарне кіно); за адресантом (професійне та аматорське); за оригінальністю (оригінальне, приквели, сиквели, екранізації); за жанром (комедії, мелодрами, триллери) [4, с. 42]. Дослідники акцентують увагу на цінності кінострічок для лінгвокультурної спільноти. Вони мають на увазі реалізацію у кінодискурсі різноманітних концептів, які можуть бути корисними для проведення лінгвокультурологічного аналізу.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що питання вивчення кінематографічного дискурсу займає важливе місце у лінгвістичних дослідженнях сучасних науковців. Їх дослідження вказують на різні варіанти інтерпретації кінофільмів та на важливість урахування їх особливостей під час різних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Иванова Е.Б. Интертекстуальные связи в художественных фильмах: автореф. дис. канд. филол. Наук. – Волгоград, 2011. – 16 с.
2. Лотман Ю.М. Диалог с экраном / Ю.М. Лотман, Ю.Г. Цивьян. – Таллинн: Александра, 1994. – 416 с.
3. Лотман Ю.М. Об искусстве. Структура художественного текста. Семиотика кино и проблемы киноэстетики. – Санкт-Петербург: Искусство-СПБ, 1998. – 704 с.
4. Слышкин Г.Г. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа) / Г.Г. Слышкин, М.А. Ефремова. – Москва: Водолей Publishers, 2004. – 153 с.
5. Сургай, Ю.В. Киноязык как особая сигнификативная система / Ю. В. Сургай //Наука и инновации 21 века: материалы VII открытой окружной конф. молодых ученых. Сургут, 23–24 ноября 2006 г. – Сургут: СурГУ, 2007. – с. 237–239.
6. Bordwell D. The way Hollywood tells it: story and style in modern movies. – Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 2006. – 298 p.
7. Dynel M. Stranger than Fiction? A Few Methodological Notes on Linguistic Research in Film Discourse. – Brno Studies in English, 2011. – Vol. 37. № 1. p. 41–46.

8. Kozloff S. Overhearing Film Dialogue. – Berkeley & Los Angeles: University of California Press, 2000. – 332 p.

Марина Зіменко

Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Багацька О. В.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НЕОЛОГІЗМИ» ТА АСПЕКТИ ЇХ ВИВЧЕННЯ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

В останні роки увага до проблеми нових слів стала більш інтенсивною. Виключно висока «неогенність» кінця XX, початку XXI століть, так званий неологічний «бум», про який пишуть дослідники різних мов, зумовили створення особливої галузі лексикології – неології, науки про неологізми.

Одним із основних питань неології є питання про причини появи нових слів, про ті рушійні сили, які сприяють цьому природному руху в мові.

Область неології відкрита для наукового дослідження і практичної роботи, хоча поняття неології ускладнюється через відношення, яке, з одного боку, існує між процесом лексичного утворення слів, з іншого, між словниками, створенням термінів для позначення нових понять в науково-технічній сфері і політикою мовного упорядкування.

Найбільших успіхів у розробці теоретичних і методичних питань неології досягли французькі лексикологи, зокрема M. Cohen, A. Darmsteter, L. Deroy, B. Gardin, P. Gilbert, L. Guilbert. Успішно розробляли науку про неологізми також російські лінгвісти, серед яких В.І. Заботкіна, Н.З. Котелова, Є.О. Левашов, В.М. Сергєєв та ін. Практичними лексикографічними проблемами неологізмів займалися також англійські та американські лінгвісти, а саме: J. Algeo, R. Baayen, G. Cannon, C. Cutler, W. Lee, J. Simpson.

Дослідження шляхів і способів виникнення нових слів дає можливість встановити найбільш характерні тенденції в словниковому складі на сучасному етапі розвитку мови. Крім того, з проблемою неологізмів пов'язані багато питань в області не тільки словотворення, але також семасіології, стилістики, фонетики.

Ряд лінгвістів висуває екстралінгвістичну детермінованість лексичного збагачення в якості визначальної ознаки поняття «неологізм», у зв'язку з чим словникові інновації характеризуються ними як слова, що позначають нову реалію, слова, що виникли в зв'язку з ростом науки, техніки.

На думку Н.З. Котелової, існує кілька лінгвістичних теорій, що намагаються розкрити мовну сутність такого явища, як неологізм.

Стилістична теорія неологізмів. Відповідно до цієї теорії, до неологізмів відносять стилістично марковані слова, значення слів або фразеологізми, вживання яких супроводжується ефектом новизни.

Психолінгвістична теорія. Ця теорія найбільш повно представлена в дослідженнях вчених Тверського університету, зокрема в роботах С.І. Тогоєвої, яка визначає неологізм як мовну одиницю, яка не зустрічалася раніше в індивідуальному мовленнєвому досвіді носія мови [1, с.88].

Лексикографічна теорія. Прихильники цієї теорії вважають, що неологізми – це слова, які відсутні в сучасних словниках, не зазначені словниками.

Денотативна теорія. Це одна з найпоширеніших теорій неологізмів, представлена в «Словнику лінгвістичних термінів» О.С. Ахманової, в енциклопедії «Російська мова» (1979), і багатьох інших роботах. Відповідно до цієї теорії, неологізм – це слово, що позначає нове явище (денотат, реалію) або поняття.

Структурна теорія. Прихильники цієї теорії вважають, що до неологізмів можуть бути віднесені лише ті слова, які володіють абсолютною структурною, формальною новизною; зазвичай це унікальні звукосполучення, що сприймаються як нероздільні, непохідні, невмотивовані одиниці.

Конкретно-історична теорія Н.З. Котелової. Неологізми можна визначити як слова, значення слів і ідіоми, існуючі в певній мові, підмові і мовній сфері і, які не існували в попередній період в тій же мові, підмові, мовній сфері [2, с.12].

Отже, на основі вищевикладеного, неологізмами слід вважати нове слово або стійке словосполучення, нове за значенням або за формою і значенням, створене за останні 10-20 років за словотворчими законами даної мови, або запозичене з іншої мови за потреб спілкування, або яке перейшло з пасивного складу мови, яке сприймається носіями даного мовного суспільства як нове й зафіксоване в словнику нових слів. Класифікація неологічних утворень та її критерії визначають перспективу подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тогоева С.И. Новое слово: подходы и проблемы // Психолингвистические проблемы функционирования слова в лексиконе человека: кол. монография / С.И. Тогоева / Под общ. ред. А.А. Залевской. - Тверь, 1999. – С. 75-101.
2. Попова Т.В. Русская неология и неография : учеб. Пособие / Т.В. Попова. – Екатеринбург: УГТУ–УПИ, 2005. – 96 с.

Юрій Косенко

Науковий керівник – проф. Школяренко В.І.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ

Дослідження концептуальної метафори проводяться на матеріалі різних мов. Продовжуючи ідеї Лакоффа та Джонсона, Л. В. Кравець представив основні метафоричні моделі російського політичного мовлення [1, с. 43]. Значний внесок у вивчення концептуальної метафори вніс А.П. Чудінов, який виділив і докладно описав розряди метафоричних моделей. Як зазначає А. П. Чудінов, «при вирішенні завдання систематизації метафоричних моделей процес є значно важливіший, ніж результат» [2, с. 171]. Слідом за ним ми здійснили власну класифікацію

концептуальних метафор, які представляють образ чинного президента США Дональда Трампа у медійному дискурсі:

1. Соціальна метафора. Сфера-джерело: «Війна», «Боротьба», «Бойові дії». Основу політичного дискурсу становить безперервний діалог-двобій між «партією влади» і опозицією, в якому противники іноді нападають один на одного, тримають оборону, відбивають удари і переходять в наступ. Не випадково метафори боротьби й бойових дій займають важливе місце в корпусі політичних метафор. Наприклад, Дональд Трамп описує проблемний сценарій, спричинений попередніми політиками, за яким інші країни вбивають Сполучені Штати, переважно в економічному плані: *«When do we beat Mexico at the border? (...) And now they are beating us economically. They are not our friend, believe me. But they're killing us economically. When did we beat Japan at anything? (...) They beat us all the time. Our country is in serious trouble. We don't have victories anymore. (...) When was the last time anybody saw us beating, let's say, China in a trade deal? They kill us. When was the last time you heard China is killing us? (...) They're killing us»* [4].

Більш того, він представляє себе як героя, який вже розгромив усіх ворогів і, таким чином, врятував націю: «*I beat China all the time»* [4]. Національний конфлікт – це війна: у внутрішніх конфліктах потрібно рятувати права людей від загроз інших політиків (наприклад, *Obamacare*): *«It's an issue that you're not going to win. Save Medicare, Medicaid and Social Security without cuts. You save it by making the United States, by making us rich again, by taking back all of the money that's being lost»* [4].

2. Метафора природи. Сфера-джерело «Тваринний світ». Метафори зі сфери тваринного світу часто використовуються для позначення терористів: *terrorists are wild animals* [3, с. 44]. Ця концептуалізація збільшує негативну оцінку терористів, оскільки дикі тварини зазвичай діють імпульсивно і вважаються жорстокими, на відміну від людей. Тому терористам приписуються якості диких тварин: *(1) Islamic terrorism is eating up large portions of the Middle East. (2) The Hillary Clinton foreign policy has cost America thousands of lives and trillions of dollars—and unleashed ISIS across the world. (3) My opponent unleashed ISIS on the world* [4]. У першому прикладі використовується метафора для зображення ісламістських дій на Близькому Сході.

Крім того, приклади (2) та (3) використовують метафори *ISIS* – небезпечна тварина, яка позначає організацію, що колись була підконтрольною, а тепер породжує хаос в усьому світі. Ці конотації риторично виправдовують всі необхідні заходи боротьби з тероризмом, тобто полювання та вбивство диких тварин, які загрожують миру.

3. Артефактна метафора. Сфера-джерело «товари». З метою сприяння негативній емоційній реакції виборців стосовно дій Хілларі Клінтон, які завдають шкоди Сполученим Штатам, Трамп використовує словосполучення *illegal or dangerous activities are goods* (нелегальна або небезпечна діяльність – продукти), пояснюючи складні механізми імміграції та зовнішньої політики. Екстремізм і тероризм розуміються ним як товари, які ввозяться в країну.

4. Антропоморфна метафора. Трамп вважає імміграцію основним способом приходу терористів до країни, використовуючи у своїх промовах метафори з позначеннями рідини. *Nation is a container* (нація – це контейнер), який всередині безпечніший, ніж назовні. Завдяки концептуалізації імміграції як напливу рідини, ідея безпеки знаходиться під загрозою, – тепер контейнер більше не є безпечним притулком, а певним чином «забруднений» потоком сторонніх людей, що також вказує на перфорацію контейнера: «*Clinton wants to allow Radical Islamic terrorists to pour into our country – they enslave women, and murder gays»* [4].

Абстрактні поняття насильства та тероризму також метафорично концептуалізуються. Проте, метафора контейнера трохи модифікується: це вже не повністю замкнутий простір, а дамба або стіна, що охоплює всю країну: «*Of all my travels in this country, nothing has affected me more deeply than the time I have spent with the mothers and fathers who have lost their children to violence spilling across our border, which we can solve»* [4]. Тому це не руйнування, яке загрожує безпеці контейнера, а переповнення його рідиною. Використовуючи цю метафору, Трамп підтверджує думку про те, що кількість мігрантів, які приїжджають до Сполучених Штатів, вже досить велика, а її збільшення може призвести до паводку всередині колишнього безпечного району, оточеного дамбою.

Таким чином, центральне місце у площині концептуальних метафор як засобу відображення національного образного мислення сучасної англійської мови

посідають соціальні та антропоморфні метафори, що включають онтологічні, просторові, структурні, синестетичні метафори та метафори персоніфікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравець Л. В. Метафора у лінгвофілософських теоріях XX століття / Л. В. Кравець // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 6. – С. 42-45.
2. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале : когнитивное исследование политической метафоры (1991-2000) : Монография. Екатеринбург : Изд-во Урал. гос. пед. ун-та, 2001. – 238 с.
3. Pavlíková K. (Counter)terrorism Metaphors in the Speeches of Barack Obama. Unpublished master‘s thesis / K. Pavlíková. – Brno : Masaryk University, 2015. – 154 p.
4. Peters, G. and Woolley, J. T., Donald J. Trump‘s 2016 Presidential Election Speeches and Remarks. The American Presidency Project. http://www.presidency.ucsb.edu/2016_election_speeches.php?candidate=45&campaign=2016TRUMP&doctype=5000

Наталія Кузьменко

Науковий керівник – к.філ.н., доц. Козлова В.В.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОЛОДІЖНОГО ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ

Сьогодні мережа Інтернет постає важливим засобом міжособистісної інтеракції. Її функціонування створює абсолютно нове комунікативне середовище,

яке формує світогляд людей, розширює мовну картину світу та надає користувачам соціальних мереж різноманітні можливості для спілкування. Стрімкий розвиток новітніх технологій призвів до актуальності вивчення Інтернет-дискурсу, а також виокремлення Інтернет-лінгвістики як нового напряму лінгвістичних досліджень. [1, с. 15]

Мовознавство останніх років має тенденцію активно переключатися з дослідження писемної мови на вивчення та аналіз безпосереднього живого спілкування. Особливий інтерес викликає вивчення різних форм розмовного мовлення в Інтернет-дискурсі, що відхиляється від звичних мовних стандартів. Різні аспекти лексики зниженого тону досліджувалися у роботах М.М. Маковського, В.А. Хом'якова, Л.А. Кудрявцевої, М.В. Арапова, Е. Патріджа, Т. Торна та ін.

Аналіз статусу сучасного молодіжного інтернет жаргону в англійській мові показав, що він є неповторним своєрідним. Жаргон народжувався і продовжує народжується в надрах самої англійської мови. Він притаманний в основному для підлітків та молоді, які виявляють бажання до стислості та виразності. Відмінною рисою англійського молодіжного інтернет жаргону є і те, що його використання зумовлене яскравим прагненням молоді відокремитися від світу дорослих, «зашифрувати» свою мову. [2, с. 55]

Також в ході дослідження було встановлено, що виокремлюють декілька типологічних груп англомовного молодіжного інтернет жаргону відповідно до сфер вживання, серед яких характеристика людини та її якостей, позначення предметів та явищ, оцінка ситуацій та вираження емоцій.

Аналіз структурних особливостей сучасного молодіжного Інтернет-дискурсу показав, що існує велика кількість способів утворення жаргону, серед яких найбільш вживаними є лексико – семантичний словотвір, абревіатура, конверсія, фразеологічні утворення та акроніми.

У практичній частині було детально проаналізовано структурно – семантичні характеристики англомовного молодіжного Інтернет-дискурсу, що позначають людей, особистісні якості, різні предмети та абстрактні речі, ситуації та різноманітні емоції.

Дослідження показало, що дані тематичні групи є досить чисельними та найбільш вживаними серед молоді. Варто зазначити, що проаналізований жаргон складався з іменників, прикметників, дієслів, займенників та прислівників, артиклів та часток. Було виявлено майже всі можливі способи утворення англомовного молодіжного інтернет жаргону, але найчастіше траплялися абревіатури, скорочення, фразеологічні утворення, семантичні перенесення, словоскладання та переосмислення лексико – семантичних одиниць.

Слід зазначити, що жаргон справді відіграє надзвичайно важливу роль не лише в повсякденному житті молоді, але й під час міжособистісної інтеракції на просторах соціальних мереж. Походження деяких жаргонів не можливо пояснити, використовуючи традиційні правила граматики чи користуючись етимологічним словником, проте вони справді суттєво заповнили лексикон сучасного покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахренова Н. О. Інтернет-дискурс як глобальне міжкультурне явище та його мовне оформлення: автореф. дис. на здобуття наукового ступеню доктора філологічних наук: спец. 10.02.04 “Теорія мови” / Н. О. Ахренова. – М., 2009. – 36 с.
2. Greenough J.B. Words and their ways in English speech / J.B. Greenough and G.L. Kittridge. - New York: 1929. – 55-80 p.

Кульомза Катерина

Науковий керівник – доц. Багацька Олена Вікторівна

(Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка)

ІНТЕРНЕТ-МЕМ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

За останні роки віртуальне середовище, що характеризується анонімністю, креативністю, глобальністю, міжнаціональністю, кардинально трансформувало і доповнило масову комунікацію. Окрему роль у цьому відіграє інтернет-мем як специфічний жанр інтернет-комунікації.

Мем — інформація в тій або іншій формі (мультимедійного об'єкту, тобто об'єкту, який створюється електронними засобами комунікації, фраза, концепція або заняття), як правило, дотепна й іронічна, швидко набуває популярності, поширюючись у масовій комунікації різноманітними засобами. Мем позначає також явище спонтанного поширення такої інформації або фрази, яке розповсюдилося в середині першого десятиліття XXI століття. Вперше цей термін з’являється у книзі Р. Докінза «Егоїстичний ген», у якій біолог ставить питання про аналогію між генетичною і культурною еволюцією, а також з’ясовує, чи існує в останній здібність до самовідновлення частки, яким є ген у живій природі.

Прикладом мемів є мелодії, ідеї, модні слова і вирази. Так само, як гени розповсюджуються в генофонді, переходячи з одного тіла в інше, меми розповсюджуються з мозку в інший за допомогою процесу, що в широкому сенсі називається імітацією [1, с.171].

Серед дослідників, що детально вивчали це явище треба згадати М.А. Кронгауза, Т.Е. Савицьку, Р. Докінса, Р. Броуді, А. Менегетті, Д. Рашкоффа.

У лінгвістичному плані інтернет-мем є платформою для лінгвокреативності, найчастіше дивуючи грою слів, несподіваними метафорами, навмисним перекручуванням правопису, складною взаємодією вербального і візуального рядів.

Розглянемо основні вектори дослідження політичних інтернет-мемів у сучасних лінгвістичних студіях.

Перш за все, це питання сутності даних утворень, їх приналежність до сітьового пост фольклору, їх специфічної природи. Для ефективної реплікації інтернет-меми повинні володіти рядом особливих характеристик. Володіючи вірусною природою, такий мем змінює поведінку і ментальні установки свідомості. Т.Е. Савицька зазначає, що експансія мемів у наші дні стала потужним, хоча й

прихованим фактором формування суспільної думки і навіть суспільної ментальності [2, с.2].

Загалом меми поділяють за *параметрами усвідомлення, цілеспрямованості і запланованості їх формування*. Але існують проблеми з класифікацією мемів за даними параметрами, оскільки сітьова творчість розвивається досить швидко, а палітра можливих модифікації мемів настільки широка, що сам список варіантів повідомлень залишається відкритим [3, с. 35].

Варта уваги класифікація мемів за семіотичними ознаками. Серед них – *вербальні, аудіальні, візуальні* і *змішані*. До *вербальних мемів* можна віднести словосполучення “Piggate”, “Binders full of women”; до *аудіальних* — мелодичні пісенні меми “This is America”; до *візуальних* відносять картинки, демотиватори, комікси, фото жаби та ін.

Рис. 1 Cool Obama

Рис. 2 Hillary Clinton Cellphone

Також існує велика кількість *змішаних* варіантів — аудіовізуальні записи, картинки з надписами, анімовані комікси.

Рис. 3

Отже, під політичним інтернет-мемом ми, слідом за С.А. Шомовою, розуміємо специфічний жанр інтернет-комунікації, як окреме повідомлення з медіа простору, що представляє собою реакцію на ту чи іншу політичну подію, володіє різноманітною семіотичною природою і відокремлюється помітністю змісту, що піддається багаторазовому копіюванню користувачами і спонтанно розповсюджується в мережі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Докінз Р. Егоїстичний ген.— М., 1993.
2. Савицкая Т. Е Интернет-мемы как феномен массовой культуры // http://infoculture.rsl.ru/NIKLib/althome/news/KVM_archive/articles/2013/03/2013-03_r_kvm-s3.pdf
3. Шомова С. А. Политический интернет-мем: сущнось, специфіка, разновидность // https://www.hse.ru/data/2015/04/27/1098324363/Шомова.pdf

Мар'яна Лихих

Науковий керівник — канд. філ. наук, доц. Козлова В.В.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка)

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ТИПАЖ» У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

На сучасному етапі свого розвитку лінгвістична наука спрямовує дослідження за напрямами «мова та мовець», «мова та культура», «мова та ментальність». Одним із ментальних утворень є лінгвокультурний типаж — узагальнений тип особистостей, поведінка яких виражає упізнавані, найяскравіші характеристики певного етносу чи соціальної групи [1; 3]. На сьогодні досліджено такі лінгвокультурні типажі, як «чиновник» (В. І. Карасик, І.В. Щеглова), «зірка Голлівуду» (Л. П. Селіверстова), «рокер» М. Б. Ворошилова), «англійський дивак»

(К. О. Ахтирська), «британська королева» (І. О. Мурзинова), «авантюристка» (А. В. Русакова) та ін.

Актуальність нашого дослідження обумовлена його антропоцентричною спрямованістю й постійно зростаючим інтересом науки до вивчення взаємозв'язку мови та культури та їх впливу на людину.

Більшість лінгвістів, які досліджують лінгвокультурний типаж як явище (О. О. Дмітрієва, М. В. Мироненко), визначають його як узагальнений упізнаваний образ представників тієї чи іншої культури і відносять його до різновидів культурного концепту. Лінгвокультурний типаж як предмет лінгвістичного вивчення є сукупністю культурно-мовних,комунікативно-діяльнісних цінностей, значень, установок і поведінкових реакцій [1, с. 25]. Під лінгвокультурним типажом розуміють також набір знань про те, як поводиться людина, яка виступає в якості представника відповідної групи» [5, с. 156]. В. І. Карасик стверджує, що лінгвокультурні типажі можуть мати етнокультурну значущість, висловлювати цінності всієї спільноти, підкреслюючи національно-культурну своєрідність етносу. Прикладами таких етнокультурних типів можуть бути «англійський аристократ», «британська королева», «американський ковбой» та ін. Лінгвокультурні типажі мають і соціокультурну значущість, оскільки характеризують особливу соціальну групу, протиставлену решті суспільства [3, с. 178].

З метою повної характеристики поняття «лінгвокультурний типаж» необхідно розглянути його з позиції таких мовознавчих напрямів , як лінгвокультурологія (В. фон Гумбольдт, О. О. Потебня, Е. Сепір, В. А. Маслова), лінгвоконцептологія (Н. Д. Арутюнова, А. Д. Бєлова, В. І. Карасик) та лінгвоперсонологія (І. О. Голубовська, Ю.М. Караулов, Й. Л. Вайсберг та ін.).У культурології при виділенні типажів шукають узагальнені особистості, стереотипне уявлення про які втілює в собі істотні характеристики тієї чи іншої культури. З позиції лінгвоконцептології «лінгвокультурний типаж» — «це концепт, змістом якого є типізована особистість» [4, с. 9]. Розгляд лінгвокультурного типажу в межах лінгвоперсонології пов'язаний із особистістю людини в мові. При цьому протиставляються лінгвоперсонологічні

дослідження, присвячені конкретно-індивідуальним і узагальнено-типовим особистостям (типажам) [2]. Наукові дослідження, що стосуються конкретно-індивідуальних особистостей, висвітлюють не тільки мову та стиль відомих людей чи мову носіїв зникаючих діалектів, але й персонажів художніх творів. Характеристики лінгвокультурних типажів досить різноманітні, оскільки можливе проведення типізації за різними підставами. У науковій літературі виділяють лінгвістичні, літературознавчі, психологічні, соціологічні та культурологічні типажі [2, с. 26].

Поняття «лінгвокультурний типаж» співвідноситься також із такими поняттями, як «роль», «стереотип», «персонаж», «мовний портрет», «амплуа» та «імідж», і має з ними як спільні, так і відмінні риси. Уважається, що лінгвокультурний типаж по своїй суті є стереотипом. Як і стереотип, лінгвокультурний типаж може не у всій випадках збігатися з дійсністю. У число стереотипних характеристик лінгвокультурного типажу входять цінності. На їх підставі типаж будує свою поведінку. Лінгвокультурний типаж пов’язаний і з поняттям «персонаж» та розуміється як герой літературного твору. Однак на відміну від лінгвокультурного типажу, персонаж — це завжди вигаданий герой. Лінгвокультурний типаж є «більш-менш об’єктивним ментальним утворенням, будучи узагальненням характеристик реально існуючих або створених творчою уявою людей» [2, с. 59]. Лінгвокультурний типаж близько сходиться також з поняттям «мовний портрет», що визначається як «зафіксований у мовному матеріалі індивідуальний стиль людини» [2, с. 59].

У процесі моделювання лінгвокультурного типажу важливим є врахування наступних положень:

1) лінгвокультурний типаж є впізнаваний узагальнений тип особистості;

1) лінгвокультурний типаж є різновидом концептів — складних ментальних утворень, у складі яких можна виділити понятійні, образні і ціннісні ознаки;

3) лінгвокультурний типаж має ім’я, що служить основним способом апеляції до відповідного типажу;

4) виділяють різновиди лінгвокультурних типажів: реальні і функціональні, етнокультурні та соціокультурні, сучасні та історичні [3, с. 179].

Таким чином, поняття «лінгвокультурний типаж» представляє собою певний тип особистостей, мова, поведінка та інші зовнішні ознаки яких дають чітку характеристику відповідного їм етносу чи соціальної групи. Лінгвокультурний типаж є базовим поняттям для теорії лінгвокультурних типажів, яка дає новий ракурс у дослідженні мовної особистості, акцентуючи увагу на культурно-діагностичній значущості типізованої особистості з метою розуміння відповідної культури з позицій лінгвістики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитриева О. А. Лингвокультурные типажи России и Франции XIX в.: монография / О. А. Дмитриева. – Волгоград: Перемена, 2007. – 307 с.
2. Карасик В.И., Ярмахова Е.А. Лингвокультурный типаж «английский чудак». – М.: Гнозис, 2006. –240 с.
3. Карасик В.И. Языковая кристаллизация смысла. – М.: Гнозис, 2010. –351 с.
4. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.
5. Радван, В. М. Американский супермен как лингвокультурный типаж / В. М. Радван // Аксиологическая лингвистика: лингвокультурные типажи.– Волгоград, 2005. – С.155-166.

Альона Миронова

Науковий керівник – доц. Буренко Т.М.

(Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка)

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ

На сучасному етапі лінгвістична гендерологія – порівняно новий науковий напрям, що знаходиться в процесі розробки власних, властивих тільки йому, методів і прийомів дослідження. Гендерна лінгвістика вивчає, з одного боку, стереотипи фемінності і маскулінності, а також гендерні асиметрії, а з іншого – особливості комунікативної поведінки чоловіків і жінок.

У процесі спілкування між людьми виникає складна мережа взаємозв'язків. Крім інших джерел інформації комуніканти можуть судити один про одного по мовленнєвим діям. Отже, такі висловлювання як вітання, подяка, вибачення, докір, привітання, погроза та ін. можуть розглядатися як елементи-дії, адже ці дії в сполученні з немовними здійснюють регулювання міжособистісних відносин комунікантів. У зв'язку з цим досить актуальним є вивчення типової комунікативної поведінки чоловіків і жінок, що дозволяє проаналізувати діяльність людини, зробити висновок про вікові особливості індивіда та розвиток різноманітних здібностей, оцінити й порівняти правила його поведінки відповідно до прийнятих в суспільстві. Вивчення гендерних особливостей мовленнєвої поведінки дає змогу підготуватися до майбутнього обміну інформацією зі співрозмовником та уникнути небажаних помилок. Спілкуючись, можна дізнатися про внутрішній світ людини, зрозуміти її погляди та думки.

Комунікативна природа мовлення направлена на те, щоб дослідити, яким чином вербальні та невербальні засоби спілкування використовуються для досягнення успішного обміну інформацією [4]. Комунікативну поведінку розглядають як сукупність норм і традицій спілкування народу, що визначаються індивідуальною та суспільною культурою, а також приналежністю особистості до певної групи – професійної, гендерної, соціальної, вікової [5]. У сучасній лінгвістиці вважається, що комунікативна взаємодія людей на 75 % складається із вербального спілкування [4]. Чоловіки й жінки намагаються говорити тією мовою, яку суспільство та вони вважають типовою, відповідною їх статі. Таким чином, при вивченні гендерних особливостей комунікативної поведінки у нашому суспільстві мовознавці визначають комплекс ідентифікаційних характеристик чоловічого і жіночого мовлення відповідно.

Розглядаючи мовленнєву поведінку чоловіка, можна дійти висновку, що він має на меті досягнення і збереження незалежності і високого статусу. На противагу чоловічій, жіноча мовленнєва поведінка, як правило, характеризується неконфліктністю, поступливістю, високою емоційністю. Ці риси і ведуть до відмінностей в цілях спілкування і в інтерпретації висловлювань, адже одне і те ж висловлювання може бути розцінене чоловіками та жінками по-різному з позиції статусу або з точки зору підтримки взаємозв'язку, солідарності чи допомоги [2].

Чоловіки використовують у своєму мовленні більше нецензурних слів, інвектив, офіційно-ділової лексики, а також газетно-публіцистичних кліше. Їх розмова стосується насамперед тематики техніки, авто, захоплень, спорту, політики, економічної ситуації та жінок. Їм притаманна однолінійність спілкування та психологічна глухота – розмовляючи, чоловіки не звертають уваги на те, що відбувається поруч, і можуть не реагувати на репліки, що не пов'язані з темою бесіди. У будь-якій зручній ситуації вони намагаються продемонструвати власну компетентність, значущість, статусність, а інколи – нахабство та розкутість. Чоловікам важливо довести правоту, самоствердитися, тому їх манера спілкування більш конфліктна й агресивна. Проте на відміну від жінок чоловіки виражають свої думки коротко, стисло, прямо, логічно й без натяків та є менш емоційними в розмові [1; 3]. Їх мова – це мова домінування.

Вивчення безпосередньо жіночого мовлення пов'язане з розвитком феміністського напрямку в лінгвістиці 1970-1980 рр. Початок активним гендерним дослідженням у сучасній лінгвістиці поклала Р. Лакофф, яка до характеристик стереотипу жіночої мовленнєвої поведінки відносить насамперед спеціалізований словник, пов'язаний виключно зі сферами жіночої діяльності: приготування їжі, орієнтація в проблемах моди, виховання дітей, ведення домашнього господарства. Жінки схильні до евфемізмів та слів, що пом'якшують категоричність висловлювань. Іноді їх характерною рисою є балакучість та образність мови при описі почуттів. Більшість жінок намагаються проявити суперввічливість та гіперкорректність при розмові [6]. Т. В. Гомон наголошує на тому, що жінки досить емоційні та більш точно позначають кольори і його відтінки, а інвективи використовують набагато рідше, ніж

чоловіки, переважно у стресовому стані чи при психологічній розкутості [1]. На думку Л. Корнєвої, жінки мають звичку говорити натяками та про другорядне. Вони посміхаються не тільки, щоб виразити почуття щастя, задоволення, радості, але й задля встановлення контакту. Їх міміка багатша, а мова – це мова підпорядкування [3].

Таким чином, при вивченні комунікативної поведінки враховується гендерний чинник. Він розглядається як один із основних параметрів, за допомогою якого в спілкуванні конструюється соціальна ідентичність співрозмовника. Зазвичай гендерний чинник досліджують у взаємодії з іншими факторами – статусом, віком, професійною приналежністю, соціальною групою тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гомон Т. В. Исследование документов с деформированной внутренней структурой. Дисс. канд. юрид. наук. – М., 1990. С. 96.

2. Кирилина А. В. Лингвистические гендерные исследования [Электронный ресурс] / А. В. Кирилина, М. В. Томская // Журнальный зал. Отечественные записки. – 2005. – № 2. Режим доступа : http://magazines.russ.ru/oz/2005/2/2005_2_7.html.

3. Корнєва Л. Гендерний аспект комунікації [Електронний ресурс] / Л. Корнєва // Філологічні науки. – 2013. – № 13. – С. 106-113. – Режим доступу : http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2401/1/Korneva.pdf.

4. Моісєєва Ф. А. Комунікативна поведінка в аспекті стосунків між особами [Електронний ресурс] / Ф. А. Моісеєва // Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Philosophia/40558.doc.htm.

5. Стернин И. А. Понятие коммуникативного поведения и проблемы его исследования / И. А. Стернин // Русское и финское коммуникативное поведение. – Воронеж : Изд-во ВГТУ, 2000. – С. 4-20.

6. Lakoff R. Language and Woman's Place. / R. Lakoff // Language in Society. – 1973. – № 2. – P. 45-79.

СЕКЦІЯ 4 МОВНІ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Ванярха Олексій

Науковий керівник – кфн., ст. викл. Оробінська Р.В.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИЧНОГО СИНТАКСИСУ

Вивчення поетичного синтаксиса займає вагоме місце в лінгвістиці. Багато праць було присвячего вивченню синтаксису поезії, адже поезія має значні відмінності від художьої прози, і ще більше відмінностей від інших фунціональних стилів мовлення. І саме ці відмінності і формують неповторний поетчно-синтаксисний стиль, який має великий експресивний потенціал порівняно з іншими жанрами мовлення. В нашому дослідженні ми виділили найістотніши ознаки поетичного синтаксису.

Поетичний текст має специфічну синтаксичну будову, що відрізняє його від прозового тексту. С. В. Гіндін зазначає: «як відомо, віршована мова має низку специфічних особливостей, що відрізняють її від інших видів і форм мовлення» [1, с. 37]. М. Ю. Лотман зазначає, що «в науці про літературу утвердилося уявлення про те, що різниця між поезією та прозою полягає не тільки в різних формальних параметрах, але і у змістовних характеристиках: поетичний текст означає інше і інакше, ніж прозовий текст» [4, с. 128].

М. М. Гіршман у своїй роботі "Ритм художньої прози" згадує засноване на використанні аналогій зі світу точних чисел висловлювання поета П. Г. Антокольського, про те, що «різниця між поезією і прозою порівнянна з різницею між алгеброю і арифметикою» [6, с. 227].

Слід зазначити, що «поетичний синтаксис» – словосполучення, яке не має поки суворого і загальноприйнятого термінологічного статусу, хоча при цьому активно

використовується філологами. Як показує аналіз лінгвістичних робіт, питання поетичного синтаксису розглядаються у тих випадках, коли дослідник хоче вивчити конкретні особливості синтаксичної будови художнього тексту, безпосередньо пов'язані з поетичним задумом і мовною особливістю жанра, твору або особистістю автора.

Головною синтаксичною одиницею мови є речення. Саме в реченні вбачається основна відмінність між усною та письмовою мовою. Письмове речення літературної мови будується відповідно до жорстких норм, а художник, звісно, прагне цих норм дотримуватися. Однак на нормативні характеристики в художньому творі накладаються індивідуальні авторські особливості, а також додаткові експресивні, композиційні, тематичні та інші завдання, зумовлені специфікою художньої мови.

З правом, потрібно відзначити, що до поетичного синтаксису відноситься стилістичекий синтаксис, який є його невід'ємною частиною. Стилістичний синтаксис – розділ лінгвістики, що досліджує стилістичну цінність синтаксичних форм, стилістичні функції синтаксичних явищ, їх стилістичні класифікації, а також їх приналежність до підмови або підстилю [3, с. 175].

В рамках поетичного синтаксису традиційно досліджується образний зміст і експресивне функціонування різних виразних засобів. Можна говорити про те, що вивчити поетичний синтаксис означає проаналізувати функції художніх прийомів відбору і угруповання слів в певні синтаксичні конструкції. При цьому в дослідження поетичного синтаксису включається як аналіз граматичних зв'язків та синтаксичних єдностей, так і пошук свідомого застосування автором стилістичних фігур, оскільки часто відбір певних синтаксичних конструкцій визначається семантикою і тематикою твору, задумом автора і цілим рядом інших факторів, виявлення яких являє собою складне, але в той самий час важливе з точки зору аналізу поетичного синтаксису завдання.

За визначенням відомого американського дослідника Річарда Омана синтаксис визначає стиль. Дійсно, значення синтаксису для будь-якого типу висловлювання важко переоцінити. Як вважає Н. Ф. Пелевіна, синтаксис має великі експресивні

можливості, ніж морфологія, оскільки він безпосередньо пов'язаний з думкою і має більший арсенал виразних засобів [1, с. 292].

У цілому, різниця між поезією та прозою складно поставити під сумнів – вона відчутня не лише для лінгвістів, що працюють з текстом як об'єктом дослідження, але й для авторів тексту, а також для його читачів (зокрема, існує точка зору, відповідно до якої «саме в області роботи з читацьким сприйняттям і знаходиться різниця між прозою і поезією»).

Синтаксичні виразні засоби представляється зручним поділити наступним чином (по М. Д. Коваль) [5, с. 85.]: 1. Виразні засоби, в основі яких лежить відсутність логічно необхідних компонентів мови (членів речення, службових слів); 2. Виразні засоби, пов'язані з надмірним вживанням компонентів мови; 3. Виразні засоби, що полягають в незвичайному розміщенні компонентів мови; 4. Виразні засоби, які створюються взаємодією суміжних пропозицій; 5. Стилістичні функції форм синтаксичного зв'язку між словами і реченнями; 6. Переосмислення синтаксичних конструкцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азарова Н.М. Язык философии и язык поэзии — движение навстречу / Н.М. Азарова. – Москва : Логос/Гнозис, 2010. – 494 с.

2. Античні риторики / За заг. ред. А.А. Тахо-Годи. – М., 1978. – 325 с.

3. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика / В.В. Виноградов. — Москва, Издательство Академии Наук СССР, 1963. – 256 с.

4. Винокур Г.О. Про вивчення мови літературних творів / / Російська словесність : від теорії словесності до структури тексту : [Антологія] під ред. В.П. Нерознак. М., 1997. – 185 с.

5. Поэтическая грамматика. / Российская академия наук. Институт русского языка им. В.В. Виноградова. Том II – Москва : Азбуковник, 2013. – 320 с.

6. Томашевский Б.В. Теория литературы. Поэтика. / Б.В. Томашевський. М. : Аспект Пресс, 1999. – 334 с.

7. Lausberg H. Handbuch der literaturischen Rhetorik : eine Grundlegung der Literaturwissenschaft. / H. Lausberg. Bd.1-2. Munchen, 1960. – 425 S.

8. Todorov T. Tropes et figures / / To honor R. Jakobson. Essays on the occasion of his seventieth birthday. / T. Todorov, 1967. – 272 p.

Ємець Анна
Науковий керівник - Школяренко В.І.
(Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С. Макаренка)

ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ В НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОМУ РОМАНІ

Формування суспільства, абсолютно всіх сфер його діяльності знаходить відображення в мові. Наука й техніка відіграють істотну роль в житті сучасної людини, тому вивчення термінології набуває все більшого значення та розвитку [3, с. 35]. Наукова й технічна термінологія регулярно притягували до себе інтерес фахівців різних галузей науки й техніки. Аналіз праць з дослідження термінології говорить про те, що вивчення термінів здійснюється як фахівцями окремих галузей знань, так і лінгвістами [4].

Актуальність дослідження обумовлюється високим інтересом філологів до жанру сучасної наукової фантастики та вживанням у ній різних тематичних груп термінів. Глубоке лінгвістичне дослідження мови фантастики зможе допомогти нам встановити, який вплив мають наука й техніка на мову художньої літератури. Незважаючи на те, що наукова фантастика орієнтується на широке коло читачів, але часто автори, які працюють у цьому жанрі, закладають у твори складні наукові гіпотези, теорії, проблеми, розуміння яких пов’язане з широким залученням термінології [2, с. 86].

Для науково-фантастичного роману властива направленість на досягнення наукової та технічної діяльності; нарівні з незвичайними елементами у ньому мають бути наукові гіпотези та технічна фантазія [5, с. 35].

Мова художньої літератури є особливою областю функціонування термінології. Під впливом науково-технічних відкриттів відбувається проникнення термінологічної лексики у багатофункціональні різновиди сучасної літературної мови, що призводить до необхідності вивчення нових мовних визначень, пов'язаних із виходом спеціалізованих одиниць за межі мови науки [1, с. 103].

У твори термінологія вводиться переважно без пояснень. Як правило, це часто вживані терміни, пов'язані з різними галузями науки, техніки, тому вони зрозумілі для сучасного читача [4]. Так, дуже часто використовуються назви різних професій: *anthropogenetic* (N. Okolienko), *linguist* (O. Berdnik),*volcanologist* (V. Chemeris), *planetologist* (O.Korapanov), *epidemiologist* (V.Tarnavsky), *computer scientist* (O.Levchenko). Велику роль у розкритті терміна відіграє його внутрішня форма, яка вказує одночасно на поняття й ознаку, на основі яких названо предмет (*aircraft- is a machine that is able to fly by gaining support from the air, control panel is a component of Microsoft Windows that provides the ability to view and change system settings, generator- electronic devices that generate repeating or non-repeating electronic signals.).*

Використовуючи термінологічну лексику з художньою метою, автори демонструють нові явища у формуванні мовних процесів.

Аналізу стилістичного функціонування термінологічної лексики в мові наукової фантастики присвячені публікації Т.А. Чернишевої [5]. Використання термінів у літературі зумовлене тим завданням, яке ставить той чи інший автор, його естетичним смаком і майстерністю. У тексті твору терміни виконують певні стилістичні функції.

Висновки: Отже, у зв'язку з тим, що науково-технічна термінологія являє собою розряд лексики, який у сучасному світі розвивається найбільш прогресивно, показує соціальні зміни, яскраво відображає розвиток, вважаємо доцільним вивчити функціонально-стилістичні особливості термінологічної лексики в науково-фантастичному романі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абакумова Г.О. До питання про експресивність терміна / Г.О. Абакумова // Мовознавство. – 1981. – № 4. – С. 102–112.
2. Афинская З.Н. Культура научной речи: термины и их синонимы / З.Н. Афинская // Вестник МГУ. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2010. – № 3. – С. 101–112, № 3. – С. 85–88.
3. Бесекирская Л.К. К вопросу об определении термина / К.Л. Бесекирская, М.В. Белозеров // Терминоведение. – 1996. – № 3. – С. 34–37.
4. Общая терминология: Вопросы теории / [А.В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильев] ; отв.ред.: Т.Л. Канделаки. – 6-е изд. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 248 с.
5. Чернышева Т.А. Природа фантастики / Т.А. Чернышева. – Иркутск : Изд-во Иркутского гос. ун-та, 1985. – 336 с.

Юлія Кролевецька

Науковий керівник – доц. Алексенко С.Ф.

(Сумський державний університет імені А.С. Макаренка)

ПРИРОДА ГУМОРУ АНГЛО-САКСОНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Гумор як один з засобів вербального спілкування є невідривним елементом повсякденного життя людей, оскільки він є важливою частиною міжкультурної комунікації. З давніх-давен, ще за часів античності термін «гумор» мав суспільне значення для давніх греків та римлян. Вперше це визначення описувалось в латинській мові – *humor (umor)* – рідина [2, с. 30]. Сучасного значення слово «гумор» не мало, тобто і в людини не було здатності до гумору, були тільки здатність до сміху та можливість комічного сприйняття ситуацій.

Передумова здатності до гумору виникла як здатність до комічного сприйняття, яке супроводжується сміхом. До початку XVIII століття вже склалось сучасне значення слова «гумор», яке означає індивідуальну здатність до розуміння та продукування смішного, особливого ставлення до життя.

Комічне, як традиційний естетично-філософський клас, безпосередньо пов’язане зі сміховою культурою [4, с. 8]. Сміхова культура – одне з культурних явищ, що мало місце у різні епохи та відрізняється національним забарвленням.

Для сучасної людини, в умовах «швидкої» епохи гумор є невід’ємною умовою для існування та спілкування у світовому соціумі, адже гумор є не тільки засобом народної, але й міжнародної комунікації. Міжкультурні контакти відіграють вагому роль в розвитку та діяльності більшості людей, які працюють, живуть та спілкуються з представниками інших культур та конфесій. Саме тому правильне розуміння гумору та його складових представниками різних національностей є значущим у інтернаціональному спілкуванні, адже через різницю, яка існує в мовній картині світу, гумор може бути невірно витлумаченим, що може призвести до прикрих наслідків.

На початку XVII століття в англійській мові вже сформувалось значення гумору – характер, настрій. Загальновідомим є факт того, що на відміну від гумору будь-якого іншого народу, англо-саксонська сміхова культура характеризується витонченістю, наявністю підтекстів, адже англійці рідко вербалізують всі свої думки, приховуючи їх за допомогою гумору, що нерідко стає неясним для представників інших народів та націй. Саме через це англо-саксонський гумор отримав назву *understatement* – замовчування.

Сміхова культура англійців виникає на підґрунті натяків, підтекстів, іронії та змушує реципієнта вмикати фантазію [3, с. 24].

Англо-саксонський гумор об’єднує в собі різні елементи: сарказм, іронію, абсурдність тощо. Особливої відмінності англійському гумору від гумору інших народів надає невербальна мова англійців – збереження так званого «*poker face*» – беземоційного виразу обличчя підчас вербалізації гумору.

Англійський гумор – це гумор «поліфонічний». У кожному його прояві відгукується відразу кілька фактів, обставин, не знаючи яких, важко насолодитися всім блиском і гостротою думки. Така пристрасть до творчо вибудуваного, трохи «аналітичного» гумору саме і властива англійцям [1, с. 7].

Варто зазначити, що в культурі англо-саксонського жарту присутні численні художні засоби такі, як порівняння, метафора, гіпербола, літота, оксиморон, риторичні питання, антитеза, каламбур, парадокс, іронія, сарказм. Наведемо приклади деяких із них:

- порівняння *(simile) – «She walked into my office like a centipede with 98 missing legs»;*
- метафора *(metaphor) – «She was a couch potato in the gravy boat of life, flopping dejectedly on the sofa»;*
- літота *(litotes) – «Her brain is the size of a pea»;*
- оксиморон *(oxymoron) – «Icy Hot»; «Plastic glasses»; «Alone together»;*
- риторичне питання *(rhetorical question) – «Why is "abbreviated" such a long word?»;*
- антитеза *(antithesis) – «We spend the first 12 months of our children's lives teaching them to walk and talk and next 12 years telling them to sit down and shut up».*

Отже, у зв'язку з розширенням міжнародних контактів англомовних країн розуміння англійського гумору іншими культурами стає все більш значущим, адже неправильна інтерпретація сміхової культури англо-саксонського народу представниками інших національностей може призвести до провалів міжкультурної комунікації. У сміховій культурі англійців можна зустріти велику кількість художніх засобів (порівняння, метафора, гіпербола, літота, оксиморон, риторичні питання, антитеза, каламбур, парадокс, іронія, сарказм). Варто додати, що англійський гумор також вирізняється використанням мовцем вульгаризмів та варваризмів, але жарти такого роду розповідаються виключно в вузьких колах того чи іншого соціального прошарку, адже ці засоби перебувають поза нормативною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варанян О. Особливості англійського гумору / О. Варанян. // Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя. – 2009. – №42. – С. 7.
2. Домбровская И. С. Юмор в контексте развития / И. С. Домбровская. – Montreal: Accent Graphics Communications, 2014. – 60 с.

3. Самохіна В. О. Функціонально-комунікативний простір англомовного жарту / В. О. Самохіна // Вісник Житомирського державного університету. – 2011. – Вип. 56. – С. 23-27.
4. Федоренко Л. В. Вербальна репрезентація комічного у драматичному дискурсі Фрідріха Дюрренматта : автореф. дис. канд. філол. наук : 10. 02. 04. / Федоренко Лариса Вячеславівна. – Харків, 2012. – 20 с.

Лянной Михайло

Науковий керівник – доцент Коваленко А.М.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка)

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

У контексті сучасної антропологічної лінгвістичної парадигми виникає необхідність дослідження сфери емоцій. Досі не існує однозначного визначення поняття емоція, яке розглядається як психологічне явище, як тип поведінки, як психічна діяльність. Але науковці одностайні в тому, що емоції включені у структуру свідомості та мислення, пов’язані з різними когнітивними процесами. Вони не несуть інформацію про зовнішні об’єкти, про їхні зв’язки та відношення, а також про ті об’єктивні ситуації, у яких відбувається діяльність суб’єкта. Їхньою особливістю є те, що вони безпосередньо виражають відношення між мотивами та їх реалізацією, яка пов’язана з цими мотивами діяльності.

Емоції – це єдність інтелекту та афекту, короткочасного емоційного стану, а також, що «особистісність» емоцій має універсальний характер. Але чи поширюється ця універсальність тільки на людей одної національності, чи виходить за її межі, залишається досить суперечливим питанням.

На сьогодні існує два погляди на цю проблему [1, с.324]:

1) культурно-релятивістський, який стверджує, що емоції етноспеціфічні і здатність їх переживати залежить від типу культури, лінгвоетнічної належності людини;

2) універсальний, прихильники якого стверджують, що емоції універсальні і будь-яка емоція відкрита для переживання людиною незалежно від її національної належності й культурних чинників, а національно-специфічним може бути тільки ставлення до емоцій.

В. І. Шаховський спробував об'єднати ці два підходи. Він розглядає емоції як частину природного розвитку людської раси і вважає, що саме тому вони універсальні в усіх культурах. Однак поряд з так званими фундаментальними емоціями, які властиві всім народам та расам, спостерігаються і специфічні для певної культури емоції, що визначаються соціальними параметрами. Іншими словами, емоції, будучи однією з форм відображення дійсності, можуть мати узагальнений характер, і саме внаслідок узагальненості бути зрозумілими людям, і одночасно, будучи особистісним феноменом, вони мають суб'єктивний характер [2, с.7].

Традиційно емоційна сфера людини та її вплив на діяльність вивчалися психологією і практично не включалися до компетенції лінгвістики. Когнітивна теорія емоцій, що об'єднує досягнення когнітивної психології і лінгвістики, окреслила нову проблематику вивчення емоційних явищ. У дослідженнях використовуються отримані в інших галузях знання про емоції на основі яких розробляється лінгвістична концепція емоцій. Тому цілком логічним є те, що емотиологію визначають як науку про вербалізацію, вираження і комунікацію емоцій. У рамках цієї теорії емоції розглядаються в тісному зв'язку з когнітивними процесами, а їх зв'язок обґрунтовується таким чином: когниція викликає емоції, оскільки вона емоціогенна, а емоції впливають на когницію, втручаючись у всі когнітивні процеси. Звідси випливає суть лінгвістичної концепції емоцій, яка полягає в тому, що людина (суб'єкт) відображає довколишній світ вибірково, виокремлюючи в ньому лише необхідне або цінне для неї в цей момент [3, с. 139].

Емоційне самовираження часто безпосередньо пов'язане з мовою. Це можливо, тому що мова – універсальна знакова система, яка є неоднорідною за своєю структурою і складається з мовних і парамовних явищ, які теж слід розглядати як типи знаків [4, с. 76]. Способи, що описують емоційні стани, надзвичайно

різноманітні, хоча й мають низку спільних ознак, а тому можуть бути систематизовані як три групи засобів представлення емоцій:

1) мовні засоби:

- номінація емоцій: так чи інакше номінація будь-якої емоції повинна проходити через лінгвістичні засоби, при цьому вона може носити як прямий, так і непрямий характер;

2) текстові засоби:

- пояснення емоцій: у деяких випадках емоцію необхідно дешифрувати. З цією метою може використовуватись дублююча емоційна конструкція, контекст, пейзажна лексика, авторські ремарки. Таким чином, виникає емоційність, не зосереджена в окремому слові, зміст якого інтерпретуватися залежно від інтонації;
- авторська розповідь: у цьому випадку вона розглядається як глибинний зміст, що оформлюється поєднанням засобів, за допомогою яких автор розкриває емоції;
- гіперхарактеристика емоцій: автор може вдаватися до тематизації емоції шляхом різних засобів, ці засоби характерні, традиційні для презентації даної емоції чи являють собою індивідуальний авторський прояв – це і є гіперхарактеристикою емоції;

3) дискурсивні засоби:

- невербальна характеристика емоцій: емоція може передаватися за допомогою паралінгвістичних засобів, які супроводжують, а іноді й замінюють мовну діяльність;
- виділення домінанти засобів представлення емоцій: у цьому випадку при передачі емоційного стану перевага надається мовним або немовним засобам, що, по суті, може бути розкриттям характеру самої емоції [5, с. 246-248].

Яким би способом не були представлені емоції, підкласи слів, які їх передають, мають деякі ознаки, що відображають структуру всієї системи позначень емоційних станів: це, насамперед, «позитивна» або «негативна» оцінка, яка характеризує

підклас. Крім того, емоції можуть не тільки бути безпосередньо названі, але й описані через фізичні відчуття або дії суб'єкта.

Необхідно зазначити, що різні пласти лексики володіють різною потенцією в реалізації емоційного в мові, і значення мовних знаків конституюється або поняттями, або прямими емоційними переживаннями, не перетвореними в поняття. Тому необхідно виокремлювати емотивну лексику, тобто слова, що мають емоційну забарвленість або безпосередньо виражають емоції, в основі виділення яких як своєрідного лексичного шару лежить їх особлива функція – функція вираження емоційного ставлення до оточуючого,що стає можливим унаслідок специфіки значення цих слів [6, с.104], і лексику емоцій, представлену словами, предметно-лексичне значення яких складають поняття про емоції і які не позначають безпосереднього почуття, а лише логічну думку про нього, тобто самі назви - знаки емоцій [2, с. 15].

Отже, здатність мови виражати емоції зумовлена існуванням тісного зв'язку емоцій із когнітивними процесами. Відображення емоційного досвіду носія мови локалізується у смисловій структурі слова. При цьому емоція зберігається в слові у вигляді ідеї про неї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Porter R. Cultural Influences on Emotional expression: Implications for Intercultural Communication / R.Porter, L.Samovar. – California: San Diego State University, 1998. – 454 p.

2. Шаховский В. И. О лингвистике эмоций / В. И. Шаховский // Язык и эмоции. – Волгоград : Перемена, 1995. – С. 3-15 с.

3. Билялова А. А. Категории эмоциональности, эмотивности и интенсивности как составляющие экспрессивности языка / А. А. Билялова // В мире научных открытий. – Красноярск : Научно-инновационный центр, 2010. – № 1-2. – С. 139-141.

4. Додонов Б. И. В мире эмоций / Б. И. Додонов. – К. : Политиздат Украины, 1987. – 139 с.

5. Гранько Н. К. Емоції у психології та лінгвістиці / Н. К. Гранько // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2002. – № 567. – С. 243-250.

6. Шаховский В. И. Лингвистическая теорія эмоций [Текст] : монография / В. И. Шаховский. – М. : Гнозис, 2008. – 416 с.

Марченко Тетяна

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент, Коваленко А.М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка)

МОВНА МАНІПУЛЯЦІЯ У СУЧАСНИХ ЗМІ

Маніпуляція свідомістю (МС) – це вплив на психіку, емоції та свідомість особистості з метою зміни і управління ціннісними орієнтаціями, формування штучних потреб, мотивів, емоційного настрою для зміни поведінки в інтересах ініціатора маніпулятивного впливу [6, с. 141].

Річард Петті та американський психолог Джон Качіоппо розробили модель ймовірного плану впливу (Elaboration Likelihood Model), яка є однією з найбільш відомих моделей в області досліджень медіа ефектів. Вона заснована на двох типах обробки повідомлення – центральному та периферійному. Перший тип впливу є результатом ретельного і продуманого розгляду людиною всіх переваг та недоліків представленої інформації. Інший тип впливу виникає в результаті периферійного натяку або підказки у змісті, що стимулює прийняття інформації без її серйозного осмислення [10, с. 125].

Так як люди не вмотивовані досконально вивчати кожне отримане повідомлення, тому другий тип впливу є більш поширеним [10, с. 128].

Проблема впливу на людину, спосіб мислення і поведінку, безпосередньо пов'язана із засобами масової комунікації. У значній мірі відчувається, що засоби масової інформації являють собою потужний інструмент, який може бути використаний як для добра, так і для зла, і що за відсутності належного контролю останнє є більш ймовірним [9, с. 457].

Сьогодні мало хто вірить в об'єктивність демократичної преси. На Заході ніхто особливо не приховує, що ЗМІ служать інтересам панівної олігархії і на об'єктивність не претендують [5, с. 195]. Американський король преси Г. Льюс (засновник журналів “Time”, “Life”, “Fortune” та багатьох інших) у своєму зверненні до співробітників журналу “Time” заявив, що уявна журналістська об'єктивність, тобто твердження, що автор подає факти без будь-якої ціннісної оцінки, є сучасною вигадкою, не більш ніж обманом [11, с. 331].

Маніпулятивний вплив здійснюється за рахунок різних засобів, у тому числі і за рахунок мови. Становленню теорії мовного впливу як науки сприяли чинники політичного, економічного, психологічного, комунікативного характеру. Так, наприклад, з розвитком свободи, демократії, ідеї про рівність людей стало необхідно переконувати широке коло осіб, які є нерівними один одному за рівнем освіти, культури тощо, але вимагають рівного ставлення. У демократичних державах стало необхідним переконувати під час виборів, в умовах плюралізму думок і політичного життя, політикам стало необхідно вчитися переконувати людей у своїй праворті [8, с. 58].

Мовна маніпуляція пояснюється засобами “значимого варіювання”, а саме вибором із безлічі можливих мовних засобів опису тих, які несуть вигідні маніпулятору відтінки значення, асоціації, представляють ситуацію у вигідному для мовця світлі, викликають необхідний адресанту відгук у адресата [3, с. 42].

Майстерний підбір слів дозволяє актуалізувати в повідомленні ті чи інші відтінки їх значень, в результаті чого слова несуть в тексті подвійне смислове навантаження і непомітно спотворюють реальну дійсність в уявленнях адресата [1, с. 100].

Способи мовного впливу, які використовуються при мовній маніпуляції, дуже різноманітні: від навмисного спотворення в тексті реальної дійсності за допомогою закріплення за ключовими словами не властивих їм раніше конотацій, до тонкої, віртуозної гри слів, створення бажаного враження за допомогою засобів мовної виразності – тропів, стилістичних (риторичних) фігур тощо. Складність опису мовного маніпулювання полягає в тому, що далеко не завжди вдається розгадати

справжні цілі і мотиви маніпулятора, тому буває важко розмежувати звичайні прийоми мовної виразності і мовну маніпуляцію як явище [4, с. 174].

Отже, найбільш поширеним засобом маніпуляції є мова. Мовна маніпуляція – це свідомий непомітний вплив за допомогою мови на свідомість реципієнта з метою отримати бажані зміни в його когнітивній і поведінковій сферах. Способами мовного впливу є гра слів, надання словам нових конотацій, використання стилістичних фігур. Розпізнати маніпулювання серед такої великої кількості інформації, що пропонується кожного дня дуже важко. Вразливі місця свідомості, поверхневе або периферійне мислення призводять до активного зловживання різними методами мовного впливу. Таким чином, можна зробити висновок про комунікативну незахищеність аудиторії ЗМІ та про необхідність розвитку умінь розпізнавання маніпуляції, а також вироблення технік протистояння або нейтралізації передбачуваного ефекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Быкова О. Н. Языковое манипулирование / О.Н. Быкова // Теоретические и прикладные аспекты речевого общения.– 1999. – №1. – С. 99-103.
2. Бюлетень української асоціації когнітивної лінгвістики і поетики // Листопад 2012. – №3. – 20 с.
3. Доценко Е. Л. Психология манипуляции / Е. Л. Доценко. – М. : ЧеРо, 1996. – 144 с.
4. Ильичева Ю.А. Речевое манипулирование в политическом тексте / Ю. А. Ильичева // Вестник Санкт-Петербургского университета. Сер. 9, Филология, востоковедение, журналистика. – 2013. – №5. – С. 172-184.
5. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием / С.Г. Кара-Мурза. – М.: Изд-во: Эксмо, 2005. – 832 с.
6. Крысько В. Г. Словарь-справочник по социальной психологи / Владимир Крысько. – СПб. : Питер, 2003. – 415 с.

7. Найдина Д.С. Класификация стратегий и тактик манипулирования по аспекту объекта воздействия / Дарья Найдина // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2015. – №4. – С. 123-126.
8. Стернин И. А. Введение в речевое воздействие / И. А. Стернин. – Воронеж : Истоки, 2001. – 252 с.
9. Paul F. Lazarsfeld. Mass Communication, Popular Taste and Organized Social Action / Paul F. Lazerfeld, Robert K. Merton. // Mass Culture. – 1957. – pp. 457-473.
10. Richard E. Petty. The Elaboration Likelihood Model of Persuasion / Richard E. Petty, John T. Cacioppo // Advances in Experimental Social Psychology. – 1986. – Vol. 19. – pp. 123-205
11. Swanberg W. A. Luce and his Empire / Swanberg W. A. – New York : Charles Scribner's Sons, 1972. – 331 p.

Олександр Міхеєнко
Науковий керівник – доц. Коваленко А.М.
(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка.)

МОВНІ ЗАСОБИ ВІДОБРАЖЕННЯ ОБРАЗУ В АНГЛОМОВНИХ ФУТУРИСТИЧНИХ ХУДОЖНІХ ТВОРАХ

Поняття образу виникло в художній літературі, де мова є одночасно і засобом, і предметом мистецтва. Художня мова має власну цінність саме тому, що вона є не просто формою, а й певним змістом, що став формою образу. Один зміст, виражений у звуковій формі (слові), виступає формою іншого змісту (образу) [1].

Образи супроводжують і мову науки. Наприклад, терміни-метафори (підошва гори, гірський хребет, рукав річки тощо). Проте особливістю таких образів є відсутність індивідуальних естетичних характеристик, тобто вони не є художніми за своєю суттю. Перенесення значення може бути в основі художнього образу, проте

цього буває замало, потрібно щось інше, що лежить за межами як буквального значення слова, так і переносного [2].

Таким чином, образ є формою наочного розкриття дійсності, яка створюється з використанням різних засобів, зокрема, особливого стилю, зображення світу персонажа, специфічних мовних засобів.

Англомовний футуристичний текст насичений різною за характером інформацією, із певною системою понять й образних вкраплень у вигляді вдалих співставлень, іронічного підтексту, лаконічно відтворених за допомогою слова, навіть не обов'язково образного. Публіцист, есеїст, коментатор, оглядач, популяризатор науки вдаються до використання різних видів образу: словесного або образного виразу, художньої деталі, образної картини, образом-персонажем тощо.

Особливість цих образів у тому, що вони органічно пов'язані з поняттям, що ніби перетворює думку в живу особистість. Від логічного поєднання слів-понять з елементарною образністю на рівні словесних образів виникає нова якість специфічного мислення. Талановитість автора футуристичних творів виявляється саме в умінні підпорядкувати власній меті створені художниками, а також фольклорні, біблійні образи, легенди, міфи.

Крім лаконізму, зрощеності логічно-абстрактного із зримістю, наочністю, для образу важливим є вміння письменника ілюструвати думку, яка набуває рис живої особистості. Як встановлено дослідниками природи письма, "від логічного поєднання слів-понять з елементарною образністю (словесними образами), яка використовується в руслі логічного мислення, виникає нова якість – власне образ" [2, с.103].

Образ в англомовних футуристичних творах багатофункціональний у своїй єдності, оскільки використовується з різною метою. Найперше його завдання – звернути увагу, деталізувати те чи інше явище, факт, наочно висвітлити складне абстрактне поняття. Наявність у тексті елементів образності, точних і вдалих характеристик пробуджує уяву слухача, читача.

Важливою є пояснювальна, популяризаторська функція образу, коли автор розкриває, унаочнює, ілюструє складне абстрактне поняття, явище, процес. Будь-яка

популярна стаття, огляд, особливо інтерв'ю з ученими, може містити такі образні вирази, деталі, які допомагають пересічному читачеві спрощено уявити суть складної теорії чи гіпотези.

Окрім того, образ може, і нерідко виконує, пізнавальну, гносеологічну функцію. У цьому випадку знайдений автором образ дає змогу краще осягнути сутність явища, яку важко виразити шляхом описів і визначень.

Художній образ характеризується своєю специфічною мовою, яка не завжди збігається з елементарними поняттями і судженнями. "Образне слово не передає сутності образу; проте в ньому є щось таке, що єднає нас із масштабнішою, обширнішою за своїм об'ємом одиницею, яку можна розглядати як свого роду елементарну модель художнього мислення. Ця модель – порівняння" [2, с. 114].

Особливістю англомовного футуристичного твору є те, що на першому плані словесний образ, спрямований на розкриття певних політичних, соціальних, філософських понять, а не почуттів.

Отже, образ – це важливий засіб пізнання явищ, народження і збагачення нової думки, її яскравого і доступного виразу в літературі. Англомовний футуристичний літературний простір насичений образами, які виконують різні функції: звернути увагу, зримо висвітлити складне абстрактне поняття, розкрити, унаочнити, ілюструвати складне явище, процес, або ж пізнати, глибше осягнути, уточнити певне поняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бублейник Л.В. Особливості художнього мовлення: Навчальний посібник зі спецкурсу / Л.В.Бублейник. – Луцьк: Вежа, 2000. – 179 с.
2. Кожинов В.В. Слово как форма образа // Слово и образ: Сб. статей. В.В. Кожинов. – М., 1964. – 195 с.

Ірина Нагорна

Науковий керівник – доц. Алексенко С.Ф.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

ПРОФЕСІЙНИЙ ЖАРГОН ПРОГРАМІСТІВ ЯК ЛІНГВІСТИЧНЕ ЯВИЩЕ

У сучасному світі інформаційних, цифрових та нанотехнологій вагому частину розмовної лексики складає таке лінгвістичне явище, як жаргон. Жаргонна лексика – це слова, характерні для усного мовлення соціальних груп людей, об'єднаних спільністю інтересів, занять, становищем у суспільстві, віком [1, с. 203].

За останні роки надзвичайно стрімко почав зростати об'єм такого пласту мови, як професійний жаргон, а саме жаргон програмістів, який за своєю суттю відображає комунікацію представників професій галузі програмування та ІТ. Даний вид жаргону є особливим лінгво-культурним феноменом, який становить набір фраз та висловів, що мають вузьке (комп'ютерне) застосування та не відповідають літературним нормам мови [2, с. 10].

Жаргон програмістів набув значного поширення завдяки популяризації комп'ютерів в середині 80-х рр. та наразі набуває все більшого розповсюдження, ставши одним з актуальних об'єктів дослідження не тільки лінгвістики, але й перекладознавства.

Варто зазначити, що актуальність проблеми вивчення жаргону полягає у тому, що дана лексика – одна зі складових процесу розвитку мови, її поповнення та різноманітності. З плином часу прискорюється темп життя. Таким чином, зростає словниковий запас, і кожному новому поняттю повинно відповідати як мінімум одне слово. Відповідно розширяється і словник професійного жаргону.

Однак, щодо тлумачення поняття жаргону погляди вчених розбігаються. Відсутність логічно послідовної термінології призводить до плутанини в наукових працях, що значно перешкоджає результативності відповідних досліджень.

На думку зарубіжних (Ж.Вандрієса, Ш.Баллі) та радянських (Н.Н. Тетеревнікова, І.В.Арнольд) вчених розповсюдженим є погляд на жаргон як на особистий словник або окремі системи слів. Але поряд з цим, існує інше розуміння цього поняття як сукупності лексичних, граматичних та фонетичних особливостей, які характеризуються окремою системною організацією та наявністю

норми. Загалом, під жаргонізмами розуміється тільки лексика окремих соціальних, вікових та інших груп чи класів, тобто слова та вирази, що використовуються у мові та мовленні і є експресивно-оцінними або евфемістичними копіями слів літературної мови. Характерною особливістю жаргонізмів є розвиток цього виду мовленнєвої діяльності як відкритого протесту проти словесних шаблонів, штампів та розповсюджених фраз-кліше.

Варто зазначити, що існує величезне різноманіття типів жаргонів, серед яких молодіжний жаргон, арготичний (кримінальний жаргон декласованих елементів суспільства, який ще називають «блатним» жаргоном людей темних професій; використовується переважно в місцях позбавлення волі), професійний жаргони (наприклад лексика програмістів), груповий або корпоративний жаргон (жаргони людей, пов’язаних за інтересами – жаргон мисливців, жаргон філателістів), жаргон соціального статусу (жаргон бідних\заможних, освічених\неосвічених) та інші. Існують жаргони, що поєднують у собі декілька типів. Вагомим є той факт, що у функціонуванні жаргону виявляється дія «людського фактора» у мові. Поява жаргону свідчить про потребу людей, об’єднаних спільністю інтересів, підкріпити своє єднання мовою у неофіційному спілкуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградова Н. В. Компьютерный сленг и литературный язык: проблемы конкуренции / Н. В. Виноградова // Исследования по славянским языкам. – 2001. – № 6. – С. 203–216.

2. Щур І. І. Особливості українського комп`ютерного жаргону / І. І. Щур // Рідна школа. – 2001. – № 3. – С. 10.

Новик Наталія

Науковий керівник - кандидат філологічних наук, доц. Коваленко А. М.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

DEAD OR ALIVE? CONVENTIONALITY OF METAPHORS IN BUSINESS ENGISH

The scope of metaphorical use in our daily lives would come as a surprise to most people. Cognitive linguists maintain that our conception of abstract concepts is achieved by linking something abstract to something more concrete, thus creating what is called a "conceptual metaphor." These conceptual metaphors can then appear in many different forms of metaphorical linguistic expressions. Furthermore, the metaphors can be classified according to four different characteristics: conventionality, cognitive function, nature, and level of generality.

The scholars have been arguing about metaphor and what it represents since the times of Aristotle [4] , for he was the first to discuss and define it in his 'Poetics' and influence the scholars' approach towards the trope by making the foundation for the classical views. For ages metaphor has been considered to be the privilege of poets and gifted writers, as it was mostly viewed as a trope, an ornament of speech, performing mostly poetic, aesthetic functions.

But metaphors do not just exist in elevated or poetic language. In everyday communication they help us understand our world and culture, and often they have a distinct presence in our mind, even though we do not realize it. The degree to which metaphors are conventionalized can sometimes be hard to discern, and the definition of a "dead metaphor" should not be applied too liberally. While some scholars, such as Max Black, maintain that this is a "dead metaphor," others are less prepared to acknowledge the concept. George Lakoff and Mark Johnson [2] claim that these metaphors are even more alive than others. However, Lakoff [1, p. 143-147] seems to regard this as a problem of terminology. Steven Pinker [3] provides an interesting compromise, noting that words can have metaphorical origins that are no longer discernible to the general speaker.

The essence of metaphorical relations is the understanding of one concept in terms of another. This must surely be present for a word to merit the title "metaphor." In cases where the connection from source to target has completely lost its figurative value, and requires etymological knowledge to be discerned, the metaphor ceases to exist.

Business plays an important role in modern society and new operational modes and structures require new concepts. As society develops, so does language, inspiring speakers to coin new terms or find novel uses for old ones. The topic of metaphorical domain-specificity is extremely interesting.

Evidently, metaphors have a strong presence in business language, and since this is a domain that is constantly developing, it is only natural that it should inspire new uses and creations within a specific language.

However, it is important to differentiate between metaphors that describe human relations and society's structure in general, and those who are specifically aimed towards business related functions and entities.

Let's review the term "market-makers" which appears in the following metaphorical linguistic expression: "a new scheme under which the central bank would provide up to $200 billion of Treasury bonds to market-makers . . ." [5, p. 14]. The official definition of the term is "an intermediary in a stock exchange who controls buy and sell orders [. . .] for a particular stock or group of stock" ("Market maker," n.d.). It is a part of the ontological metaphor: abstract structure is physical structure, appearing here in the form of a person influencing an abstract structure is physically creating something. This metaphor is highly conventionalized, and has its own entry in dictionaries, for example the English-Icelandic Business Dictionary.

The textual analysis, although not as extensive as would have been desirable, did manage to portray some important aspects of metaphors. Most of the metaphors are conventionalized, portraying the extent of metaphorical use in language. The extent of conventionality relating specifically to business is not conclusively determined, with only one of millions metaphors identified as specifically business related were also defined as "dead." Furthermore, it was apparent that there can be several layers of metaphorical use present in the use of a specific word or phrase.

Whichever term is used to describe them, it is difficult to exclude the existence of a "dead metaphor." The metaphors classified as "dead," can be shown to be used in other metaphorical contexts. Thus, it might be that although the phenomenon exists, the terminology is in need of change, as these "dead metaphors" can be described as "giving

life" to new ones. Ultimately, the constant change of our conceptual world forces the language to adapt, and metaphors that cannot bring forth the images that originally created them acquire a new role: to be the foundation of other metaphorical creations.

REFERENCES

1. Lakoff G. The Death of Dead Metaphor. Metaphor & Symbolic Activity / G. Lakoff. – Retrieved from EBSCOhost, 1987. – C. 143-147.
2. Lakoff G. & Johnson M. Metaphors We Live By, the University of Chicago Press / G. Lakoff & M. Johnson. – Chicago, 2003. – 191 c.
3. Pinker S. The Stuff of Thought: Language as a Window into Human Nature/ S. Pinker. – New York, 2007. – 512 c.
4. Ricoeur J. P. G. The rule of metaphor: Multi-disciplinary studies of the creation of meaning in language, University of Toronto Press / J. P. G. Ricoeur. – Canada, 2000. – 454 c.
5. economist.com [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Plugging holes, 14-15]. – Режим доступа: https://www.economist.com/leaders/2008/03/13/plugging-holes.

Новікова Валерія

Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Коваленко А. М.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФЕЙКОВИХ НОВИН У СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ

Фейкові новини – феномен сучасного медіа простору. Вони є інструментом маніпуляції, впливу на погляди, переконання й політичної боротьби. Тому актуальною є проблема дослідження особливостей фейкових новин для того, щоб

поширювати серед користувачів інтернету методи та засоби визначення неправдивого контенту.

Досліджуючи етимологічне та тлумачне значення слова «fake», що означає «to spruce up by artificial means» (прикрашати штучним способом) [7], «копія чого-небудь, для того, щоб обдурити людей»; «щось зроблене для того, щоб бути схожим на оригінал»; «несправжня дія або фіктивна емоція» [4, с. 498]; «переробляти, змінювати, маніпулювати, надати сумнівної достовірності чому-небудь» [5] можна узагальнити, що воно має негативну конотацію, асоціюється з маніпуляціями, нечесним впливом на суспільство в цілому.

У сучасному медіа просторі існує велика кількість похідних від слова «фейк». Журналісти оперують такими поняттями як «fake news», «fake site», «fake programme» тощо. В контексті нашого дослідження об'єктом аналізу є фейкові новини.

Основна мета фейкових новин - посіяти сумніви, переконати аудиторію в правдивості написаного. Існують різні види хибної інформації: фотофейки, відеофейки, текстові матеріали.

Фейки створюють таким чином, щоб читач якомога швидше звернув на них увагу та сприйняв подану інформацію як правильну. Текстові неправдиві матеріали можна визначити за низкою структурних та змістових характеристик. Наприклад, в таких статтях часто відсутнє посилання на джерело; посилання на джерело може бути вказано, але не існувати в реальному вигляді. Структурно такі тексти відрізняються типом побудови речень:

- Посилання на третіх осіб або соціальні мережі. Наприклад, автор Френк Лейк в журналі Weekly World News подав інформацію про те, що діти, котрі на Геловін отримують цукерки, краще мислять. Аргументом до результатів дослідження він подає слова матері одного хлопчика. Критичний погляд на такий матеріал приводить до висновку, що така новина не може розглядатися як достовірна;
- Початок новини запитанням або риторичним запитанням;
- Наявність в заголовках новин експресивно-забарвленої лексики;

- Апелювання до емоцій – ефективний метод впливу в заголовках до фейкових новин (You will be amazed / You will love it/ World discovery).

Традиційно виокремлюють такі функції, які виконують фейки в інформаційному медіа просторі:

- Дезінформувати аудиторію – свідомо надати хибну інформацію про якісь факти чи перебіг подій;
- Пропагувати власне бачення, важливі для автора ідеї та визначену політикою видання суспільно-політичну, філософську, релігійну позицію;
- Провокувати в аудиторії агресію;
- Похитнути читацькі переконання, змінити погляди на якусь проблему;
- Створити серед читачів паніку;
- Спонукати до певної дії, спровокувати онлайн чи табло активність;
- Привернути увагу до автора матеріалу, видання чи джерела.

Засоби масової інформації є потужним джерелом впливу на суспільство. Сучасні користувачі Інтернету оцінюють важливість проблем за ступенем їх висвітленості в мережі, тобто, чим більше і яскравіше якась подія чи факт обговорюється в Інтернеті, тим більшого значення надають їм люди в реальному житті. Таким чином власники інформаційних ресурсів створюють у своїх користувачів певну «картину пріоритетів».

Дослідження функціональних особливостей фейкових новин дозволяє розробити теорію, котра б допомогла сучасному соціуму грамотніше послуговуватися інформаційним контентом, вирізняти правдиві і фальшиві новини, вчитися критично мислити та аналізувати прочитане.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грищенко Е. В. Фейк-ньюз как жанр новостного дискурса / Е. В. Грищенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. - 2014. - Вип. 13. - С. 220-222. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2014_13_58.

2. Мудра І. Поняття "фейк" та його види у ЗМІ / І. Мудра // Теле- та радіожурналістика. - 2016. - Вип. 15. - С. 184-188. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2016_15_27.
3. Lake F. Study: Halloween candy makes kids smarter [Електронний ресурс] / F. Lake. – Режим доступу: http://weeklyworldnews.com/headlines/40022/study-halloween-candy-makeskids-smarter/
4. Macmillan Dictionary for Advanced Learners. International Student Edition. – London, 2006. – С. 498
5. Merriam-Webster Online: Dictionary and Treasaurus [електронний ресурс]. – Режим доступу: http//www.merriam-webster.com/dictionary/fake
6. Online Ethymology Dictionary [електронний ресурс]]. – Режим доступу: https://www.etymonline.com/word/fake#etymonline_v_1089
7. StopFake [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.stopfake.org

Роман Петров
Науковий керівник – доц. Алексенко С.Ф.
(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

ВИКОРИСТАННЯ МОВНИХ ЗАСОБІВ ПЕРЕДАЧІ ЕМОЦІЙ ТВАРИН У ТВОРЧОСТІ ДЖЕЙМСА ХЕРІОТА

Джеймс Херіот (Джеймс Альфред Уайт) – англійський письменник, а також ветеринарний лікар і льотчик, який відомий серією своїх книг про тварин. У своїх творах («Про всі створіння – великі і малі» (1972) [3], «Про всі створіння – прекрасні і розумні» (1974), «Про всі створіння – прекрасні і дивовижні» (1977), «І всіх їх створив Бог» (1981)) він описує цікаві випадки, які відбуваються зі звичайним сільським ветеринаром в його практиці. Розповіді Джеймса є ілюстрацією складної

роботи сільського ветеринарного лікаря. Незважаючи на художній стиль, в текстах зустрічаються професійні терміни і цікаві епізоди, які корисні для ветеринарних лікарів.

Роль емоцій в житті тварин величезна. У цьому полягає біологічна доцільність емоцій як механізму врівноваження, пристосування до навколишнього середовища. Передбачається, що мова є ключем до вивчення емоцій, оскільки вона номінує їх, висловлює, описує, імітує, симулює, класифікує, структурує, коментує. Саме мова формує емоційну картину світу представників тієї або іншої лінгвокультури [1, с. 362].

В творах Джеймса Херіота знайшли відображення як емоції тварин, так і людей. Емоція, як і інші види психічної діяльності, виникла і розвинулася в процесі еволюції. Отже, на певному етапі еволюції вона стала важливим пристосувальним фактором.

Але, незважаючи на визнання важливості емоційного фактору для вивчення мови, ця область досліджень залишається однією з найбільш складних і дискусійних. В.І. Шаховський визначив, що емотивність – це «іманентно властиві мові риси, які виражаються систематичністю емоційності, як факт психіки; в семантиці мовних одиниць відтворені індивідуальні емоції та соціальні» [2, с.24].

Так, у творі «Про всі створіння – великі і малі» [3] емоції новонародженого теляти відмічаємо у рядках: «*The tiny animal swung to and fro, screwing up its eyes against the hard world it had entered. Close behind followed the anxious mother, still rocky on her legs but doing her best to poke her muzzle into the sack. I squelched along in the rear*». При аналізі даного тексту встановлено, що для передачі емоції остраху перед майбутнім, автор використовує епітети «*hard world», «anxious mother»,* та герундіальна конструкція *«screwing up its eyes against the hard world it had entered»,* передаючи фізичний та емоційний стан тварин після родів.

Одужання корови після цілої ночі проведення лікувальних маніпуляцій описується наступними виразами: «*The cow looked round, too, at my words and I saw immediately, with a thrill of pleasure that she was immeasurably improved. She had lost her blank stare and was looking at me with the casual interest of the healthy bovine and*

best of all, her jaws were moving with that slow, regular, lateral grind that every vet loves to see». У цьому прикладі автор удається до використання епітетів «*casual», «slow», «regular», «lateral grind»* які влучно передають стан повернення корови до нормального фізіологічного стану.

Мовними засобами Джеймс Херіот передає емоційний стан тварин, використовуючи прислівники, епітети, герундіальні конструкції тощо. Передача емоцій в даних творах не може забезпечуватися лише мовними засобами, справжній характер взаємодії людини і тварини стає зрозумілим тільки з контексту усього твору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тестова Т.А. Языковая репрезентация эмоций: традиции и перспективы исследований / Русский язык: система и функционирование (к 90-летию БГУ и 85-летию профессора П. П. Шубы) : сб. материалов V Между- нар. науч. конф., 11–12 окт. 2011 г., Минск.– Минск : Изд. центр БГУ, 2011. – С. 362-365.

2. Шаховский В.И. О лингвистике эмоций / В.И. Шаховсткий // Язык и эмоции. – Волгоград: Перемена, 1995. – С. 158–160.

3. James Herriot. All Creatures Great and Small / James Herriot. - St. Martin's Paperbacks, 1998 - 432 p.

Вікторія Цалко

Науковий керівник – доц. Черниш Л. З.

(Національний університет «Львівська Політехніка»)

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ «СІМ'Я» В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Полікультурність є особливим системотворчим компонентом у структурі особистості, її якість, що передбачає визнання багатоманітності культурного простору та здатність до міжкультурної взаємодії [5]. У такому просторі культурні

спільноти розвиваються та взаємозбагачуються, що є важливим для їхньої мовної взаємодії та культурного обміну, який передбачає передачу знань, ідей, традицій та інших мовних і культурних цінностей.

Вивченння семантичних властивостей дає змогу ширше вникнути в особливості культурного простору різних мов та глибше осмислити мовну свідомость будь-якого народу. Однією з ключових констант є концепт СІМ'Я, що являється культурною універсалією та етнічною домінантою, зокрема, в німецькій та англійській лінгвокультурах. Над дослідженням явища концепту працювали такі вчені як Дж. Лакофф, А. Вежбицька, О. С. Кубрякова, З. Д. Попова, Й. А. Стернін.

Сім'я – важлива ланка суспільства, від стійкості, стабільності та особливостей розвитку якої залежить становлення та формування держави в цілому. Незважаючи на досить велику кількість праць, актуальність дослідження цього поняття підтверджується високою значимістю лінгвокультурного концепту СІМ'Я для європейського суспільства та відсутністю його комплексного дослідження у порівняльному аспекті німецькомовному та англомовного дискурсів [4].

На сьогоднішній день, молодь є важливою ланкою в суспільстві, адже саме вона є показником мовних змін. Мовна культура поступово змінюється під безперервною дією розмовної мови, різних підмов, соціальних і професійних груп населення, інших мов [3]. Враховуючи спілкування сучасної молоді, можна прослідкувати не тільки за змінами в середині соціальних груп, але й за мовною ситуацією загалом. Таким чином, можна порівняти частоту вживання поняття СІМ'Я в англійській та німецькій мовах, що дасть змогу прослідкувати за динамікою сучасної мовної ситуації. Хорошим матеріалом для цього послугує німецькомовний молодіжний журнал «Vitamin de» [2] та англомовний сімейний онлайн-журнал «Babble» [1].

Проаналізувавши останні видання журналу «Vitamin de», можна зробити висновки, що найчастіше в німецькій мові концепт СІМ'Я виступає у ролі іменника на позначення власне лексеми «сім'я» – 19%, **Пр.:** Ich habe mit meiner *Familie* vor dem Fernseher gesessen; батьків – 25%, **Пр.:** Jugendliche wollen so eine gewisse Macht über die *Eltern* gewinnen; дітей – 21%, **Пр.:** *Kinder* werden als Einschränkung

wahrhenommen; матерів – 11%, **Пр.:** Ihre *Mutter* geht mit Ihr Klamotten kaufen; тат – 6%, **Пр.:** Kubis *Vater* stammt aus Ghana; сестер – 6% , **Пр.:** Ihre *Schwester* kommt aus Trnava in der Slowakei; братів – 5%, **Пр.:** Seine *Brüder* sind wieder in die alte Heimat gezogen.

Також даний концепт позначає сімейну політику – 4%, **Пр.:** Bisher hat diese *Familienpolitik* kaum Auswirkungen auf die Geburtenrate; планування сім'ї – 2%, **Пр.:** Die *Familienplanung* soll jedem selbst überlassen sein; подружню пару – 1%, **Пр.:** Ein *Paar*, das ein Kind bekommt, muss sein bisheriges Leben stark umstrukturieren.

Найрідше концепт виступає у ролі прикметника «партнерський» – 2% **Пр.:** Ein Kind verändert auch die Emotionale und *partnerschaftliche* Situation der Eltern; та у ролі дієслова «виховувати» – 2% **Пр.:** Kinder zu *erziehen*, ist eine schöne und verantwortungsvolle Aufgabe.

Щодо англійської мови, проаналізувавши журнал «Babble», було визначено, що найчастіше в англійській мові концепт сім'я виступає у ролі іменника на позначення власне лексеми сім'я – 14%, **Пр.:** She had a supportive *family*, including a grandmother who never let her forget her worth; батьків – 13%, **Пр.:** Truly, the *parent* who adopts the child is the lucky one!; дітей – 13%, **Пр.:** We married in 2011, have two *children*, and are still best friends to this day; малюків – 13%, **Пр**.: I wanted to feed my **baby**, but I felt more comfortable doing it in private; матерів – 13%, **Пр.:** I had no idea what a "Mongolian spot" was before I became a *mom*; тат – 7%, **Пр.:** I never met my daughter's *father*; сестер – 4% , **Пр.:** Another big support for Rogers is her *sister* Taylor; дочок – 3%, **Пр.:** Adam Baker posted a remarkable story on Facebook about his *daughter*, Adelaide, getting her ears pierced; синів – 3%, **Пр.:** Or when I saw my 1-year-old *son* toddle out of his room recently; чоловіка – 2%, **Пр.:** But even before we became parents for the first time, my *husband* and I heard a few common phrases over and over; дружини – 3%, **Пр.:** My *wife* came over afterward, telling me that she loved me

Також даний концепт позначає подружню пару – 5%, **Пр.:** Oftentimes when *a couple* has trouble conceiving, the solution offered is that they should "just adopt"; усиновлення/удочеріння – 4%, **Пр.:** He was in jail when she was born, and several towns away when her *adoption* was finalized; рідну сім'ю – 4%, **Пр.:** I was torn between

wanting my daughter to have as many connections to her *birth family* as possible; мультирасових дітей – 2%, **Пр.:** I'm reminded that there really are differences in being a white mom with *multiracial kids*

Найрідше концепт виступав у ролі дієслова «виховувати» – 2%, **Пр.:** As a mom of three, I applaud the Bakers doing an incredible job *raising* kids who aren't afraid to speak up.

Отже, якщо порівнювати німецьку та англійську мови, то можна стверджувати, що в обох мовах присутні спільні поняття, які характеризують концепт з боку сімейно-подружніх відносин. Однак, необхідно зазначити, що є певні відмінності: англійська мова має більше понять, що пов'язані з мультирасовими сім'ями та усиновленням/удочерінням дітей, що свідчить про тенденцію до створення сімей такого типу, в яких проживають члени «змішаних культур», а також сім'ї, які не бояться приймати у своє коло чужих дітей методом усиновлення, чого, на противагу, немає в німецькій мові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Babble [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.babble.com/.

2. Vitamin de [Електронний ресурс] // Verein "vitamin de", NP PRESS.DE. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: https://www.twirpx.com/files/languages/german/periodic/vitamin_de/.

3. Білецька О. О. ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ СУБКУЛЬТУРИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ / О. О. Білецька. – С. 127–132.

4. Євенчук О. Г. КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА «FAMILIE – LEBEWESEN» у німецькому публіцистичному д / О. Г. Євенчук, 2012. – С. 61–63.

5. Омелянчук І. І. Сутність поняття "полікультурність" як основоположного компоненту в структурі міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] / І. І. Омелянчук – Режим доступу до ресурсу: http://www.psyh.kiev.ua/

Дар'я Яременко

Науковий керівник – доц. Білоус Антоніна Вікторівна

(Харківський національний університет імені Г. С. Сковороди)

РІЗНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ СЛЕНГУ

Лексичний склад нашої мови, як і будь-якої іншої, містить певну кількість сленгізмів, що відповідають певним соціальним та професійним групам людей. Їх існування доводить, що мова залишається динамічною системою, яка постійно живее і розвивається. Лінгвісти поділяють всю лексику на літературну та нелітературну. До літературної лексики відносяться: книжкові, стандартні розмовні і нейтральні слова. Ця лексика вживається в літературі, в усному мовленні та в офіційно-діловому стилі. Також існує нелітературна лексика, яку поділяють на професіоналізми, вульгаризми, жаргонізми, арго та сленг. Ця частина лексики відрізняється розмовним, неофіційним характером та емоційною забарвленістю. Останнім часом все більше вживається термін «сленг». Під сленгом розуміють слова або вирази; розмовний варіант тієї чи іншої соціальної або професійної групи.

Нелітературні форми мови тривалий час залишалися поза увагоювчених. У останні роки з'явиласязначнакількістьпублікацій, присвячених вивченню розмовної мови, арго, професійної та жаргонної лексики, сленгу.

Класифікувати сленг можна за різними ознаками. Наприклад, за стилістичними ознаками слова сленгу можна поділити на звичайні, тобто нейтральні, та згрубілі (нецензурна лексика). Сленгові новоутворення, які носять стилістично нейтральний та стилістично знижений характери. Саме ці поняття являють собою підґрунтя для встановлення взаємозв'язку між культурою мовлення та сленговою лексикою. Стилістично нейтральні сленгізми не засмічують мови, а стилістично низькі вважаються явищем деструктивним.

В. А. Хомяков запропонував розрізнити сленг на дві великі групи – загальний та спеціальний сленг. Загальний сленг – це відносно стійка для певного періоду, широко поширена і загальнозрозуміла мова, вельми неоднорідна за своїм генетичним складом і ступенем наближення до фамільярно-розмовної мови, що часто представляє насміх над соціальними, етичними, естетичними, мовними та іншими умовностями і авторитетами. «Спеціальний сленг» – це нестандартний лексикон певної соціальної групи, який може складатися зі стилістично різнорідної нестандартної лексики [4].

Використовуються багато різноманітних варіантів сленгу. Різні соціальні групи в різні часи розвивали свій власний сленг. Важливість шифрування й ідентичності, наявності секретного кодексу або мови, міняється в кожному з цих випадків. Щоб підтримати силу сленгу як засобу шифрування, необхідно постійно відновлювати процесс його вираження так, щоб інші групи залишалися нездатними зрозуміти його. Багато жаргонних слів змінюються, оскільки вони набридають мовцям, або вони виявляються запозиченими поза групою. Тому існування жаргонних словників зменшує повноцінне сприйняття певних жаргонних слів тими, хто використовує їх.

Важливим чинником у творенні сленгових лексем є спорідненість інтересів осіб, які формують різновид цього ненормативного утворення. За цією ознакою лексичні одиниці сленгу можна поділити на такі, що вживаються:

- у середовищі людей, що мають справу з комп’ютерами;
- серед людей, які цікавляться автомобілями;
- у середовищі підлітків, які захоплюються музикою;
- серед людей різних професій;
- власний сленг мають книголюби, газетярі, спортсмени та ін.

В англійській лексикографічній літературі молодіжний сленг як правило включається в спеціальний сленг, протиставлений загальному сленгу, що входить до загальновживаного просторіччя. Молодіжний сленг не є цілісною системою і включає в себе загальномолодіжний жаргон, що характеризує мову певного

покоління. Взагалі, головною соціальною групою носіїв сленгу є молодь. Молодіжний сленг, як і будь-який інший лінгвістичний вияв соціальних відносин, фактично являє собою лише певну лексикологічну систему, що базується на фонетичній та граматичній основах загальнонаціональної мови. Особливістю сленгового активного словника є розмовне, а інколи й грубо-фамільярне забарвлення. Сленгові номінації в свою чергу розділені на дещо абстрактні семантичні поля, що обслуговують певну сферу діяльності людини або виступають в якості описових характеристик.У переважній більшості випадків, коли йдеться про молодіжний сленг, люди звертаються саме до тих лексичних одиниць, які є стилістично зниженими. Якраз через це виникає нерозуміння молодіжної субмови, її заперечення, що одночасно провокує вживання не лише даних лексем, але і перехід на нецензурну лексику.

Отже, можна зробити висновок, що практично кожна група людей, яких об’єднують спільні інтереси, має свій особливий тип мовлення, який реалізується у сленгових новоутвореннях і є притаманним лише цій групі. Це свідчить про те, що на сучасному етапі розвитку мови, можна стверджувати, що сленг являється невід’ємною та самобутньою мовною одиницею, що потребує глибокого вивчення. Це явище пронизує усі сфери людського життя: соціальну, побутову, професійну. Знання сленгу в певній сфері є важливою частиною знання мови та культури народу, мову якого вививчаєте. Адже незнання певних особливостей перекладу сленгу можуть завести в глухий кут не лише пересічного мандрівника, а й досвідченого фахівця-перекладача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальперин И. Р. Стилистика английского языка. – Москва: Просвещение, 1981. 334 с.

2. Зацний Ю.А. Розвитокословникового складу сучасної англійськоїмови. - Запоріжжя: Запорізькийдерж. ун-т., 1998. 430с.

3. Кухаренко В.А. Практикум з стилістики англійської мови (ABookofPracticeinStylistics): Підручник. - 2-ге вид., перегл. та пошир. – Вінниця: Нова книга, 2000. 160с.

4. Хомяков В.А. Введення у вивчення сленгу - основного компоненту англійського просторіччя. - М:, 2009. - 153с.

5. Partridge E. Slang Today and Yesterday. - N.Y.: The Macmillian, 1934. - 476р.

СЕКЦІЯ 5 ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОКОНЦЕПТОЛОГІЇ

Андрій Леоненко
Науковий керівник – доц. Коваленко А. М.
(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

Сучасна лінгвістика визначає сучасну парадигму мовознавчих досліджень як когнітивно-дискурсивну, що є визнанням домінуючими двох напрямків дослідження – когнітивної лінгвістики та дискурсивного аналізу. У такому визначенні парадигми увага фокусується на двох основних та давніх проблемах мовознавства: мова та мислення у широкому розумінні когнітивної лінгвістики та мова як засіб комунікації у соціокультурному континуумі, що становить предмет проведення сучасного дискурсивного аналізу [1, 5].

Основоположною для когнітивної лінгвістики є теза про необхідність розрізняти реальний світ як об’єкт наших знань та світ відображений, спроектований нашою свідомістю, сформований під впливом підсвідомих процесів організації інформації, яким постає художній простір, створений окремим автором [2, 4].

Загальновідомо, що будь-яка мова не існує як абстрактна система, а вона є прив’язаною до конкретних умов існування певного племені, народу, нації у певну історичну епоху. В основі світобачення та світосприйняття народу лежить своя система когнітивних схем і соціальних стереотипів, які визначають особливість національного світогляду окремого індивіда та суспільства в цілому.

Виходячи з того, що мова та культура розглядаються як форми існування свідомості суспільства, у структурі національно специфічної мовної свідомості виділяють когнітивний, лінгвальний та культурний простори. У структурі

лінгвального простору містяться функціонально значущі операційні одиниці, які є носіями та актуалізаторами фрагментів культурно зумовлених знань. До сфери лінгвального простору належать вербальні засоби репрезентації національно-культурної специфіки мовної свідомості. У лінгвальному плані специфіка мовної свідомості відбивається у культурно маркованих мовних одиницях [3].

Когнітивний аналіз мовних одиниць дозволяє зрозуміти різні механізми мовного моделювання позамовної дійсності: національної специфіки, особливостей життя, соціального устрою, світогляду, релігійних вірувань та багатьох інших аспектів буття певного етнокультурного угрупування. Свідомість відповідає за вибір мовних засобів, які експлікують інформацію у конкретній комунікативній ситуації для реалізації комунікативних цілей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации / А. Д. Белова – К. : Изд-во Киевского университета, 1997. – 311 с.
2. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: Учебное пособие / В. А. Маслова. – М. : Флинта : Наука, 2004. – 296 с.
3. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – М. : Издат. центр “Академия”, 2001. – 208 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : Підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
5. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики/А. М. Приходько – Запоріжжя: Прем’єр, 2008. –332 с.

Таїса Паутяк

Науковий керівник – доц. Грачова І.Є.

(Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського)

СИНОНІМІЧНИЙ РЯД КЛЮЧОВОЇ ЛЕКСЕМИ КОНЦЕПТУ ANXIETY

Дослідження концепту ANXIETY передбачає аналіз лексичних одиниць зі синонімічними значеннями, в основу якого покладено лексикографічний аналіз синонімів досліджуваного концепту. Складання синонімічного ряду ключової лексеми досліджуваного концепту необхідне для аналізу, оскільки визначення його структури неможливе без описання синонімічного ряду його імені. Завдяки зіставленню лексем, які належать до синонімічного ряду концепту стає можливим виявлення його додаткових ознак.

Синоніми, за М. П. Кочерганом, визначаємо як слова, що відносяться до однієї і тієї ж частини мови; їх значення частково або повністю збігаються [1, с. 105]. Значення синонімів можуть накладатися або перебувати поруч у семантичному полі. Синонімам, зазвичай, властива наявність одного і того самого денотату, який виражено різними словами. В онлайн словнику Merriam Webster Dictionary наведено ряд синонімів, домінантою яких є лексема *anxiety*. М. В. Ярич зазначає, що синоніми відносяться до однієї частини мови, а тому є взаємозамінними [2].

Оскільки синоніми називають одне поняття, їм властиве спільне значення, а наявність різних відтінків цього значення визначає сутність синонімів. Дослідження концепту ANXIETY як складника КС передбачає вилучення мовного матеріалу (слів і словосполучень) із лексикографічних джерел та розподілення його за кількома тематичними групами і встановлення синонімічних рядів.

За даними словника Merriam Webster Dictionary, синонімічний ряд лексеми *anxiety* складається з таких слів: *agitation, anxiousness, apprehension, apprehensiveness, care, concern, concernment, disquiet, disquietude, fear, nervousness, solicitude, sweat, unease, uneasiness, worry* [3].

Аналіз синонімів є важливим не тільки у визначенні понятєвих ознак досліджуваного концепту, але й у створенні його структури. Тож їх потрібно розглянути більш детально, це допоможе у подальшому визначити ядро, навколоядерну зону та периферію концепту ANXIETY.

- *agitation* від *agitated* (very anxious or upset) – хвилювання;
- *anxiousness* від *anxious* (worried and nervous) – занепокоєння;
- *apprehension, apprehensiveness* (an anxious feeling about something that you are going to do) – хвилювання;
- *care* (a feeling of worry) – піклування, тривога;
- *concern, concernment* (a feeling of worry about something, or the thing that is worrying you) – хвилювання, піклування;
- *disquiet, disquietude* (a situation in which people are anxious or worried about something) – тривога, хвилювання;
- *fear* (a strong, unpleasant feeling that you get when you think that something bad, dangerous, or frightening might happen) – страх;
- *nervousness* від *nervously* (in a worried and anxious way) – нервозність;
- *solicitude* від *solicitous* (showing care and helpful attention to someone) – занепокоєння, турботливість;
- *sweat* (to produce liquid through your skin because you are hot or nervous) – пітніти, піт;
- *unease, uneasiness* (a feeling of worry because you think something bad might happen) – схвильованість;
- *worry* (a problem that makes you feel anxious; the feeling of being anxious about something) – турбота, хвилювання, тривога [82].

Отже, дефініційний аналіз синонімічного ряду ключової лексеми *anxiety* доводить, що дана лексична одиниця у тлумачних словниках, головним чином, визначається за допомогою наступних лексем: *nervousness, worry, solicitude, apprehension, concern, uneasiness, fear, care, uncertainty*, найбільш уживані з яких будуть входити до ядра досліджуваного концепту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник / М. П. Кочерган. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2006. – 464 с.

2. Ярич М. В. Семантичний аналіз синонімів номінативної лексеми концепту language [Електронний ресурс] / М. В. Ярич // ІІ Міжнародна науково-практична заочна конференція „Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації”. – Режим доступу: http://naub.oa.edu.ua/2014/semantychnyj-analiz-synonimiv-nominatyvnoji-leksemy-kontseptu-language/
3. Merriam Webster’s Dictionary of American English [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.merriam-webster.com/dictionary

Юлія Показанець

Науковий керівник – проф. Школяренко В.І.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

МІСЦЕ КОНЦЕПТУ «БАТЬКІВЩИНА» В АНГЛОМОВНІЙ ТА УКРАЇНОМОВНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Поняття концепту затвердилось в науці про мову в кінці ХХ – початку ХХІ століття. Концепт – це те, за допомогою чого людина «входить» в культуру, а в деяких випадках і впливає на неї. [2, с. 179].В рамках когнітивної лінгвістики під концептами розуміються «Оперативні змістовні одиниці пам'яті, ментального лексикону, відбиті в людській психіці»[1, с. 36].

У працях У. Крофта і Д. Круза «Cognitive linguistics» («Когнітивна лінгвістика») зазначено, що жоден концепт не існує відокремлено, всі вони входять в систему знань про світ:*«In fact, no concepts exist autonomously: all are understood to fit into our general knowledge of the world in one way or another»* [5, с. 16]. Концепт має поширені асоціативні зв'язки, несе в собі ціннісні характеристики, є важливим культурним вузлом, відображає певну частину мовної картини світу.

Концепт «Батьківщина» почав привертати увагу мовознавців в кінці 90-х років ХХ століття. Саме тоді особливої актуальності набуло питання національної ідентичності та його відображення і вираження в мові.

Аналізу концепту «Батьківщина» присвячені роботи А. Вежбицької, І. Сандомирської, В. Телія та ін. Увагу дослідників привернув культурний концепт «Батьківщина», оскільки він щільно переплітається як з етнічною самосвідомістю, так і з державною ідеологією, вплив якої на індивіда здійснюється за допомогою різних жанрів тексту. Теоретичний аналіз щодо досліджуваної проблеми засвідчив недостатню її розробленість у науковому полі. Тож, метою нашої роботи є дослідження концепту «Батьківщина» в англомовній та україномовній лінгвокультурі.

Аналіз літературних джерел засвідчив, що концепт «Батьківщина» постає у всіх мовних картинах світу, має «універсальне» ім'я «*patria*», яке вербалізується в українській мові як «*батьківщина*», а в англійській як *«motherland*». Звичайно, поняття «батьківщина» означає щось більше, ніж сучасний соціальний режим. Батьківщина – це наша земля, безмежний світ природи, співвітчизників, мови, звичаїв, духовної культури. Батьківщина – це те, що дарує людині внутрішню силу через її зв'язок з рідною землею. Для більшості людей образ батьківщини містить не лише відчуття вітчизни та світ патріотичних символів, але й соціальну дійсність, спосіб життя, матеріальну і духовну якість життя. Образ батьківщини живе в серцях мільйонів людей у різних частинах світу.

Доречним буде звернутися до визначень поняття «Батьківщина» в тлумачних словниках української та англійської мов. Ось яке визначення дає словник української мови за редакцією І. Білодіда. Батьківщина – це:

1. Країна стосовно до людей, які народилися в ній і є її громадянами; вітчизна.

2. Місце зародження, походження або виникнення чого-небудь. [3,с. 112]

Згідно з English Oxford Living Dictionaries:

Motherlandis one's native country [6].

Українська мова свідчить про таку характерну рису українського народу, як відкритий патріотизм, вербально виражена любов до Батьківщини. Найбільш яскраво ця риса спостерігається при зіставленні української та англійської мови. Дійсно, наша мова багата на емоційно забарвлені слова, які позначають місце народження людини, край, країну, де вона народилася: *отчія земля, вітчизна, сторона, рідний*

край, колиска. Ці слова та сполучення з ними позитивно конотовані, надають мовленню яскравої емоційності, урочистості.

В англійській мові існують слова «*motherland»* і «*fatherland»*, але їх англійці рідко вживають, маючи на увазі свою власну Батьківщину. Як відомо, англійській культурі притаманна стриманість, котра виявляється в «недомовленості» під час вираження власних почуттів.Це виявляється і в тому, що говорячи про свою вітчизну англійці використовують лише слово «*country»*.

Брюс Монк, автор найпопулярнішого шкільного підручника «Happy English», зауважував, що поняття батьківщини у слов'янських народів викликає багато емоцій і сприймається як матір [4]. Англійці ж, на його думку, мають інше ставлення до своєї держави, яку ніколи б не назвали «матінкою». В англійців, за словами вченого, «інші стосунки зі своєю країною» – більш віддалені, що цілком укладається у стереотипи відповідних національних характерів та об'єктивно підтверджує їх.

Ще однин приклад, який увиразнює вищезазначене, стосується манери висловлюватись про свою країну: українською – *наша країна*, англійською – *this country (ця країна*). Україномовним студентам, які вивчають англійську мову, постійно доводиться спеціально говорити, що коли йдеться про англійців і Англію, то не слід вживати словосполучення *our country (наша країна)*. Англійці відповідно до свого національного характеру виявляють звичну стриманість й у ставленні до своєї Батьківщини, називаючи її дуже нейтрально і підкреслено віддалено *this country.*

Під впливом англійської мови і закладеного в ній соціокультурного та ідеологічного змісту в українській мові, в усному й писемному мовленні, все частіше з'являється словосполучення *ця країна*, що в усі часи несло негативний контекст і негативні конотації. У монографії С. Тер-Мінасової стверджується, що, в умовах сьогодення, за допомогою використання слів *наша* або *ця країна* визначають «своїх» і «чужих» так само, як за зверненням *пановe* [4]. В українському мовному і немовному мисленні досить звичним і правильним є вираз *наша країна* – тим, хто не володіє англійською мовою, не спадає на думку існування й інших форм відносин зі своєю країною. Відсутність англійських еквівалентів на українські лексеми *отчія*

земля, вітчизна, сторона, рідний край, колиска не говорить, однак, про те що англійці не люблять своєї Батьківщини. Англійська мова, відображаючи національний характер, «обрала інший шлях». Палке відкрите вербальне висловлення любові, хай навіть і до батьківщини, не притаманне англійцям. Характерна їм «мовна стриманість», «недомовленість», «недооцінка» – understatement – впливає і на вираження своєрідної любові до Батьківщини у всіх її виявах.

Таким чином, концепт «Батьківщина» яскраво відображено в українській та англійській лінгвокультурології. Як характерна риса українського народу, любов до рідної землі виражається експліцитно, відкрито, широко вживаними емоційними синонімами, натомість, в англійській мові – дуже стримано й у формі нелюбові до нерідного, до іноземного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верещагин Е. М. В поисках новых путей развития лингвострановедения : концепция речеповеденческих тактик / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Институт русского языка им. А. С. Пушкина, 1999. – 84 с.
2. Гизатова Г. К. Аксиологическая функция фразеологизмов в английском и русском языках / Г. К. Гизатова // Знание. Понимание. Умение. –2009. –№ 3. – С.2-5.
3. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970–1980. – Т. 1. – С. 112.
4. Тер - Минасова С. Г Язык и межкультурная коммуникация. М.: Слово / Slovo, 2000. – 264 с.
5. Croft W., Cruse D. A. Cognitive linguistics. N. Y.: Cambridge University Press, 2004. – 356 p.
6. Definition of motherland in English by Oxford Dictionaries [Electronic resource].– Mode of access: https://en.oxforddictionaries.com/definition/motherland

Оксана Пригодій
Науковий керівник - док. філол. наук, проф. Коломієць Л.В.
(Київський національний університет
імені Т.Г. Шевченка)

РОЗБІЖНІСТЬ МОВНОЇ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ КАРТИН СВІТУ В ЛІНГВОКОГНІТИВІСТИЦІ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

Дослідження мовної та концептуальної картин світу посідає чільне місце в сучасній лінгвокогнітології та лінгвокультурології, адже через призму цих картин світу вчені мають змогу відімкнути потаємні замки до загадкового ментального світу людини. Вважаємо доречним простежити відмінності між мовною та концептуальною картинами світу для кращого розуміння їх самобутності, а також виокремити основні підходи тлумачення в науці.

Про існування двох картин світу зазначає Ю.Л. Юсупова «в кожній мові можна виділити дві сторони: мовну та психологічну, які відповідно формують звуки мови та звукові образи. Картина світу - це занадто широке поняття. В її межах варто розмежувати мовну картину світу та концептуальну. Таким чином, можна говорити про існування двох картин світу» [7, с. 314].

Деякі вчені виокремлюють концептуальну картину світу як більш складну та комплексну структуру, аніж мовна картина світу. О.С. Кубрякова відзначає: «Картина світу - те, яким собі малює світ людина в своїй уяві, - феномен більш складний, ніж мовна картина світу, так як та частина концептуального світу людини, яка має «прив'язку» до мови і переломлена через мовні форми» [2, с. 34]. Багаторозгалуженість концептуальної картини світу також визначається її складниками, до яких входять константи свідомості, а поняття вміщується у зміст. О.Б. Новосадська вирізняє в статті «Співвідношення мовної та концептуальної картин світу» «основний елемент мовної картини світу - семантичне поле, одиниці концептуальної моделі світу - константи свідомості. В мовній картині світу знання містяться в семантичних категоріях, семантичних полях, які складаються з окремих слів та словосполучень. В концептуальній картині світу зміст міститься в поняттях» [3,

с. 113].

Концептуальна картина світу постає сферою концептів у світобаченні та свідомості людини. Як відмічає А.Я. Середницька в статті «Відмінності між мовною і концептуальною картинами світу з погляду сучасного мовознавства», «концептуальна картина світу - це представлення світобудови у свідомості людини у вигляді системи концептів. Концепти, або когнітивні універсалії, узагальнюють знання про реалії довкілля у вигляді високо абстрактних понять» [6, с. 70]. Д.В. Берднікова загострює увагу в статті «Языковая картина мира как часть концептуальной картины мира» на тому, що «концептуальна картина світу - це система інформації про об'єкт, актуально і потенційно представлена в різній пізнавальній, практичній діяльності індивіда. Одиницею інформації такої системи є концепт, функція якого полягає в фіксації і актуалізації понятійного, емоційного, асоціативного, вербального, культурологічного та іншого утримання об'єктів дійсності, включеного в структуру концептуальної картини світу» [1, с. 3]. Концепт постає з'єднувальною ланкою між реальним та позамовним світом, об'єднує досвід знань людства про світобудову та відображає неповторне нашарування культурних чинників на перцепцію мовця.

Доречно зазначити про змінність концептуальної картини світу у свідомості мовця. Д.В. Берднікова стверджує, що «концептуальна картина світу або «модель» світу, на відміну від мовної, постійно змінюється, відображаючи результати пізнавальної і соціальної діяльності, але окремі фрагменти мовної картини світу ще довго зберігають пережиткові, реліктові уявлення людей про світобудову» [1, с. 1]. Цим явищем можна пояснити можливість мовного поєднання мовної картини світу з концептуальною бінарним шляхом. Б.О.Серебренніков зауважує, що зв'язок між мовною та концептуальною картинами світу здійснюється в мові подвійним способом: «Мова означає окремі елементи концептуальної картини світу. Це виражається зазвичай у створенні слів і засобів зв'язку між словами і реченнями. Мова пояснює зміст концептуальної картини світу, пов'язуючи слова у мовленні» [4, с. 107]. Протилежну думка щодо змінності концептуальної картини світу висловлює О.Б. Новосадська «незважаючи на специфічність концептів, концептуальна модель

відрізняється стійкістю та універсальністю та забезпечує взаєморозуміння серед людей. Концептуальна модель світу враховується при укладанні тематичних словників (тезаурусів), де загальні уявлення людей про світ формують організацію лексики словника» [3, с. 113].

Розмежованість мовної та концептуальної картин світу за змістовними елементами прослідковуємо в книзі «Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира», де Б.О. Серебренніков, О.С. Кубрякова та В.І. Постовалова встановлюють, що концептуальна і мовна картини світу розрізняються на основі їхніх змістових елементів: «Концептуальна картина світу містить інформацію, репрезентовану в поняттях, а в основі мовної моделі світу лежать знання, закріплені в семантичних категоріях, семантичних полях, що складені зі слів та словосполучень, які по-різному структуровані в межах цього поля тієї чи іншої конкретної мови» [5, с. 139].

Отже, мовна та концептуальна картини світу відіграють значну роль в інтерпретації концепту та його прояв у художніх творах та перекладі. Вони взаємодоповнюють одна одну, і, завдяки своїм розбіжностям, відкривають нові межі для осмислення цих понять в лінгвокогнітивістиці та лінгвокультурології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берднікова Д.В. Языковая картина мира как часть концептуальной картины мира». Режим доступу: https://management.hse.ru/data/2012/09/14/1242122659/Языковая%20картина%20мира%20как%20часть%20концептуальной%20картины%20мира.pdf

2. Кубрякова Е.С. Начальные этапы становлени когнитивизма. Лингвистика - психология - когнитивная наука // Вопр. языкознания. - М., 1994. - № 4. - С.34-37.

3. Новосадська О.Б. Співвідношення мовної та концептуальної картини світу / О.Б. Новосадська // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Філологічна. - 2013. - Вип. 33. - С. 112-113.

4. Серебренников Б. А. Как происходит отражение картины мира в языке? / Б.А. Серебренников // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. - 1988. - С. 87-107.

5. Серебренников Б.А., Кубрякова Е.С., Постовалова В.И. Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира / [Б.А. Серебренников, Е.С. Кубрякова, В.И. Постовалова и др.]; отв. ред. Б.А. Серебренников. - М.: Наука, 1988. -
216 с.

6. Середницька А.Я. Відмінності між мовною і концептуальною картинами світу з погляду сучасного мовознавства / А.Я. Середницька // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. - 2016. - Вип.21(1). - С. 69-72.

7. Юсупова Ю.Л. Концепт как единица концептуальной картины мира концептуальной картины мира /Ю.Л. Юсупова. Проблемы прикладной лингвистики: Матер. Международной научно-практичной конференции 27-28 декабря 2005. - Пенза: ПГПУ им. В. Г. Белинского, 2005. - С. 314-316.

СЕКЦІЯ 6 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Ihor Bieliaiev, Yuliia Bilokon'
Research Supervisors: Assoc. Prof. O.M. Bieliaieva, PhD, Yu.V. Lysanets', PhD
(Ukrainian Medical Stomatological Academy, Poltava)

PARONYMS IN THE LANGUAGE OF MEDICINE AND HEALTHCARE AS A CHALLENGE FOR TRANSLATION STUDIES

Paronyms are defined as words with similar sounding and a partial coincidence of morphemic composition [1]. These lexical units are frequently found in specialized languages, and the language of medicine is no exception [1; 7]. Medical communication in an English-speaking setting can be often impeded by a range of translation and intercultural challenges [3; 4; 5]. Therefore, it is highly important for future doctors to be aware of such potential difficulties. The objectives of our research are (1) to examine the prevalence of paronyms in the English sublanguage of medicine and healthcare, (2) to describe the major challenges which medical students may face in the process of mastering these lexical units, and (3) to develop their classification in order to eliminate mistakes and to avoid possible misunderstanding. The study of paronyms in the English sublanguage of medicine and healthcare is important for developing guidelines when writing research papers and case reports, to ensure the doctor's effective communicate with patients and other medical professionals. Our research will be useful for translation studies, teaching English as a second language, and developing multilingual competence of future doctors.

The research has demonstrated a number of paronyms which can be encountered in foreign-language medical and dental settings. We suggest the following classification of these lexical units: 1) paronyms in anatomical and histological terminology; 2) paronyms in clinical terminology; 3) paronyms with eponymic component; 4) intersystem paronyms. Let us consider these subgroups in detail.

The subgroup of paronyms in anatomical and histological terminology contains the following examples:

- **afferent** neurons (convey the sensory stimulus to the brain, the efferent neurons) and **efferent** (convey the motor stimulus to the muscles);
- **apophysis** (a projecting part of a bone) and **epiphysis** (the end of a long bone, usually wider than the long portion of the bone, either composed of cartilage or separated from the shaft by a disk of cartilage);
- **callus** (noun) and **callous** (adjective);
- **humeral** (pertaining to the humerus bone) and **humoral** (referring to a body fluid (such as a hormone);
- **ileum** (the gut) and **ilium** (the bone);
- **mucus** (noun) and **mucous** (adjective);
- **osteal** (bony (osseous)) and ostial (pertaining to an ostium or os (an opening);
- **perineal** (pertaining to groin) and **peroneal** (pertaining to fibula);
- **pleural** (refers to the pleura, the serous membrane lining each half of the thorax) and **plural** (more than one);
- **prostate** (the prostate gland) and **prostrate** (lying prone);
- **villose**, **villous** (shaggy with soft hairs; covered with villi) and **villus** (plural is villi: small vascular protrusion, particularly a protrusion from the surface of a membrane);
- **vesicle** (noun) and **vesical** (adjective);
- **viscous** (characterized by viscosity) and **viscus** (internal organ; singular form of viscera).

Paronyms in clinical terminology are represented by the following units:

- **enuresis** (inability to control urination) and **anuresis** (retention of urine in the urinary bladder);
- **exacerbate** (to increase the severity, bitterness, or violence of (disease, ill feeling, etc.)) and **exasperate** (to irritate; to annoy greatly; to make very angry or impatient);
- **palpation** (the act of feeling with the fingers) and **palpitation** (the subjective feeling of an irregular or abnormally rapid heartbeat);

– **scatoma** (a tumor-like mass in the rectum formed by an accumulation of fecal material) and **scotoma** (an area of depressed vision; a dark or blind spot in the visual field, which is surrounded by an area of more normal vision).

Paronyms with eponymic component also constitute an important subgroup [2; 6]:

– **Meigs' syndrome** (ovarian fibroma with ascites and pleural effusion), **Meige's syndrome** (blepharospasm with oromandibular dystonia) and **Meige's disease** (lymphoedema praecox);
– **Meniere's disease** (cochlear hydrops) and **Menetrier's disease** (hyperplastic hypersecretory gastrophy);
– **Wermer's syndrome** (multiple endocrine neoplasms, type 1) and **Werner's syndrome** (hereditary premature aging).

The subgroup of intersystem paronyms contains the following examples:

– **principal** (the most important; the chief) and **principle** (a law or rule);
– **perfuse** (to cause to flow or spread) and **profuse** (lavish, extravagant, bountiful);
– **elicit** (to draw out) and **illicit** (unlawful, improper, not permitted);
– **ensure** (to make certain of) and **insure** (to guarantee protection; used mostly in a monetary sense);
– **access** (admittance) and **excess** (the degree or state of surplus, or beyond the usual);
– **allude** (to make indirect reference) and **elude** (to avoid);
– **appose** (to set one thing beside the other) and **oppose** (to be on the opposite side of an argument/debate);
– **apposition** (setting of one thing beside the other, as in suturing wounds) and **opposition** (act of being opposite).

The suggested classification is expected to facilitate the process of mastering paronyms in medical English by future doctors. This list is by no means exhaustive – it stipulates further development and elaboration. As one can easily observe, it is essential to remember the correct spelling of each lexical unit in order to avoid misunderstanding. It is highly important for future doctors to be familiar with medical paronyms which can be met in the clinical setting in order to be ready to work in a foreign language professional environment.

REFERENCES

1. Bieliaieva O. Paronymy in the Sublanguage of Medicine (Linguistic and Linguo-Didactic Aspects) / O. Bieliaieva, Yu. Lysanets, K. Havrylieva, I. Znamenska, I. Rozhenko, N. Nikolaieva // Georgian Medical News. − 2017. – No.10 (271). − P. 144–149.
2. Bieliaieva O. Pharmaceutical Terms with Onomastic Component: Quantitative, Structural and Lexico-Semantic Analysis / O. Bieliaieva, V. Synytsia, Yu. Lysanets // Wiadomości Lekarskie. – 2018. – Vol. 71. – Nr.1. – cz.II. – P. 217–221.
3. Lysanets Yu. Pseudo-Internationalisms in the Language of Medicine and Healthcare as a Challenge for Translation Studies / Yu. Lysanets, O. Bieliaieva, N. Nikolaieva // Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики: науковий журнал. – Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2017. – Вип. 2 (15). – С. 46–49.
4. Lysanets Yu. The Use of Latin Terminology in Medical Case Reports: Quantitative, Structural, and Thematic Analysis [Електронний ресурс] / Yu. Lysanets, O. Bieliaieva // Journal of Medical Case Reports. – 2018. – Vol. 12. – No. 45. – Режим доступу до журн.: https://jmedicalcasereports.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13256-018-1562-x
5. Lysanets Yu. Professional Medical Discourse in British and American English: Spelling Differences / Yu. Lysanets, O. Bieliaieva, O. Pisotska // Наукові записки Національного університету “Острозька академія” : серія “Філологія”. – Острог : Вид-во НаУОА, 2018. – Вип. 1(69). – Ч. 1. – С. 251–253.
6. Lysanets Yu. Medical Eponyms as a Subject of Controversies in the Modern Terminology Studies / Yu. Lysanets, K. Havrylieva // Актуальні проблеми сучасної медицини : Вісник Української медичної стоматологічної академії. – Полтава, 2017. – Том 17. – Вип. 4 (60). – С. 225–227.
7. Lysanets Yu.V. Medical English for Academic Purposes (Фахова англійська мова для аспірантів та викладачів вищих медичних навчальних закладів) / Yu.V. Lysanets, O.M. Bieliaieva, M.P. Melaschenko. – Київ : ВСВ “Медицина”, 2018. – 312 с.

Оксана Мукан

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Дружбяк С. В.

(Національний університет «Львівська політехніка»)

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ЕПІТЕТІВ В УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ СЕРГІЯ ЖАДАНА «ІНТЕРНАТ»)

Тенденції розвитку сучасної лінгвістики, а саме її спрямованість до вивчення проблем когнітивної семантики, загальнокультурне значення стилістичних засобів та способів їх відтворення, практична необхідність дослідження категоризації стилістичних засобів, сприяють уявленню про українську та німецьку мовну картини світу і визначають актуальність досліджуваної теми.

Новизна роботи визначається мовним матеріалом, відібраним з роману «Інтернат» та його перекладі на німецьку мову.

Сучасна антропоцентрична лінгвістична парадигма орієнтована на дослідження концептів внутрішнього світу людини, співвідношення емоційного й ментального в структурі стилістичних засобів та на аналізі способів їх відтворення.

Хоча вчені досліджують природу епітета протягом багатьох століть, на сьогодні немає єдиної точки зору щодо його сутності. А. Веселовський у роботі "Из истории эпитета" вказує, що епітет – це однобічне визначення слова, яке підновлює чи підсилює його значення, підкреслює яку-небудь характерну, визначну якість предмета [3, с. 73–74]. Кухаренко В. А. визначає епітет так: "Епітет виражає як існуючі, так і вигадані характеристики об’єкта. Його основною властивістю є емоційність та суб’єктивність: мовець завжди сам обирає потрібне слово для опису об’єкта. Наше мовлення онтологічно завжди було емоційно забарвленим, можна сказати, що в епітеті емотивне значення слова виходить на перший план по відношенню до денотативного значення" [4, с. 29].

Аналіз фактичного матеріалу засвідчує, що епітети можуть бути перекладені на українську мову як прикметники, словосполучення, складені іменники, дієслово та через нульовий переклад.

1. Переклад епітетів у якості прикметників: *вічний вогонь – das Ewige Feuer, чорне серце – ein schwarzes Herz, сніг рожево-синій – der Schnee ist blaurosa, крижаної застиглості – eisige Erstarrung*;

2. За допомогою словосполучення: *дружній Пашиній родині – Paschas schrecklich netter Familie, жовті сухі пальці – seine gelben trockenen Finger, погода мало не плюсова – es hat um die null Grad*;

3. Нульовий переклад епітета на українську мову: *оманливе відчуття тепла – die Illusion von Wärme, на тлі червоного неба – vor rotem Himmel, важкі одиночні вибухи – schwere Explosionen*;

4. Як складені іменники: *в скаутському багатті – im Pfadfinderlagerfeuer, від паровозного диму – vom Dampflokqualm, відгонить березневою водою – schmeckt nach Märzwasser, водяних дзеркал – Wasserspiegel*;

5. Як дієслово: *гострий на дотик – scharf anzufassen, небо в хмарах – der Himmel hängt voller Wolken*.

У досліджуваному німецькому перекладі роману “Інтернат” Сергія Жадана епітети, виявлені в тексті оригіналу, відтворені в основному як прикметники або іменники. Фактичний матеріал підтверджує, що найменше епітети перекладено на німецьку мову як дієслова. Застосовані способи перекладу епітетів не лише забезпечують адекватний переклад, а й найбільш вдало відтворюють цей художній засіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жадан С. В. Інтернат. – Чернівці: Meridian Czernowitz, 2017 – 336 с.

2. Zhadan, Serhij: Internat. Suhrkamp Verlag. Aus dem Ukrainischen von Juri Durkot und Sabine Stöhr, 2018 — 300 S.

3. Веселовский А. Из истории эпитета / А. Веселовский // Историческая поэтика. – М., 1989, – С. 59–75.

4. Кухаренко В. О. Практикум зі стилістики англійської мови: [підручник] / В. О. Кухаренко. – Вінниця: Нова книга, 2000. – 160 с.

Ткаченко Євген

Науковий керівник - проф. Школяренко В.І.

(Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка)

ВІДТВОРЕННЯ ОНОМАСТИЧНОГО ПРОСТОРУ В СЕРІЇ РОМАНІВ ДЖ. РОУЛІНГ «ГАРРІ ПОТТЕР» В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Одним із основних напрямків розвитку сучасного перекладознавства є розробка питань, пов'язаних з проблемами перекладу художньої літератури, і зокрема, передачі імен власних[1, с.62].

Частина імен власних не має сталих, закріплених традицією відповідників. Це відбувається тоді, коли імена власні є носіями стилістичної інформації, що обов’язково передбачає варіативність перекладацьких рішень[1, с.67]

Авторські оніми входять до складу чинників, які формують ідіостиль письменника, розкривають сутність персонажа, виступають базою для формування системи імпліцитних та експліцитних зв’язків між персонажами.

Проблема перекладу імен власних, вжитих в романах Дж. К. Ролінґ з англійської українською мовою окремо майже не досліджувалась.

Стилістичний ономастикон, як сфера інтерпретації і творчих перекладацьких рішень завжди привертає увагу перекладознавців.

Чинником, який зумовлює актуальність досліджуваної проблеми, є загострення полеміки між дослідниками творчості Ролінґ,[8, с.93] що не мають згоди щодо функціонування характеристичних імен в її творах про Гаррі Поттера.

Метою роботи є комплексний аналіз особливостей перекладу з англійської українською та російською мовами імен персонажів циклу дитячих творів Дж. К. Ролінґ про Гаррі Поттера.

Предметом дослідження є особливості передачі ономастикону англомовних фентезійних творів українською мовою[6, с.78]

Тексти, в яких імена власні виступають частиною стилістичної організації твору демонструють суттєві результати дослідження перекладацької варіативності.

Методи дослідження зумовлені загальною метою та конкретними завданнями роботи. У дослідженні використовується комплексна методика, що передбачає застосування порівняльного і описового методів як провідних і основних прийомів[4, с.72] Також був використаний контекстуально-інтерпретаційний метод, який дає підстави для визначення функціональної специфіки авторської поетонімосфери та особливостей її передачі українською мовою.

Новизна роботи полягає в тому, що в ній запропонована власна інтерпретація сітки перекладацьких проблем, організованих стилістичним ономастиконом романів Дж. К. Ролінґ.

Деталізовано характерні процеси конструювання та функціонування онімів у просторі тексту мови оригіналу та мов перекладів, що поглиблює відомості про ідіостиль та художню концепцію Дж. К. Ролінґ і особливості її збереження/втрати в перекладах українською мовою[4, с.26].

Практична цінність роботи полягає в тому, що теоретичні висновки та матеріали дисертації можуть слугувати орієнтиром для перекладачів, які працюватимуть над перекладом аналогічних художніх творів, а також для розв’язання практичних проблем, пов'язаних з перекладом в англо-українській та англо-російській площинах та у двомовній лексикографії[8,с.40]

Наука про імена з’явилась в той момент, коли лінгвістика змістила загальний вектор своєї уваги з мовної системи, де ономастика займає доволі скромне місце, на мовлення, де ім’я завдяки своїй лінгвальній природі є ефективнішим інструментом утворення і конденсації різноманітних значень.

Літературна ономастика, як комплексна наука, могла бути розроблена повною мірою тільки тоді, коли були накопичені необхідні знання і теоретичні узагальнення не лише в сфері лінгвістики, але й літературознавства, а також логіки, семіотики, і герменевтики, на досягнення яких вона спиралася і спирається досі в своєму розвитку[5, с.109].

Літературний ономастикон був поза увагою основних філологічних дисциплін, оскільки ні лінгвістика, ні літературознавство, не вбачали в ньому свого об’єкту.

Нерівномірно досліджені розряди літературних онімів: основна маса робіт присвячена антропонімії, набагато менше робіт з літературних топонімів, а дослідження інших розрядів ономастичної лексики (зооніми, фітоніми, хрематоніми и т. і.) буквально одиничні[2, с.65].

Дослідженню імен власних, вжитих в романах Дж. К. Ролінґ про Гаррі Поттера присвячено праці закордонних науковців. Російська дослідниця І.І. Гришина в своїй роботі встановлює взаємозв'язок між іменем, персонажем і його подальшими вчинками і манерою поведінки. Дослідження перекладу імен циклу російською мовою знаходимо в роботі О.А. Гребенюк.

Сучасна літературна ономастика знаходиться на тому етапі, коли особливо плідним є узагальнення отриманих результатів, виявлення в описаних фактах загальних закономірностей та визначення пріоритетних, найбільш перспективних напрямків їх вивчення[9, с.92].

З теоретичної точки зору може видатися, що переклад імен власних взагалі не представляє ніяких труднощів. Навіть перекладом це можна назвати доволі умовно: адже, як правило, імена власні транскрибуються або транслітеруються[6, с.86].

З практичної ж точки зору поняття «переклад власного імені» може видатися дивним: адже Шекспір буде Шекспіром на всіх мовах світу – що тут перекладати? А перекласти можна: shake – «трясти», «трусити», speare (застар.) – «спис»; контекст навіть може вимагати такого перекладу, і перекладач має бути до цього готовий[4, с.58]

Частково через вищеназвані причини в лінгвістиці та теорії перекладу набув розповсюдження погляд, що імена власні не потребують перекладу, а отже і будь-якого істотного до-перекладацького аналізу[7, с.43].

Фактично ім’я власне закріплюється за особою (предметом) в індивідуальному порядку і на загал розглядається як дещо незмінне. Як наслідок ім’я власне має слугувати для позначення цієї особи (предмета) не лише в якомусь одному мовному середовищі, але й в інших мовних середовищах.

Оскільки весь ономастичний простір є важкодоступним для огляду, необхідним є його розподіл на окремі частини чи поля[3, с.105].

Антропонімічний простір має значний інформаційний потенціал, що зумовлює його значимість для розуміння та дослідження авторського стилю, з метою подальшого його відтворення в тексті перекладу. Подальший аналіз онімів ведеться переважно на матеріалі антропоніміки.

Отже, підхід до передачі авторських онімів, які у більшості є іменами характеристичними, різниться від загальних принципів відтворення імен власних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережна М. В. Тринадцять етапів перекладу власних імен та назв / М. В. Бережна // Вісник Сумського держ. ун-ту. – 2007. – С. 62–67. – (Серія : Філологія ; № 1 ; Т. 2).
2. Влахов С. И. Непереводимость в переводе. – Изд. 3-е, испр. и доп. / С. И. Влахов, С. П. Флорин. – М. : «Р. Валент», 2006. – 448 с.
3. Ермолович Д. И. Имена собственные. Теория и практика межъязыковой передачи на стыке языков и культур / Д. И. Ермолович. – М. : Валент, 2005. – 416 с.
4. Зорівчак Р. П. Український художній переклад і буття нації / Р. П. Зорівчак // Чужомовне письменство по сторінках західноєвропейської періодики (1914 – 1939). – Львів, 2003. – С. 13.
5. Новичков А. А. Ономастическое пространство англоязычных произведений фэнтези и способы его передачи на русский язык: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / А. А. Новичков. – Северодвинск, 2013. – 26 с.
6. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – М. : Наука, 1988. – 187 с.

7. Волкодав Т. В. Вымышленные имена собственные в контексте фэнтезийного произведения [Електронний ресурс] / Т. В. Волкодав. – Режим доступу: http://www.relga.ru/articles.
8. Ермолович Д. И. К вопросу о раскрытии содержательной структуры имен собственных в переводе / Д. И. Ермолович // ТПП. – 1981. – № 18. – С. 64–77.
9. Юшкова Е. А. Имя собственное в контексте фантастического произведения [Електронний ресурс] / Е. А. Юшкова, Н. В. Лабунец. – Режим доступу: http://imena.org/name_fant.html